

Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κρήτης

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΥΓΕΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΙΡΙΝΑ ΒΙΑΤΚΙΝΑ (Α.Μ. 4039)

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΦΡΑΓΟΥΛΗΣ

ΗΡΑΚΛΕΙΟ 2010

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία παρουσιάζει τον Τουρισμό Υγείας που είναι μια από τις εναλλακτικές μορφές Τουρισμού με την εξέλιξη του από τα αρχαία χρόνια μέχρι σήμερα. Κυρίως στόχος της εργασίας είναι να γίνει μια προσπάθεια να συγκεντρωθούν όλα εκείνα τα απαραίτητα στοιχεία που πρέπει να ληφθούν υπόψη για την καλύτερη τουριστική ανάπτυξη και προσέλκυση κάθε είδους τουρίστα στον συγκεκριμένο τομέα.

Αρχικά παρουσιάζεται θεωρητική ανάλυση του προσδιορισμού του Τουρισμού Υγείας και παραγόντων του, ιστορική ανασκόπηση με αναλυτική περιγραφή επικρατούσας κατάστασης παγκοσμίως και στην Ελλάδα.

Στην συνέχεια περιγράφονται καινούργιοι κανονισμοί για τον Ιαματικό Τουρισμό από τον Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης. Ακολουθούν καινούργιες τάσεις που επικρατούν στον συγκεκριμένο τομέα. Ολοκληρώνεται η εργασία με συμπεράσματα και προτάσεις.

Πίνακας Περιεχομένων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ	4
1.1 Τουριστική ανάπτυξη και οι νέες αντιλήψεις της.....	4
1.2 Αειφορία ή βιώσιμη ανάπτυξη.....	6
1.3 Ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού.....	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΥΓΕΙΑΣ	9
2.1 Προσδιορισμός του Τουρισμού Υγείας.....	9
2.2 Οι παράγοντες προσδιορισμού του Τουρισμού Υγείας.....	11
2.3 Ιστορική ανασκόπηση Τουρισμού Υγείας.....	11
2.4 Παγκόσμια αντιμετώπιση.....	13
2.5 Αντιμετώπιση του Τουρισμού Υγείας στην Ελλάδα.....	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ ΑΠΟ ΤΟΝ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΙΑΜΑΤΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ	20
3.1 Μέρος Πρώτο.....	21
3.1.1 Κεφάλαιο Α'.....	21
3.1.2 Κεφάλαιο Β'.....	21
3.1.3 Κεφάλαιο Γ'.....	37
3.1.4 Κεφάλαιο Δ'.....	38
3.2 Μέρος Δεύτερος.....	40
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΥΓΕΙΑΣ	43
4.1 Μόδα ή αναγκαιότητα;.....	43
4.2 Τι μπορεί να είναι ένα αληθινό spa.....	44
4.3 Wellness & Spa.....	45
4.4 Αναγκαιότητα η δημιουργία spa ακόμη και στα μικρά ξενοδοχεία.....	47
4.5 Οι άνδρες πελάτες των spa.....	48
4.6 Τα spa (και) στα μικρά ξενοδοχεία.....	48
4.7 Οργανωμένα spa σε ξενοδοχεία πόλης.....	48
4.7.1 Αθήνα.....	49
4.7.2 Θεσσαλονίκη.....	51
4.7.3 Spa υποδομές στην περιφέρεια.....	53
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΕΠΙΛΟΓΟΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	57
Βιβλιογραφία.....	61

1. Τουρισμός και η βιώσιμη ανάπτυξη του

1.1 Τουριστική ανάπτυξη και οι νέες αντιλήψεις της

Ο τουρισμός στη μεταπολεμική περίοδο, ειδικά μετά το 1970, αποτελεί έναν από τους δυναμικότερους και ταχύτερα αναπτυσσόμενους τομείς της παγκόσμιας οικονομίας. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό αυτού του τομέα είναι ότι η λειτουργία του συνδέεται με τη διεθνοποίηση μεγάλου αριθμού παραγωγικών κλάδων καθώς και κλάδων παροχής υπηρεσιών της οικονομίας. Έτσι μπορεί να συμβάλει στην οικονομική ανάπτυξη σε τρία επίπεδα στις τουριστικές περιοχές: δημιουργία εισοδημάτων, θέσεων απασχόλησης, φορολογικών εσόδων. Επιπλέον διευρύνει την παραγωγική βάση αυτών των περιοχών και επιπλέον επηρεάζει και την ανάπτυξη και άλλων κλάδων της τοπικής οικονομίας (Γεωργία, Εμπόριο, Οικοδομή κ.λ.π.).

Η εκρηκτική εξέλιξη του τουριστικού φαινομένου βασίστηκε στο μοντέλο του μαζικού τουρισμού. Οι επιδράσεις του στον σύγχρονο κόσμο αποδείχθηκαν καταλυτικές, ιδίως στους τόπους προορισμού του τουριστικού ρεύματος. Με βάση το πρότυπο αυτό, εφαρμόστηκε η βασική αρχή της προώθησης του προϊόντος: τροποποιήθηκε και ομογενοποιήθηκε η διαχείριση πακέτου. Είναι το αντίστοιχο φαινόμενο των ταχυφαγείων Mc Donald's αλλά στον τομέα των υπηρεσιών φιλοξενίας. Όπως και οι τυποποιημένες τροφές, έτσι και τα τουριστικά πακέτα, παρά τον δημοφιλή χαρακτήρα τους, παρουσιάζουν πλέον φανερά ορισμένες αδυναμίες τους, όπως ενδεικτικά αναφέρεται παρακάτω:

- Οι χαμηλές τιμές των τουριστικών πακέτων της περισσότερες φορές συνδυάζονται με αντίστοιχης ποιότητας υπηρεσίες.
- Η μαζικοποίηση προκάλεσε τον κορεσμό των καταναλωτών και την αναζήτηση από αυτούς νέων εξατομικευμένων και περισσότερο δημιουργικών μορφών τουρισμού που να εμπεριέχουν, σε ελεγχόμενο βαθμό, το απρόοπτο, την αυθεντικότητα και τη διαφοροποίηση της εμπειρίας.
- Οι παροχές τουριστικών υπηρεσιών στον τόπο προορισμού πιέζονται από τις μεγάλες τουριστικές οργανώσεις, οι οποίες δρουν στην προκειμένη περίπτωση ως ολιγοπώλεια, να προσφέρουν το προϊόν τους σε πολύ χαμηλές τιμές. Αυτό το γεγονός, μαζί με το φαινόμενο της εποχικότητας, έχει οδηγήσει πολλές επιχειρήσεις του κλάδου, ιδίως τις μικρότερες, σε πτώχευση.
- Η μαζικοποίηση του διεθνούς τουρισμού συνδυάζεται με χρονική (εποχικότητα) και χωρική υπερσυγκέντρωση των τουριστικών ροών, με δυσμενή αποτελέσματα τόσο στο φυσικό όσο και στο κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον του τόπου προορισμού.

- Η ολιγοπωλιακή διάρθρωση της παγκόσμιας αγοράς του τουρισμού έχει ως αποτέλεσμα την απόλαυση αναλογικά μεγάλου μέρους των οικονομικών ωφελημάτων από τις πολυεθνικές επιχειρήσεις και λιγότερο από τις επιχειρήσεις και τους κατοίκους των περιοχών υποδοχής.

Οι ανεπιθύμητες συνέπειες του μαζικού τουρισμού, που αναφέρθηκαν συνοπτικά παραπάνω, οδήγησαν τους τουριστικούς φορείς των χωρών προορισμού να διαφοροποιήσουν το προσφερόμενο τουριστικό προϊόν, με περισσότερο συστηματική τμηματοποίηση των αγορών και αποτελεσματικότερη προώθηση του. Συνέπεια των δράσεων αυτών ήταν η επιλογή για ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού (Θ. Μαυροδόντη – Ε.Χρήστου, 2000).

Η ανάγκη για μία «νέα» αντίληψη στην πολιτική του τουρισμού εμφανίστηκε ήδη από τη δεκαετία του '70, κυρίως με αφορμή τις κοινωνικές, οικολογικές και πολιτισμικές αρνητικές επιπτώσεις του τουρισμού. Ο τουρισμός δεν μπορεί να αντιμετωπίζεται τομεακά και μόνον, αλλά ως μέρος ενός σύνθετου εθνικού τοπικού συστήματος με διασυνδέσεις με την εθνική τοπική οικονομία και παραγωγή, τη λειτουργία των φυσικών οικοσυστημάτων, τη διαφύλαξη των φυσικών και πολιτισμικών πόρων, το σεβασμό στις αντιλήψεις και συνήθειες της τοπικής κοινωνίας κ.λ.π. Η ουσιαστική διαφορά με προηγούμενες αντιλήψεις για την τουριστική ανάπτυξη έγκειται στο ότι, με τη σύγχρονη προοπτική, η ανάπτυξη του τουρισμού θα πρέπει να σέβεται και να συμβαδίζει με τις εθνικές, τοπικές, κοινωνικές, πολιτισμικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές ιδιαιτερότητες και συνθήκες.

Βεβαίως, η επιδίωξη για αρμονική ανάπτυξη, ισορροπημένη κι ενσωματωμένη στο χώρο, το τοπίο και την κοινωνία, δεν αποτελεί μια νέα εξέλιξη.

Το νέο στοιχείο είναι η παγκοσμιοποίηση της επίγνωσης:

- Για την κλίμακα και την αυξανόμενη βαρύτητα των αρνητικών επιπτώσεων όπως προκύπτουν από τη δυσανάλογη ή ανεξέλεγκτη ανάπτυξη, η οποία δεν κατάφερε να σεβαστεί τη «φέρουσα ικανότητα» ενός τόπου ή μιας κοινωνίας.
- Για την ευαισθησία και τον κίνδυνο για μείωση των φυσικών και πολιτισμικών πόρων του πλανήτη.
- Για τις ποιοτικές ανάγκες των ανθρώπων, με ιδιαίτερη μέριμνα και για τις επόμενες γενεές.

Ειδικότερα ως προς το περιβάλλον, αυτή η θεώρηση ξεπερνά τη στενή αντίληψη για την ανάγκη αντιμετώπισης μόνο των επιπτώσεων της τουριστικής ανάπτυξης στο περιβάλλον κι επιβάλλει μian ευρύτερη θεώρηση του τουρισμού στο πλαίσιο μιας στρατηγικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη είναι συνδεδεμένη με τον παγκόσμιο προβληματισμό για τα ηθικά προβλήματα που προκύπτουν από τη διαχείριση του περιβάλλοντος σε σχέση με τις αναπτυξιακές ανάγκες της ανθρωπότητας.(Χ. Κοκκώσης, Π.Τσάρτας, 2001)

1.2 Αειφορία ή βιώσιμη ανάπτυξη

Είναι:

1. Η ανάπτυξη που επιδιώκει παράλληλα την επίτευξη και μεγιστοποίηση των βιολογικών στόχων (γενετική ποικιλότητα, βιολογική παραγωγικότητα), των οικονομικών στόχων (εκπλήρωση βασικών αναγκών, ισότητα, αύξηση ωφέλιμων αγαθών και υπηρεσιών) και των κοινωνικών στόχων (πολιτιστική διαφοροποίηση, κοινωνική δικαιοσύνη, συμμετοχή).
2. Η σχέση μεταξύ δυναμικών, ανθρώπινων, οικονομικών συστημάτων και ακόμη πιο δυναμικών αλλά συνήθως με μικρότερους ρυθμούς μεταβαλλόμενων οικολογικών συστημάτων κατά την οποία α) η ανθρώπινη ζωή μπορεί να συνεχιστεί επ' άπειρον, β) τα άτομα μπορούν να ευδοκίμουν, γ) οι άνθρωποι πολιτισμοί να αναπτύσσονται κατά τέτοιο τρόπο ώστε οι επιπτώσεις από τις ανθρώπινες δραστηριότητες παραμένουν εντός ορίων και να μην καταστρέφεται η ποικιλία, η πολυπλοκότητα κι η λειτουργία των οικολογικών συστημάτων που στηρίζουν τη ζωή.
3. Η οικονομική εκείνη κατάσταση κατά την οποία οι απαιτήσεις από το περιβάλλον που τίθενται από τους ανθρώπους και το εμπόριο μπορεί να ικανοποιηθούν χωρίς να μειώνεται η ικανότητα του περιβάλλοντος να παρέχει την ίδια ικανοποίηση και στις μελλοντικές γενεές. Θα μπορούσε απλούστερα να διατυπωθεί ως «...άφησε τον κόσμο καλύτερο από ό,τι τον βρήκες, μην πάρεις περισσότερο από όσο χρειάζεσαι, μη βλάπτεις τη ζωή ή το περιβάλλον και κάνε διορθώσεις αν τελικά το πράξεις».

Δηλαδή, με τον όρο «βιώσιμη» τουριστική ανάπτυξη περιγράφεται ο τύπος της τουριστικής ανάπτυξης που δραστηριοποιείται ισόρροπα στην τοπική, κοινωνική, οικονομική, πολιτισμική και περιβαλλοντική δομή της κάθε τουριστικής περιοχής, διαμορφώνοντας παράλληλα όρους (υπηρεσίες, υποδομές, τεχνογνωσία) για τη συνεχή ανατροφοδότησή της.

Οι κυρίαρχες παράμετροι τις βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης είναι οι ακόλουθες:

- Ειδικός σχεδιασμός της τουριστικής ανάπτυξης, με στόχο την ισορροπία ανάμεσα στην κοινωνία, την οικονομία και το περιβάλλον.
- Ενίσχυση όλων των μέτρων (τοπικές αναπτυξιακές πρωτοβουλίες, λειτουργικές διασυνδέσεις ανάμεσα στους διαφορετικούς κλάδους της οικονομίας, έρευνα, εκπαίδευση, μάρκετινγκ) που συμβάλλουν στις διαδικασίες ανατροφοδότησης της ανάπτυξης.

- Ειδικό θεσμικό πλαίσιο που θα προωθεί τις διαδικασίες της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και την τοπική συμμετοχή.
- Προώθηση μέτρων και πολιτικών που συμβάλλουν στην προστασία και την ανάδειξη του τοπικού φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος.
- Χρήση των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού ως βασικού άξονα της τοπικής τουριστικής ανάπτυξης.

Οι σημαντικές ελλείψεις που παρουσιάζει ο σχεδιασμός και προγραμματισμός της τουριστικής ανάπτυξης, ακόμη και σε αναπτυγμένες χώρες, έχει οδηγήσει στην εφαρμογή προγραμμάτων βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης με διαφορετικό βαθμό επιτυχίας. Σε άλλες περιπτώσεις το υιοθετούμενο πρότυπο έχει λίγα μόνο χαρακτηριστικά της αειφορίας, ενώ σε άλλες περιπτώσεις περισσότερα. Η υιοθέτηση και προώθηση αυτού του πρότυπου από υπερεθνικούς και εθνικούς φορείς που σχετίζονται με την τουριστική ανάπτυξη, αποτελεί σημαντική ένδειξη ότι ο αειφορικός τουρισμός σταδιακά θα επεκτείνεται στο διεθνή χώρο. Τη διαπίστωση αυτή ενισχύει και η παράλληλη δυναμική τάση ανάπτυξης των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού που συμβάλλουν στη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη.(Χ. Κοκκώσης, Π. Τσάρτας, 2001)

1.3 Ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού

1. Οι ειδικές μορφές τουρισμού χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη ενός ειδικού και κυρίαρχου κινήτρου στη ζήτηση (π.χ. συνέδρια, οικολογία, πολιτισμός) και από την ανάπτυξη μιας αντίστοιχης ειδικής υποδομής στις τουριστικές περιοχές που αποσκοπεί στην εξυπηρέτηση των τουριστών της κάθε ειδικής μορφής.
2. Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού, αποτελούν τμήμα των ειδικών μορφών και χαρακτηρίζονται επίσης από την ύπαρξη ενός κυρίαρχου ειδικού κινήτρου στη ζήτηση, το οποίο συνδέεται με συγκεκριμένα θέματα όπως: φυσιολατρία, ταξίδια περιπέτειας, αθλητισμός, περιήγηση, περιβάλλον, γνωριμία με την τοπική παράδοση. Στις εναλλακτικές μορφές, οι τουρίστες συχνά επιλέγουν ένα τρόπο οργάνωσης και διεξαγωγής του ταξιδιού, στον οποίο κυριαρχεί η αυτονομία στις επιλογές και η περιήγηση με μικρή ή ελάχιστη χρήση υπηρεσιών οργανωμένου τουρισμού. Επιπλέον, και στις εναλλακτικές μορφές καταγράφεται η ανάπτυξη μιας ειδικής υποδομής που εξυπηρετεί τους συγκεκριμένους τουρίστες. Τέλος, κοινός παρονομαστής, τόσο στη ζήτηση όσο και στην προσφορά των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, αποτελεί ο σεβασμός στην τοπική, κοινωνική και περιβαλλοντική δομή. (Χ. Κοκκώσης, Π. Τσάρτας, 2001)

Στον Πίνακα 1 καταγράφονται οι ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού που έχουν μία δυναμική ανάπτυξη τις τελευταίες δεκαετίες.

Πίνακας 1

Ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού

- Κοινωνικός τουρισμός
- Κοινωνικός τουρισμός επαγγελματικών ενώσεων
- Αγροτουρισμός (διάφοροι τύποι)
- Συμπλέγματα αγροτουρισμού σε σύγχρονους οικισμούς, δομημένα με χαρακτηριστικά παραδοσιακών αγροτικών οικισμών
- Τουρισμός στο ύπαιθρο, Φυσιολατρικός τουρισμός
- Τουρισμός τρίτης ηλικίας
- Αθλητικός τουρισμός (διάφοροι τύποι)
- Περιηγητικός τουρισμός
- Θαλάσσιος τουρισμός (διάφοροι τύποι)
- Οικολογικός τουρισμός, Οικοτουρισμός (διάφοροι τύποι)
- Τουρισμός υγείας και φυσικής ζωής
- Ιαματικός τουρισμός, θερμαλιστικός τουρισμός
- Πολιτιστικός τουρισμός
- Εκπαιδευτικός τουρισμός
- Θρησκευτικός τουρισμός
- Επαγγελματικός τουρισμός
- Συνεδριακός τουρισμός
- Εκθεσιακός τουρισμός
- Τουρισμός κινήτρων
- Ορεινός τουρισμός
- Χειμερινός τουρισμός
- Γυμνιστικός τουρισμός
- Χρονομεριστική μίσθωση
- Τουρισμός περιπέτειας
- Τουρισμός σε οργανωμένα τουριστικά χωριά ειδικού τύπου (club)
- Τουρισμός σε θεματικά πάρκα και θεματικά μουσεία
- Αστικός τουρισμός

2. Τουρισμός Υγείας

2.1 Προσδιορισμός του Τουρισμού Υγείας

Ο Τουρισμός Υγείας είναι ο τουρισμός κατά τη διάρκεια του οποίου οι τουρίστες συμμετέχουν σε προγράμματα υγείας ή σε προγράμματα που σχετίζονται με την Υγεία.

Τα προγράμματα υγείας είναι προγράμματα διατήρησης, πρόληψης, θεραπείας, ανάρρωσης και αποκατάστασης της υγείας με σύγχρονες ιατρικές μεθόδους και με φυσικές μεθόδους και προγράμματα που σχετίζονται κι επηρεάζουν την υγεία όπως προγράμματα υγιεινής διατροφής, ενεργητικής άθλησης, ψυχικής ισορροπίας, ομορφιάς, αδυνατίσματος, κοινωνικής επανένταξης κ.λπ.(Μ. Σφακιανάκης, 2000)

Ο Τουρισμός Υγείας περιλαμβάνει βασικά δύο τμήματα:

α) το τμήμα της θεραπείας, που έχει ως βάση ιατρικές μεθόδους στα πλαίσια μιας θεραπευτικής και προληπτικής διάστασης της υγείας, όπως ο θερμαλισμός (με το νερό), και η κλιματοθεραπεία (με τον αέρα). Οι θεραπευτικές μέθοδοι βασίζονται στη χρήση των ουσιών όπως εξέρχονται από τη γη, την θάλασσα και τον αέρα. Εδώ αναφέρεται και η σπηλαιοθεραπεία που εφαρμόζεται σε χώρους εντός σπηλαίων, όπου υπάρχει σταθερή θερμοκρασία κατά τη διάρκεια όλου του έτους, ιδίως για παθήσεις του αναπνευστικού συστήματος,

β) το τμήμα που αποσκοπεί στην επανάκτηση της καλής φυσικής κατάστασης του οργανισμού (remise en forme) και γενικά στην αναζωογόνηση και στη συντήρηση της σωματικής και ψυχικής κατάστασης του ατόμου. Σε αυτή την περίπτωση ισχύει περισσότερο η έννοια *διακοπές και υγεία* παρά η έννοια *θεραπεία του σώματος*. Η παρακολούθηση γίνεται είτε με ιατρικές μεθόδους, είτε με μεθόδους παράλληλες του ιατρικού επαγγέλματος, όπως στην περίπτωση της θαλασσοθεραπείας, της φυτοθεραπείας, της αισθητικής, του αδυνατίσματος, της διαιτητικής.(Σ.Σπαθή, 2000)

Σύμφωνα με αυτό τον ορισμό, ο Τουρισμός Υγείας, με την ευρεία του έννοια, περιλαμβάνει μερικότερες εναλλακτικές μορφές τουρισμού και συγκεκριμένα τις εξής:

- **Θεραπευτικός Τουρισμός**

Είναι ο τουρισμός που περιλαμβάνει προγράμματα θεραπείας και μόνο, με σύγχρονες ιατρικές μεθόδους της ορθόδοξης Ιατρικής και με φυσικές μεθόδους θεραπείας της εναλλακτικής Ιατρικής. Και ανάλογα με τη μέθοδο θεραπείας που χρησιμοποιείται, ο Θεραπευτικός Τουρισμός παίρνει και μια ειδικότερη ονομασία με στενότερη έννοια.

- **Ιαματικός Τουρισμός**

Ο Ιαματικός Τουρισμός είναι η πρώτη μορφή Τουρισμού Υγείας, γνωστή από αρχαιοτάτων χρόνων και περιλαμβάνει ένα ταξίδι τουριστών με διάφορα προβλήματα υγείας, σε τουριστικούς προορισμούς στους οποίους υπάρχουν Ιαματικές Πηγές, για να κάνουν χρήση ιαματικών νερών, συνήθως θερμομεταλλικών, που έχουν θεραπευτικές ιδιότητες.

- **Τουρισμός Φυσικοθεραπείας**

Είναι ο τουρισμός κατά τη διάρκεια του οποίου γίνεται χρήση των φυσικών μεθόδων θεραπείας της εναλλακτικής Ιατρικής για διατήρηση, πρόληψη, θεραπεία κι αποκατάσταση της υγείας. Κι ανάλογα με τη μέθοδο που χρησιμοποιείται, ο τουρισμός της φυσικοθεραπείας παίρνει μια ειδικότερη ονομασία σε στενότερη έννοια (Τουρισμός Υδροθεραπείας, Τουρισμός Κινησιοθεραπείας, Τουρισμός Θαλασσοθεραπείας κ.λπ.).

- **Τουρισμός Υγιεινής Διαβίωσης**

Είναι ο τουρισμός κατά τη διάρκεια του οποίου οι τουρίστες, ανεξάρτητα από την κατάσταση της υγείας τους, ακολουθούν ένα πρόγραμμα υγιεινής και φυσικής ζωής, που περιλαμβάνει υγιεινή διατροφή, ενεργητική άθληση, δίαιτα, ωράριο παράλληλο με τους φυσικούς βιορυθμούς, δραστηριότητες διάφορων μορφών του Υπαίθριου Τουρισμού (Περιπατητικού, Αγροτικού, Αθλητικού, Φυσιογνωστικού κ.λπ.) και προγράμματα ψυχικής ισορροπίας και καταστολής του άγχους.

- **Τουρισμός Ομορφιάς**

Είναι ο τουρισμός κατά του οποίου ακολουθούνται διάφορα προγράμματα ομορφιάς όπως Αισθητικής, Κομμωτικής, τοπικού και ολικού αδυνατίσματος, σύσφιξης μυών, περιποίησης προσώπου, αποτρίχωσης, ενδυματολογίας, πλαστικής χειρουργικής (στα σύγχρονα τουριστικά Κέντρα Υγείας) και ακόμη μαθημάτων κοινωνικής παρουσίας (που συμπληρώνει την εικόνα ομορφιάς).

- **Θερμαλισμός**

Θερμαλισμός ή Θερμαλιστικός Τουρισμός είναι το σύνολο των δραστηριοτήτων του Ιαματικού Τουρισμού μαζί με τις διευρυμένες δραστηριότητες αναψυχής και αναζωογόνησης, που μπορούν να έχουν και μη ασθενείς τουρίστες, που επισκέπτονται τις ιαματικές πηγές. Ο Θερμαλισμός περιλαμβάνει ακόμη την ενεργειακή αξιοποίηση των θερμομεταλλικών νερών και τη γενικότερη χρήση της γεωθερμικής ενέργειας και την χρήση των μεταλλικών νερών. Από την άποψη του τουρισμού, ο Θερμαλισμός ταυτίζεται με τον Ιαματικό Τουρισμό και οι δύο έννοιες συχνά χρησιμοποιούνται αδιακρίτως.

Τέλος, ο Τουρισμός Υγείας είναι μία επιλεκτική μορφή τουρισμού με σημαντικά οικονομικά πλεονεκτήματα. Είναι η μορφή τουρισμού που υφίσταται τις λιγότερες αρνητικές επιδράσεις από τυχόν δυσμενείς συγκυρίες και μπορεί να δώσει δωδεκάμηνη τουριστική περίοδο.

2.2 Οι παράγοντες προσδιορισμού του Τουρισμού Υγείας

Οι κυριότεροι προσδιοριστικοί παράγοντες οι οποίοι οριοθετούν το πλαίσιο μέσα στο οποίο αναπτύσσονται οι παραπάνω μορφές τουρισμού, είναι:

- *Η φύση*, η οποία διαθέτει τις φυσικές πηγές των θερμομεταλλικών νερών, τα οποία χαρακτηρίζονται ως θεραπευτικά. Οι πηγές αυτές συνήθως βρίσκονται μέσα σε ένα αυθεντικό φυσικό περιβάλλον ιδιαίτερου φυσικού κάλλους.
- *Οι άνθρωποι – ασθενείς*, οι οποίοι πιστεύουν στη χρησιμότητα των Ιαματικών νερών και επιζητούν τη χρήση τους για θεραπευτικούς σκοπούς.
- *Ο Τουρισμός*, ο οποίος παρέχει υπηρεσίες διαμονής και διατροφής και λοιπές ειδικές υπηρεσίες στους τουρίστες οι οποίοι επιλέγουν τις παραπάνω μορφές τουρισμού.
- *Η υγεία και η υγιεινή*, οι οποίες αποτελούν τα κυριότερα κίνητρα του τουρισμού υγείας και των άλλων συναφών μορφών τουρισμού.
- *Η επιστήμη*, η οποία εκφράζεται από γιατρούς διαφόρων ειδικοτήτων, χημικούς, φυσιοθεραπευτές αλλά και από ειδικούς επιστήμονες της Εναλλακτικής Ιατρικής που αντιμετωπίζει πολλές περιπτώσεις υγείας πολλών τουριστών.
- *Η τεχνολογία*, η οποία είναι απαραίτητη για την εφαρμογή των διαφόρων μεθόδων και για την παραγωγή των αντίστοιχων προϊόντων και υπηρεσιών. (Μ. Σφακιανάκης, 2000)

2.3 Ιστορική ανασκόπηση Τουρισμού Υγείας

Η ύπαρξη Ιαματικών πηγών και η χρήση των νερών τους για θεραπευτικούς σκοπούς χρονολογείται από αρχαιοτάτων χρόνων σε όλους σχεδόν τους αρχαίους πολιτισμούς.

Το 2000 π.Χ. οι Βαβυλώνιοι είχαν συνδέσει την έννοια του γιατρού με «αυτόν που γνωρίζει πολύ καλά το νερό».

Οι αρχαίοι Έλληνες ήταν από τους πρώτους λαούς που χρησιμοποίησαν το κοινό νερό για την υγιεινή και καθαριότητα του σώματος και το ζεστό νερό των πηγών για τη θεραπεία διαφόρων νοσημάτων. Η τέχνη του «θεραπεύειν δια των υδάτων» είναι αναμφίβολα τέχνη Ελληνική. Από τους Ομηρικούς χρόνους οι άνθρωποι λούζονται με νερό, όχι μόνο για να καθαριστούν, αλλά και για να ξεκουραστούν

και να πετύχουν χαλάρωση των μυών. Οι ιαματικές πηγές, δηλαδή οι φυσικές πηγές θερμών νερών, στις οποίες απέδιδαν θεραπευτικές ιδιότητες, ήταν ευρύτατα γνωστές και τις αναφέρουν πολλοί ιστορικοί, γεωγράφοι, ιατροί και φιλόσοφοι της εποχής εκείνης (Αριστοτέλης, Στράβων, Πλούταρχος, Ξενοφών, Ιπποκράτης, Ηρόδοτος κ.λπ.).

Τότε η Ιατρική συμπορευόταν με τη φυσική θεραπεία και τότε ιδρύθηκαν τα Ασκληπιεία, τα πρώτα Κέντρα Υγείας, γύρω από τις θερμές πηγές.

Κατά τους Ρωμαϊκούς και Βυζαντινούς χρόνους δημιουργούνται γύρω από τις ιαματικές πηγές οι πρώτες λουτροπόλεις, όταν η λουτροθεραπεία με τα ιαματικά νερά ήταν η κυριότερη θεραπευτική μέθοδος πολλών νοσημάτων. Πολλά από τα κέντρα ιαματικού τουρισμού (spas¹), τα οποία βρίσκονται στην Κεντρική Ευρώπη και χρησιμοποιούνται ακόμα και σήμερα, χρονολογούνται από την Ρωμαϊκή εποχή.

Είναι γνωστή η λουτρομανία των Ρωμαίων ενώ τα περί «αλουσίας των Βυζαντινών» δεν ανταποκρίνονται στην αλήθεια αφού οι Βυζαντινοί συνήθιζαν να κτίζουν ναούς δίπλα στις ιαματικές πηγές.

Έλληνες γιατροί, οπαδοί της ιατρικής του Ιπποκράτη, ασχολούνται με την υδροθεραπεία κατά την Ρωμαϊκή εποχή καθώς και κατά τα Βυζαντινά χρόνια μέχρι τον 6^ο μ.Χ. αιώνα. Το Μεσαίωνα ο θερμαλισμός παρακμάζει κι αναβιώνει πάλι στις αρχές του 16^{ου} αιώνα.

Μετά το Μεσαίωνα και μέχρι τον 15^ο αιώνα οι λουτροπόλεις γίνονται τουριστικοί προορισμοί οι οποίοι προσφέρουν αναψυχή και διασκέδαση μάλλον, παρά λουτροθεραπεία.

Το 1480 εκδίδεται η πρώτη νομοθετική πράξη για τα Λουτρά στη Γερμανία, ενώ τον 16^ο αιώνα τοποθετούνται γιατροί υδρολόγοι στις ιαματικές πηγές της Γαλλίας και της Ιταλίας. Τότε άρχισε κι η επιστημονική έρευνα για τα συστατικά και τις θεραπευτικές ιδιότητες των θερμομεταλλικών νερών, έρευνα η οποία συνεχίζεται μέχρι σήμερα από Ιατρούς, Υδρογεωλόγους, Χημικούς κ.λπ.

Στην Ευρώπη, η ανάπτυξη των λουτροπόλεων στο τέλος του 19^{ου} και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, ήταν εκπληκτική και πολλές σημερινές μεγάλες πόλεις δημιουργήθηκαν από την εξέλιξη αυτών των λουτροπόλεων.

Μετά το 1950 αρχίζουν να εμφανίζονται στις ΗΠΑ και στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης τα λεγόμενα Sanatoriums, τα οποία ορίζονται σαν εγκαταστάσεις που προσφέρουν θεραπεία σε συνδυασμό με προγράμματα υγιεινής διατροφής κι άσκησης και σαν ινστιτούτα ανάπαυσης κι ανάρρωσης. Αυτά τα πρώτα Σανατόρια ήταν οι πρόδρομοι των σημερινών Κέντρων Υγείας τα οποία όταν, παράλληλα με τα θεραπευτικά προγράμματα, προσφέρουν και τουριστικές υπηρεσίες, ονομάζονται Τουριστικά Κέντρα Υγείας, κι αποτελούν τα σύγχρονα θέρετρα Τουρισμού Υγείας. Φυσικά τα κέντρα αυτά είναι

---

¹ Από το όνομα της πόλης του Βελγίου, όπου λειτούργησε επιτυχώς το πρώτο οργανωμένο κέντρο.

διαφορετικά από τα αστικά Κέντρα Υγείας, που είναι Νοσοκομεία, χωρίς καμία σχέση με τον τουρισμό.

Στην Ελλάδα η υδροθεραπεία σταμάτησε ουσιαστικά από το τέλος των Βυζαντινών χρόνων, αν και αναφέρονται περιπτώσεις χρησιμοποίησης των ιαματικών νερών από τους Τούρκους κατακτητές.

Μετά την Τουρκοκρατία ξαναρχίζει το ενδιαφέρον της Πολιτείας για τις ιαματικές πηγές.

Οι σημαντικότερες χρονολογίες που αφορούν είναι:

- Το 1840 αναφέρεται ο διορισμός ιατρών υδρολόγων στις ελληνικές λουτροπόλεις.
- Το 1920 δεσμεύονται οι ιαματικές πηγές από το κράτος.
- Το 1928 ιδρύεται η Υπηρεσία Ιαματικών Πηγών στο Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας.
- Το 1936 οι ιαματικές πηγές περιέρχονται στην αρμοδιότητα του Υφυπουργείου τύπου και το 1945 στη Γενική Γραμματεία Τουρισμού.
- Το 1950 ιδρύεται ο Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (ΕΟΤ) στην αρμοδιότητα του οποίου περνούν οι ιαματικές πηγές.
- Το 1983 ιδρύεται ο Σύνδεσμος Δήμων και Κοινοτήτων Ιαματικών Πηγών Ελλάδας και αρχίζει η σταδιακή μεταβίβαση των ιαματικών πηγών στην διαδικασία των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ).
- Το 1992 ο παραπάνω σύνδεσμος ιδρύει την Ελληνική Θερμαλιστική Εταιρία, με έδρα τη Θεσσαλονίκη.(Μ. Σφακιανάκης, 2000)

2.4 Παγκόσμια αντιμετώπιση

Πολλά κέντρα Τουρισμού Υγείας λειτουργούν σήμερα στην Κεντρική Ευρώπη και συγκεκριμένα στην Γερμανία, Ιταλία, Γαλλία, Ελβετία, Αυστρία και λιγότερα στο Βέλγιο, Ισπανία, Πορτογαλία, Ελλάδα, Ολλανδία, Φιλανδία, Σουηδία. Επίσης λειτουργούν παρόμοια κέντρα στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης όπου ο Ιαματικός Τουρισμός αποτελεί σημαντικό κομμάτι της οικονομίας π.χ. Ουγγαρία, Τσεχία, Σλοβακία, Ρουμανία, Ρωσία, Γιουγκοσλαβία, Βουλγαρία. Στο χώρο της Μεσογείου εκτός της Ιταλίας, Ισπανίας, Ελλάδας και Πορτογαλίας Ιαματικό Τουρισμό και Τουρισμό Υγείας έχουν επίσης αναπτύξει το Ισραήλ, η Τουρκία, η Τυνησία, το Μαρόκο και η Κύπρος.

Παρακάτω γίνεται σύντομη περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης στον τομέα του ιαματικού τουρισμού και του τουρισμού υγείας στις Ευρωπαϊκές χώρες και αναφέρονται ενδεικτικά ορισμένα στατιστικά στοιχεία για την κίνηση των κέντρων του τουρισμού υγείας στις χώρες αυτές.

- ✓ Στη Γερμανία, η οποία διαθέτει 250-300 κέντρα Ιαματικού Τουρισμού και Τουρισμού Υγείας το έτος 1988 7 εκ. ατόμων επισκέφθηκαν τα κέντρα αυτά. Εκ των ατόμων αυτών τα 2,3 εκατ.

υποβλήθηκαν σε ιαματική θεραπεία (θερμαλισμό) και τα υπόλοιπα άτομα σε θαλασσοθεραπεία, σε κινησιοθεραπεία και σε κλιματοθεραπεία. Το ποσοστό του γερμανικού πληθυσμού που επισκέφτηκε τα κέντρα αυτά κατά την ίδια χρονιά ήταν γύρω στο 10% ενώ οι ξένοι επισκέπτες συνήθως αποτελούν μικρό ποσοστό του συνόλου των επισκεπτών των ιαματικών κέντρων (ήταν μόλις το 3% το έτος 1988).

✓ Στην Ιταλία, όπου λειτουργούν γύρω στα 200 κέντρα Τουρισμού Υγείας, κατά το ίδιο έτος, 1988 βρέθηκε ότι επισκέφτηκαν τα κέντρα αυτά 2,3 εκ. άτομα. Επίσης υπολογίστηκε ότι το 10% (1988) των εισπράξεων από τον αλλοδαπό τουρισμό προερχόταν από τους επισκέπτες των 12 μεγαλύτερων κέντρων τουρισμού υγείας.

✓ Στην Γαλλία λειτουργούν γύρω στα 50 κέντρα τουρισμού υγείας, εκ των οποίων τα περισσότερα εξειδικεύονται στη θαλασσοθεραπεία και περίπου τα 20 τον Ιαματικό Τουρισμό. Το ποσοστό του πληθυσμού που επισκέπτεται τα κέντρα αυτά δεν υπερβαίνει το 1%, ενώ οι ξένοι τουρίστες αποτελούν πολύ μικρό ποσοστό στο σύνολο των λουόμενων.

✓ Στην Ελβετία, λειτουργούν 22 ιαματικά, τα περισσότερα από τα οποία εξειδικεύονται στην θεραπεία για πρόληψη. Το κλίμα, καθώς και το υψόμετρο της τοποθεσίας όπου βρίσκονται ορισμένα από τα κέντρα αυτά, ιδανικά για την προσφορά προϊόντων τα οποία προορίζονται για ανάρρωση και χαλάρωση.

✓ Στην Αυστρία, λειτουργούν 100 Ιαματικά κέντρα, εκ των οποίων τα 20 είναι αποκλειστικά για υδροθεραπεία. Η Αυστρία έχει αναπτύξει πολύ τον τομέα αυτό, ώστε να παρουσιάζεται διεθνώς ως προορισμός αναζωογόνησης κατά της καθημερινής ρουτίνας. Μαζί με την Ελβετία αποτελούν μοναδικές χώρες όπου τα κέντρα Τουρισμού Υγείας τους εξειδικεύονται στην κλιματοθεραπεία.

✓ Στην Ισπανία, λειτουργούν 40 κέντρα Ιαματικού Τουρισμού και ένα κέντρο Τουρισμού Υγείας. Γενικά ο κλάδος του Τουρισμού Υγείας δεν είναι αναπτυγμένος και δεν προωθείται.

✓ Στην Πορτογαλία, λειτουργούν 92 κέντρα Ιαματικού Τουρισμού και για τον κλάδο του Τουρισμού Υγείας συμβαίνει το ίδιο με την Ισπανία, δηλαδή δεν υπάρχουν προοπτικές.

✓ Στο Βέλγιο λειτουργούν λίγα κέντρα Ιαματικού Τουρισμού ενώ τα κέντρα Τουρισμού Υγείας είναι περισσότερα. Εκ των επισκεπτών οι περισσότεροι είναι ημεδαποί τουρίστες αφού βρέθηκε ότι επί συνόλου 240.222 διανυκτερεύσεων (1990) στα κέντρα τουρισμού, το 88,88% πραγματοποιήθηκε από Βέλγους και το υπόλοιπο 11,17% από αλλοδαπούς επισκέπτες.

✓ Στην Βόρεια Ευρώπη και συγκεκριμένα στη Σουηδία και τη Φιλανδία τα προϊόντα του Τουρισμού Υγείας που προσφέρονται είναι πολύ υψηλών προδιαγραφών, τόσο από άποψη κοινωνική όσο κι ιατρική.

✓ Στην Αγγλία, οι φάρμες υγείας είναι γνωστές ως τόποι Τουρισμού Υγείας ενώ τα κέντρα Ιαματικού Τουρισμού έχουν ατονήσει. Μόνο δύο από τα κέντρα αυτά επαναλειτούργησαν το

1985. Στην Βόρεια Αμερική ο Τουρισμός Υγείας ο οποίος έχει την έννοια της ξεκούρασης μόνο και όχι της θεραπείας, προσφέροντας σε ειδικευμένους σταθμούς τα “Health Resorts” ή “Spa Resorts”. Είναι ιδιωτικές επιχειρήσεις οι οποίες βρίσκονται συνήθως σε πολυτελή ξενοδοχεία με μπάνια, πισίνες και αθλητική υποδομή, κυρίως στην Καλιφόρνια και Φλόριδα.

✓ Επίσης στην πρώην Ανατολικές χώρες Ρωσία, Τσεχοσλοβακία, Ουγγαρία κ.λ.π. ο Ιαματικός Τουρισμός θεωρείται αναπτυσσόμενος τομέας, αφού ένα σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού των χωρών αυτών, αλλά και των ξένων τουριστών επισκέπτεται τα κέντρα Τουρισμού Υγείας. Έτσι, στην Ουγγαρία η οποία θεωρείται από τις πλέον αναπτυσσόμενες στον τομέα αυτό, αφού διαθέτει 100-120 τέτοια οργανωμένα κέντρα με πλήρη εξοπλισμό και υποδομή και γύρω στις 350 ιαματικές πηγές με εγκαταστάσεις, το 10% (1988) περίπου του πληθυσμού της επισκέπτεται τις ιαματικές λουτροπόλεις, ενώ το 22% των ξένων επισκεπτών έχει ως προορισμό τα κέντρα του Τουρισμού Υγείας.

✓ Στην Τσεχοσλοβακία, η οποία διαθέτει κι αυτή οργανωμένα κέντρα Τουρισμού Υγείας, το 3,5% (1988) του πληθυσμού της βρέθηκε ότι υποβλήθηκε σε ιαματική θεραπεία.

✓ Στην Ρωσία ένας στους δεκαπέντε Ρώσους πηγαίνει σε ιαματικά κέντρα. Σήμερα οι λουτροπόλεις αυτές προσελκύουν νέους κι άτομα όλων των ηλικιών εκτός των άλλων και λόγω της στροφής προς τις παραδοσιακές μορφές φυσικής θεραπείας που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια. Οι φυσικοί τρόποι θεραπείας ή, όπως λέγεται, της αφαρμάκου ιατρικής κερδίζουν συνεχώς έδαφος με τα νέα δεδομένα δηλαδή την επιβάρυνση του περιβάλλοντος, το άγχος της καθημερινής ζωής, το κάπνισμα, κ.λπ. που θεωρούνται υπεύθυνα για τις περισσότερες ασθένειες και το πρόωρο γήρας.

✓ Η Βουλγαρία διαθέτει πάνω από 500 ιαματικές πηγές με εξειδίκευση στη λουτροθεραπεία, κλιματοθεραπεία, θαλασσοθεραπεία. Έχει αξιόλογα κέντρα, τα οποία εκτός της υδροθεραπείας, προσφέρουν και προγράμματα τουρισμού υγείας, όπως θεραπεία κατά του άγχους, του καπνίσματος, προγράμματα μακροζωίας κ.λ.π.

Επιστημονικά έχει αποδεχθεί ότι τα προϊόντα του Τουρισμού Υγείας αποτελούν προάσπιση για καλή υγεία κι έχουν επίσης σημαντική συμβολή στην προληπτική ιατρική. Σημειώνεται εδώ ότι στη Γερμανία, Ιταλία και Γαλλία η προληπτική ιατρική στηρίζεται σε σημαντικό βαθμό στη υδροθεραπεία από τις μικρές ηλικίες.

Τα πακέτα διακοπών προορισμού σε αυτά τα κέντρα συνδυάζονται τις περισσότερες φορές και με προσφορά άλλων τουριστικών υπηρεσιών αναψυχής, αναζωογόνησης, σπορ (όπως σκι, ιστιοπλοΐα, ιππασία, τένις, κ.λπ.) και πολιτιστικών δραστηριοτήτων της υψηλής κοινωνικής ζωής (όπως κινηματογράφο, θέατρο, φεστιβάλ μουσικής, κ.λπ.) γιατί απευθύνονται όχι μόνο σε ασθενείς αλλά και στους συνοδούς των ασθενών, καθώς και σε άλλους επισκέπτες συνήθως ανωτέρου εισοδηματικού

επιπέδου. Εξάλλου, απαιτείται η μακρά παραμονή των ατόμων σε αυτά τα θέρετρα, μεγαλύτερη από τα συνήθη τουριστικά θέρετρα, προκειμένου να φανούν τα αποτελέσματα μιας ορισμένης θεραπείας στην οποία υποβάλλονται, ιδίως αν πρόκειται για ειδικές θεραπείες (όπως αντικαπνιστική θεραπεία, θεραπεία του άγχους, σώματος, αισθητικής κ.λπ.). Επομένως, η αναγκαστική παραμονή των επισκεπτών για ένα ορισμένο χρονικό διάστημα στα κέντρα του Τουρισμού Υγείας (π.χ. 21 ημέρες στη Γαλλία, 21-28 ημέρες στη Γερμανία, 12-18 ημέρες στην Ιταλία) απαιτεί να δημιουργηθεί όχι μόνο η κατάλληλη ατμόσφαιρα για τη χαλάρωση και την αναζωογόνηση του οργανισμού, αλλά κι η δημιουργία κι άλλων δραστηριοτήτων και τόπων έλξης των τουριστικών, όπου θα μπορούν να απασχολούνται κατά τις ελεύθερες ώρες.

Έτσι δημιουργούνται συγκροτήματα, τα οποία διαθέτουν όλη τη γενική κι ειδική υποδομή και το κατάλληλο περιβάλλον το οποίο απαιτείται για τον τουρισμό μακράς παραμονής, όπως πάρκα πρασίνου, κήποι, ποταμοί, λίμνες, κέντρα θεραπείας, κατάλληλος εξοπλισμός, ειδικευμένοι γιατροί, στέγαση σχετική με τη θεραπεία, ελεγχόμενη διαίτα κ.λπ. και το οποίο βοηθά στην αποτελεσματικότητα της συγκεκριμένης θεραπείας.

Ένα άλλο θέμα το οποίο θεωρείται πολύ σημαντικό είναι ο τομέας έρευνας αγοράς κι ανάπτυξης των πωλήσεων του Τουρισμού Υγείας. Ορισμένες χώρες όπως η Αυστρία, η Ελβετία, η Γαλλία έχουν προχωρήσει στο θέμα της έρευνας αγοράς και της διαφήμισης και προσφέρουν σε συνεργασία με τις εθνικές τους αεροπορικές εταιρίες «πακέτα διακοπών» για την ομορφιά και καλή φυσική κατάσταση στα κέντρα υγείας, τα οποία αποτελούνται από συγκροτήματα ξενοδοχείων με θερμά λουτρά και διαθέτουν την κατάλληλη υποδομή (γήπεδα τένις, χώρους αθλητισμού κ.λπ.) μέσα σε ένα ιδανικό περιβάλλον (με πάρκα πρασίνου) για θεραπεία και ξεκούραση. Τα τουριστικά αυτά πακέτα διακινούνται από ειδικούς τουριστικούς πράκτορες σε διεθνή κλίμακα κι απευθύνονται συνήθως σε πελατεία υψηλού εισοδηματικού επιπέδου.(Σ.Σπαθή, 2000)

Ως τουρίστας υγείας μπορεί να χαρακτηριστεί είτε κάποιος ο οποίος ταξιδεύει με προορισμό ένα Spa για χαλάρωση και ξεκούραση, είτε κάποιος ο οποίος ταξιδεύει προς αναζήτηση νέων εναλλακτικών θεραπειών, πλαστική χειρουργική η διαγνωστικό έλεγχο.

Τα θετικά νέα για την τουριστική βιομηχανία είναι ότι διαφαίνεται η ανάπτυξη μιας αγοράς οικονομικά εύρωστων ανθρώπων που επιθυμούν να διατηρήσουν μια καλή υγεία και φυσική κατάσταση και χαμηλά επίπεδα άγχους σε συνδυασμό με τις διακοπές τους.

Στην Κροατία, γίνεται μια συστηματική προσπάθεια προώθησης του τουρισμού υγείας σε Ευρωπαίους, οι οποίοι θέλουν να συνδυάσουν το τερπνόν μετά του ωφελίμου. Διακοπές για διαβητικούς, για άτομα που υποφέρουν από παθήσεις του αναπνευστικού συστήματος, με χρόνιες ρευματικές παθήσεις, με παθήσεις του κινητικού συστήματος, νεφροπαθείς, μετατραυματικά και μετεγχειρητικά προβλήματα, αλλεργίες και άλλα, σε ξενοδοχεία Α και Β κατηγορίας κατά μήκος της

Δαλματικής Ακτής. Η περιοχή αυτή προσπαθεί να καθιερώσει μια ιατρική φήμη σε συγκεκριμένους τομείς και να εκμεταλλευτεί τα γεωγραφικά χαρακτηριστικά της για να προσελκύσει έναν αξιοσημείωτο αριθμό τουριστών υγείας.

Στην Ευρώπη και τις ΗΠΑ παρατηρείται έντονα μια αλλαγή στο καθιερωμένο τουριστικό προϊόν, η οποία πηγάζει από την αλλαγή των καταναλωτικών προτύπων των τουριστών.

Η γενιά των baby boomers, η γενιά του '50, δηλαδή οι άνθρωποι που σήμερα διαθέτουν αναλογικά την μεγαλύτερη αγοραστική δύναμη και αρκετό ελεύθερο χρόνο λόγω της σταδιακής αποχώρησης από την εργασία, αναζητούν περισσότερες ευκαιρίες διακοπών. Ταυτόχρονα όμως, έχουν έντονη τη συνείδηση της ηλικίας τους, των συνεπειών της γήρανσης και της ανάγκης, η οποία προκύπτει να διατηρηθούν ακόμη νέοι, όμορφοι και κυρίως υγιείς.

Τα σύγχρονα καταναλωτικά πρότυπα προωθούν θέματα fitness, ομορφιάς και well being. Οι εναλλακτικές μορφές θεραπείας (ομοιοπαθητική, βελονισμός, ρεφλεξολογία, ρέικι, αγιουρβέδα, κ.λπ.) γνωρίζουν μεγάλη άνθηση, καθώς τείνουν να επικρατήσουν νέοι τρόποι αντιμετώπισης και διαχείρισης του άγχους και των επιπτώσεων του.

Ο μαζικός τουρισμός αρχίζει και φθίνει, καθώς ο κόσμος απομακρύνεται από τα μαζικά προϊόντα διακοπών. Ο σημερινός καταναλωτής έχει ταξιδέψει αρκετά και αναζητά κάτι νέο και διαφορετικό για τις διακοπές του.

Το σύστημα ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης σε πολλές χώρες ευνοεί την αναζήτηση θεραπείας σε άλλες χώρες. Στον Καναδά και τη Μ. Βρετανία παραδείγματος χάριν, οι λίστες αναμονής είναι τόσο μεγάλες ώστε οι ασθενείς ωθούν τους να ταξιδέψουν σε άλλη χώρα προκειμένου να βρουν θεραπεία. Ένας άλλος παράγοντας είναι και το κόστος. Στην Μ. Βρετανία μια εγχείρηση καταρράκτη μπορεί να στοιχίζει \$4500 έναντι \$2250 στη Γαλλία ή \$345 στην Ινδία. Υπολογίζεται ότι 10% των Ευρωπαίων ασθενών αναζητά θεραπεία εκτός της χώρας τους.

Έτσι στο εξωτερικό παρατηρείται η ανάπτυξη υπερπολυτελών κέντρων θαλασσοθεραπείας και θέρετρων υγείας, τα οποία συνδυάζουν έντεχνα ιατρικές υπηρεσίες ήπιας μορφής με αναψυχή, προσφέροντας ένα συνολικό «πακέτο» υπηρεσιών υγείας– χαλάρωσης– διακοπών.(Α. Ικκος – Τ. Σκλαβόλια, 2002)

2.5 Αντιμετώπιση του Τουρισμού Υγείας στην Ελλάδα

Η Ελλάδα είναι πλούσια σε ιαματικές πηγές με νερά που έχουν ποικίλη φυσικοχημική σύσταση και ενδείκνυνται για εφαρμογή στη σύγχρονη φυσική υδροθεραπεία. Το σύνολο των ιαματικών πηγών που βρίσκονται στην Ελλάδα δεν είναι ακριβώς γνωστό. Πολλοί συγγραφείς αναφέρουν ότι υπάρχουν 2500, άλλοι ότι υπάρχουν 850, άλλοι ότι 750 και άλλοι αναφέρουν αόριστα ότι ο αριθμός τους είναι

πολύ μεγάλος. Το βέβαιο είναι ότι το νερό 142 πηγών έχει αναλυθεί χημικά και ότι 76 από τις πηγές είναι ανακηρυγμένες σαν ιαματικές πηγές (νόμος 4086/60). Από τις επίσημα χαρακτηρισμένες σαν ιαματικές πηγές, οι 23 χαρακτηρίζονται σαν Ιαματικές πηγές Τουριστικής σημασίας και οι 53 σαν Ιαματικές πηγές Τοπικής σημασίας. Από τις 23 Ιαματικές πηγές Τουριστικής σημασίας, οι 11 λειτουργούν για λουτροθεραπεία με επιστασία του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού (ΕΟΤ) (ιαματικές πηγές Αιδηψού, Ελευθερών, Θερμοπυλών, Καϊάφα, Κύθνου, Κυλλήνης, Λουτρακίου, Μεθάνων, Νιγρίτας, Πλατύστομου και Υπάτης). Λειτουργούν δηλαδή με ευθύνη του ΕΟΤ ο οποίος εκδίδει τις άδειες λειτουργίας τους, ασκεί τον έλεγχο λειτουργίας τους και καθορίζει τις τιμές. Από τις υπόλοιπες Ιαματικές πηγές Τουριστικής σημασίας, οι 3 ανήκουν στους τοπικούς Δήμους (Λαγκαδά, Σμόκοβου, Ικαρίας), 1 ανήκει στην Α.Ξ.Ε.- Αστήρ (Καμένων Βούρλων), 1 είναι ενοικιασμένη σε ιδιώτη (Βουλιαγμένης), 4 υπολειτουργούν και 3 χρησιμοποιούνται σαν εμφιαλωτήρια μεταλλικών νερών (Σουρωτή, Ξινό Νερό, Νιγρίτα). Οι 53 Ιαματικές πηγές Τοπικής σημασίας ανήκουν στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) και στον Σύνδεσμο Δήμων και Κοινοτήτων Ιαματικών Πηγών Ελλάδας (ΣΥΔΚΗΠΕ), ο οποίος περιλαμβάνει ήδη 48 Δήμους και Κοινότητες στις περιοχές των οποίων υπάρχουν ιαματικές πηγές. Από τις πηγές αυτές λειτουργούν συστηματικά μόνο οι 36 κι υπάγονται στην Διοικητική Εξουσία των οικείων Νομαρχών που έχουν ανάλογες με αυτές του ΕΟΤ διοικητικές αρμοδιότητες. (Μ. Σφακιανάκης, 2000)

Σε όλες τις ιαματικές πηγές που λειτουργούν στην Ελλάδα συναντάται μόνο η μορφή της θεραπείας και όχι η προσφορά υπηρεσιών που έχουν σχέση με την αναζωογόνηση του οργανισμού. Δηλαδή τα κέντρα που λειτουργούν στην Ελλάδα είναι κέντρα ιαματικού τουρισμού και όχι κέντρα τουρισμού υγείας.

Η ζήτηση για τον ιαματικό τουρισμό στην Ελλάδα χαρακτηρίζεται από έντονη εποχικότητα, ιδίως στις μεγάλες λουτροπόλεις. Το μεγαλύτερο ποσοστό των λουομένων προσέρχεται κατά πρώτον το μήνα Σεπτέμβριο και ακολουθεί ο μηνάς Αύγουστος αντίθετα με ότι συμβαίνει στον υπόλοιπο τουρισμό του οποίου ο μηνάς αιχμής είναι ο μηνάς Αύγουστος. Από εκτιμήσεις προέκυψε ότι κατά την διάρκεια όλου του εξαμήνου, Μάιος – Οκτώβριος, που λειτουργούν συνήθως οι πηγές, το 40% των λούσεων κατά μέσο όρο πραγματοποιήθηκε κατά τον μήνα Σεπτέμβριο του έτος 1995 στις μεγάλες πηγές, το άλλο 32% κατά τον μήνα Αύγουστο, το 20% περίπου κατά τον μήνα Ιούλιο, το 5% τον μήνα Οκτώβριο και μόλις το 3% τον μήνα Ιούνιο, ενώ κατά τον μήνα Μάιο το αντίστοιχο ποσοστό ήταν ελάχιστο. Αντίθετα, για τις πηγές Τοπικής Σημασίας τα αντίστοιχα ποσοστά φαίνονται πιο εξομαλυσμένα, δηλαδή βρέθηκε ότι το ποσοστό των λούσεων που πραγματοποιήθηκε κατά τον μήνα Σεπτέμβριο του 1995 αναλογούσε στο 30% του συνόλου των λούσεων όλου του έτους, το 25% κατά τον μήνα Αύγουστο και το 15% κατά τον μήνα Ιούλιο, το 15% κατά τον μήνα Οκτώβριο, το 10% κατά τον μήνα Ιούνιο και το υπόλοιπο 5% κατά τον μήνα Μάιο. Η διαφορά αυτή που παρατηρήθηκε

μεταξύ των πηγών Τουριστικής και Τοπικής Σημασίας περισσότερο αποδίδεται στον τόπο προέλευσης των λουομένων. Οι μικρές πηγές προτιμούνται περισσότερο από τον τοπικό πληθυσμό και λιγότερο από τον πληθυσμό της υπόλοιπης χώρας γιατί απαιτούν μικρότερη μετακίνηση των ατόμων ενώ τις μεγάλες λουτροπόλεις τις επισκέπτονται συνήθως άτομα από άλλα μέρη της Ελλάδας που συνδυάζουν την υδροθεραπεία με τις καλοκαιρινές διακοπές τους.

Ο μέσος όρος παραμονής των ατόμων είναι γύρω στις 13-14 μέρες, δηλαδή περίπου ότι συμβαίνει και στον υπόλοιπο τουρισμό.

Όσον αφορά την ηλικία και το φύλο των λουομένων παρατηρείται ότι συνήθως είναι άτομα της τρίτης ηλικίας και οι γυναίκες αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό (περίπου το 60-65%). Ο αριθμός ατόμων που χρησιμοποιεί τις ιαματικές πηγές αναλογεί στο 1,4% (1993) του ελληνικού πληθυσμού, ενώ το ποσοστό αυτό ήταν μεγαλύτερο, γύρω στο 1,7% κατά τα έτη 1961 και 1971.

Η φθίνουσα πορεία του ιαματικού τουρισμού στην Ελλάδα οφείλεται στους ίδιους λόγους οι οποίοι παρατηρούνται και στο εξωτερικό, δηλαδή κυρίως στον ανταγωνισμό ο οποίος προέρχεται από το χώρο της φαρμακοβιομηχανίας και την απροθυμία των γιατρών να αναγνωρίσουν την υδροθεραπεία ως ιατρική μέθοδο.

Επίσης σημαντικό ρόλο στην φθίνουσα πορεία του ιαματικού τουρισμού στην Ελλάδα έχει διαδραματίσει κι η έλλειψη της σχετικής διαφήμισης και πληροφόρησης του κοινού από τα μέσα ενημέρωσης (τηλεόραση, ραδιόφωνο, εφημερίδες, περιοδικά κ.λπ.) τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό. (Σ. Σπαθή, 2000)

Στα πλαίσια διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος και της επιμήκυνσης της τουριστικής περιόδου, ο ΕΟΤ προσπαθεί να προωθήσει ένα σχετικά νέο τομέα στην Ελλάδα, τον Τουρισμό Υγείας, μα έννοια φαινομενικά γνωστή, αλλά ουσιαστικά σχεδόν ανύπαρκτη στην Ελλάδα.

Στην χώρα μας, ο Τουρισμός Υγείας είναι συνυφασμένος με τον ιαματικό τουρισμό και τις επισκέψεις ηλικιωμένων ως επί το πλείστον σε ιαματικά λουτρά. Η κατάσταση όμως παρουσιάζεται πολύ διαφορετική στο εξωτερικό και μόλις πρόσφατα έχει αρχίσει να διαφοροποιείται και στην Ελλάδα.

3. Κανονισμοί από τον Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης για τον Ιαματικό Τουρισμό

Σε δημόσια διαβούλευση τέθηκε από το υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης το Σχέδιο Γενικού Κανονισμού Λειτουργίας των Μονάδων Ιαματικής Θεραπείας, των Κέντρων Ιαματικού Τουρισμού, των Κέντρων Θαλασσοθεραπείας και των Κέντρων Αναζωογόνησης. Σκοπός του κανονισμού είναι ο καθορισμός των όρων και προϋποθέσεων λειτουργίας των παραπάνω Μονάδων και Κέντρων, προκειμένου να εξασφαλιστεί η παροχή υπηρεσιών ιαματικού τουρισμού υψηλού επιπέδου, κατά τρόπο που να διασφαλίζονται οι ευεργετικές ιδιότητες των Ιαματικών φυσικών πόρων. Όπως προβλέπει το Σχέδιο η διάρκεια λειτουργίας των Μονάδων Ιαματικής Θεραπείας και των Κέντρων Ιαματικού Τουρισμού είναι δυνατό να καλύπτει ολόκληρο ή μέρος του ημερολογιακού έτους. Η ημερομηνία έναρξης της ετήσιας περιόδου λειτουργίας τους, από τον διευθυντή της Μονάδας Ιαματικής Θεραπείας ή του Κέντρου Ιαματικού Τουρισμού στην αρμόδια Υπηρεσία του Ε.Ο.Τ. Μετά πάροδο έτους από την έναρξη λειτουργίας κάθε Μονάδας Ιαματικής Θεραπείας ή Κέντρου Ιαματικού Τουρισμού και κάθε έτος ο διευθυντής τους υποχρεούται να εκδίδει πιστοποιητικό καλής λειτουργίας. Κάθε Μονάδα Ιαματικής Θεραπείας και Κέντρο Ιαματικού Τουρισμού οφείλει να έχει εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας, ο οποίος περιλαμβάνει τον αριθμό, τις αρμοδιότητες και την οργάνωση του προσωπικού, τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα αυτού, τον προσδιορισμό του ειδικού ενδύματος που φέρει κάθε κατηγορία προσωπικού ανάλογα με την ειδικότητά του, τον χρόνο αντικατάστασης του ειδικού αυτού ενδύματος και οδηγίες σχετικά με τις παρεχόμενες υπηρεσίες. Εξάλλου, στο σχέδιο καθορίζονται και γενικοί όροι λειτουργίας και υγιεινής. Κατά τη διάρκεια του ωραρίου λειτουργίας της Μονάδας Ιαματικής Θεραπείας ή του Κέντρου Ιαματικού Τουρισμού πρέπει να βρίσκεται στις εγκαταστάσεις αυτών τουλάχιστον ένας γιατρός.

Ο αριθμός του προσωπικού κάθε Κέντρου Θαλασσοθεραπείας θα πρέπει να είναι ανάλογος με τη δυναμικότητά του, όπως αυτή προκύπτει από το ειδικό σήμα λειτουργίας του. Στα Κέντρα Θαλασσοθεραπείας, στα οποία γίνεται χρήση αναγνωρισμένου φυσικού πόρου για παροχή υπηρεσιών θερμαλισμού, πρέπει να υπάρχει σε κάθε ξεχωριστή εγκατάσταση ειδική σήμανση του είδους του φυσικού πόρου του οποίου γίνεται χρήση. Το κείμενο του Σχεδίου έχει ως εξής:

3.1 ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

I. ΓΕΝΙΚΟΣ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΙΑΜΑΤΙΚΗΣ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ, ΤΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ ΙΑΜΑΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ, ΤΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ ΘΑΛΑΣΣΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ ΑΝΑΖΩΟΓΟΝΗΣΗΣ

3.1.1 ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

Άρθρο 1

Σκοπός και Ορισμοί

- ✓ Σκοπός του παρόντος κανονισμού είναι ο καθορισμός των όρων και προϋποθέσεων λειτουργίας των Μονάδων Ιαματικής Θεραπείας (Μ.Ι.Θ.), των Κέντρων Ιαματικού Τουρισμού (Κ.Ι.Τ.), των Κέντρων Θαλασσοθεραπείας (Κ.Θ.) και των Κέντρων Αναζωογόνησης (SPA), προκειμένου να εξασφαλιστεί η παροχή υπηρεσιών ιαματικού τουρισμού υψηλού επιπέδου, κατά τρόπο που να ασφαλίζονται οι ευεργετικές ιδιότητες των Ιαματικών φυσικών πόρων και λοιπών υλικών του άρθρου 1 του Ν.3498/2006 και η βιώσιμη διαχείρισή τους αφετέρου, καθώς και η προστασία της δημόσιας υγείας και του περιβάλλοντος.
- ✓ Συνεδρία είναι η διαδικασία εφαρμογής κάθε φορά ιαματικού φυσικού ή άλλου πόρου στις ειδικές προς τούτο εγκαταστάσεις.

3.1.2 ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

ΜΟΝΑΔΕΣ ΙΑΜΑΤΙΚΗΣ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΑ ΙΑΜΑΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Άρθρο 2

Χρόνος Λειτουργίας

2. Η διάρκεια λειτουργίας των Μονάδων Ιαματικής Θεραπείας και των Κέντρων Ιαματικού Τουρισμού είναι δυνατό, να καλύπτει ολόκληρο ή μέρος του ημερολογιακού έτους. Η ημερομηνία έναρξης της ετήσιας περιόδου λειτουργίας τους δηλώνεται, το αργότερα 30 ημέρες πριν την έναρξη λειτουργίας τους, από το Διευθυντή της Μονάδας Ιαματικής Θεραπείας ή του Κέντρου Ιαματικού Τουρισμού στην αρμόδια Υπηρεσία του Ε.Ο.Τ.

3. Η λειτουργία των Μονάδων Ιαματικής Θεραπείας και των Κέντρων Ιαματικού Τουρισμού είναι συνεχής, στη διάρκεια της περιόδου λειτουργίας τους, σύμφωνα με την παρ.1 του άρθρου αυτού, χωρίς καμία αργία.
4. Οι ώρες λειτουργίας κάθε Μονάδας Ιαματικής Θεραπείας και Κέντρου Ιαματικού Τουρισμού υποδεικνύονται από τον γιατρό, που υπηρετεί σε αυτά και καθορίζονται με απόφαση του Διευθυντή τους. Η απόφαση αυτή ανακοινώνεται στην αρμόδια Υπηρεσία του Ε.Ο.Τ. και αναρτάται στην είσοδο της Μονάδας ή του Κέντρου.
5. Απαγορεύεται η παραβίαση του ωραρίου λειτουργίας των Μονάδων ή των Κέντρων.

Άρθρο 3

Πιστοποιητικό Καλής Λειτουργίας

- Κάθε Μονάδα Ιαματικής Θεραπείας ή Κέντρο Ιαματικού Τουρισμού απαιτείται να πληροί καθ'όλη τη διάρκεια της λειτουργίας του τους όρους και τις προϋποθέσεις με τους οποίους χορηγήθηκε το ειδικό σήμα λειτουργίας.
- Οποιαδήποτε αλλαγή, προσθήκη ή συμπλήρωση των κτιριακών, μηχανολογικών ή άλλων εγκαταστάσεων, καθώς και οποιαδήποτε αλλαγή, συμπλήρωση, βελτίωση, εκβάθυνση ή καθαρισμός των έργων απόληψης του ιαματικού φυσικού πόρου συνιστά έργο για την εκτέλεση του οποίου απαιτείται άδεια των αρμόδιων αρχών, σύμφωνα με τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις (διαδικασία, δικαιολογητικά, τεχνικές προδιαγραφές) και συνεπάγεται τροποποίηση ή συμπλήρωση των αδειών που έχουν χορηγηθεί και λήψη των αναγκαίων μέτρων ασφαλείας.
- Μετά πάροδο έτους από την έναρξη λειτουργίας κάθε Μονάδας Ιαματικής Θεραπείας ή Κέντρου Ιαματικού Τουρισμού και κάθε έτος ο Διευθυντής τους υποχρεούται να ζητά την πιστοποίηση της συνδρομής της προϋποθέσεως της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου, με την έκδοση πιστοποιητικού καλής λειτουργίας κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 4. Προκειμένου για Μονάδες Ιαματικής Θεραπείας ή Κέντρα Ιαματικού Τουρισμού που λειτουργούν ολόκληρο το ημερολογιακό έτος, το ως άνω πιστοποιητικό πρέπει να έχει εκδοθεί το αργότερα μέχρι το τέλος Απριλίου κάθε έτους, για δε τα λοιπά ένα μήνα τουλάχιστον πριν την έναρξη της εποχικής περιόδου λειτουργίας τους. Το πιστοποιητικό που χορηγείται αναρτάται στην είσοδο της Μονάδας Ιαματικής Θεραπείας ή του Κέντρου Ιαματικού Τουρισμού.

Άρθρο 4

Χορήγηση Πιστοποιητικού Καλής Λειτουργίας

- Για την χορήγηση του πιστοποιητικού καλής λειτουργίας ο Επιχειρηματίας ή ο Διευθυντής της Μονάδας Ιαματικής Θεραπείας ή του Κέντρου Ιαματικού Τουρισμού υποβάλλει στην αρμόδια Διεύθυνση του Ε.Ο.Τ. δύο τουλάχιστον μήνες πριν από την έναρξη της επόμενης περιόδου λειτουργίας και προκειμένου για τις Μονάδες Ιαματικής Θεραπείας και τα Κέντρα Ιαματικού Τουρισμού που λειτουργούν ολόκληρο το ημερολογιακό έτος, μέχρι το τέλος Ιανουαρίου, τα ακόλουθα δικαιολογητικά:
  - α. Αίτηση στην οποία αναφέρεται το ονοματεπώνυμο του επιχειρηματία ή η επωνυμία και η έδρα της επιχείρησης, ο Α.Φ.Μ. τους, τα πλήρη στοιχεία του Διευθυντή και του αναπληρωτή του, η τοποθεσία και ακριβής διεύθυνση της Μονάδας Ιαματικής Θεραπείας ή του Κέντρου Ιαματικού Τουρισμού, καθώς και τα λοιπά προσδιοριστικά στοιχεία τους, δηλαδή ο αριθμός της απόφασης αναγνώρισης του ιαματικού φυσικού πόρου που θα χρησιμοποιηθεί και ο αριθμός του ειδικού σήματος λειτουργίας.
  - β. Πιστοποιητικό καλής λειτουργίας των μηχανολογικών εγκαταστάσεων και του εξοπλισμού και πιστοποιητικό καλής λειτουργίας των ηλεκτρολογικών εγκαταστάσεων και του εξοπλισμού, που χορηγούνται από αρμόδιους μηχανικούς μέλη του Τ.Ε.Ε. μετά από πλήρη έλεγχο της λειτουργίας τους.
  - γ. Βεβαίωση της Υγειονομικής Υπηρεσίας της οικείας Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης 1) για την καλή λειτουργία του αποχετευτικού συστήματος, για την υγιεινή διάθεση των λυμάτων των χώρων υγιεινής ή βεβαίωση του οικείου Ο.Τ.Α. ότι η Μονάδα ή το Κέντρο είναι συνδεδεμένο με το αποχετευτικό δίκτυο του Δήμου και 2) για την καλή λειτουργία του συστήματος διάθεσης των χρησιμοποιηθέντων ιαματικών φυσικών πόρων ή θαλασσινού νερού, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην Υ.Α. του άρθρου 16 παρ.1 του Ν.3498/2006.
  - δ. Πιστοποιητικό μικροβιολογικού ελέγχου του ιαματικού φυσικού πόρου του οποίου γίνεται χρήση, που εκδίδεται από τη Διεύθυνση Δημόσιας Υγείας της οικείας Νομαρχίας μετά τη διενέργεια ελέγχων και δειγματοληψιών, σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις και περιλαμβάνει έκθεση μικροβιολογικού ελέγχου στην πηγή και στους χώρους χρήσης, με ειδική αναφορά για διαπίστωση ή όχι των μικροβίων *Legionella spp.*, *Escherichia coli* & *Pseudomonas aeruginosa*.
Ο μικροβιολογικός έλεγχος πρέπει να έχει διενεργηθεί το αργότερο ένα μήνα πριν από την έκδοση του πιστοποιητικού.

Σε περίπτωση πραγματοποίησης οποιωνδήποτε τεχνικών έργων στους χώρους λουτροθεραπείας και στις υδραυλικές και μηχανολογικές εγκαταστάσεις καθώς και στις εν γένει ηλεκτρολογικές εγκαταστάσεις, ο μικροβιολογικός έλεγχος επαναλαμβάνεται μετά την ολοκλήρωση των εργασιών.

- ε. Έγγραφο κρατικού ή διαπιστευμένου εργαστηρίου, με το οποίο θα πιστοποιείται, ότι η περιεκτικότητα του θαλασσινού νερού, που θα χρησιμοποιηθεί, σε αλάτι δεν διαφέρει σε ποσοστό μεγαλύτερο του 2% της αντίστοιχης του νερού της ανοικτής θάλασσας, ότι το νερό αυτό δεν παρουσιάζει ίχνη υδρογονανθράκων (πίσσας κ.λ.π. ή άλλων τοξικών προϊόντων) και ότι η περιεκτικότητά του σε ραδιενέργεια δεν είναι εκτός φυσιολογικών ορίων. Το σημείο λήψης πρέπει να είναι περίπου 5 μέτρα κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας και πάνω από τα θαλάσσια ρεύματα και οι αναλύσεις θα πρέπει να συμπληρώνονται με ποσοτική και ποιοτική ανάλυση του πλαγκτού σε ζώνη 100 μέτρων από το προβλεπόμενο σημείο λήψης. (Απαιτείται μόνο για τη λειτουργία των Κέντρων Θαλασσοθεραπείας).
- στ. Πιστοποιητικό πυρασφάλειας σε ισχύ τουλάχιστον κατά τη διάρκεια λειτουργίας της Μονάδας ή του Κέντρου.
- ζ. Υπεύθυνη δήλωση του Διευθυντή της Μονάδας ή του Κέντρου, στην οποία θα αναφέρεται το ονοματεπώνυμο και η ειδικότητα του υπεύθυνου ιατρού και ο αριθμός μητρώου του στον οικείο ιατρικό σύλλογο, τα ονοματεπώνυμα του προσωπικού, που πρόκειται να απασχοληθεί κατά τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο, οι ειδικότητες αυτού, ως και ο αριθμός του ασφαλιστικού μητρώου τους.
- Η αρμόδια Υπηρεσία του Ε.Ο.Τ. αφού ελέγξει την πληρότητα των υποβληθέντων δικαιολογητικών, επιθεωρήσει τις εγκαταστάσεις της Μονάδας ή του Κέντρου σε περίπτωση που το κρίνει απαραίτητο και διαπιστώσει την τήρηση της τουριστικής νομοθεσίας και των όρων και προϋποθέσεων των χορηγηθεισών αδειών, εκδίδει το πιστοποιητικό καλής λειτουργίας εντός των προθεσμιών της παραγράφου 3 του άρθρου 3 του παρόντος Κανονισμού και επιμελείται για την καταχώρηση αυτού στο οικείο Μητρώο.
  - Σε περίπτωση διαπίστωσης αλλαγών στις κτιριακές, μηχανολογικές, ηλεκτρολογικές, υδραυλικές εγκαταστάσεις ή στα έργα απόληψης του ιαματικού φυσικού πόρου ή εκτέλεσης οποιουδήποτε έργου χωρίς την έκδοση της απαιτούμενης κατά το νόμο άδειας, δεν χορηγείται το ανωτέρω πιστοποιητικό και εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 18 του Ν.3498/2006.
  - Το πιστοποιητικό μικροβιολογικού ελέγχου του άρθρου 4 παρ.1δ', εκδίδεται και υποβάλλεται στον Ε.Ο.Τ. ανά τρίμηνο. Ειδικά για τα μικροβιακά στελέχη *Legionella spp.*,

Escherichia coli & Pseudomonas aeruginosa, ο μικροβιολογικός έλεγχος πρέπει να γίνεται κάθε μήνα.

Σε περίπτωση που διαπιστωθεί μικροβιακή μόλυνση ή εκδηλωθεί ασθένεια μικροβιακής αιτιολογίας εντός του χώρου του Υδροθεραπευτηρίου, ειδοποιείται άμεσα η Δ/ση Υγείας της οικείας Νομαρχίας, επαναλαμβάνεται ο μικροβιολογικός έλεγχος σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις και αντίγραφο του αποστέλλεται στον Ε.Ο.Τ.

Άρθρο 5

Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας

- Κάθε Μονάδα Ιαματικής Θεραπείας και Κέντρο Ιαματικού Τουρισμού οφείλει να έχει εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας, ο οποίος περιλαμβάνει τον αριθμό, τις αρμοδιότητες και την οργάνωση του προσωπικού, τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα αυτού, τον προσδιορισμό του ειδικού ενδύματος που φέρει κάθε κατηγορία προσωπικού ανάλογα με την ειδικότητά του, τον χρόνο αντικατάστασής του ειδικού αυτού ενδύματος, οδηγίες σχετικά με τις παρεχόμενες υπηρεσίες και τη λειτουργία των θεραπευτικών εγκαταστάσεων, το σύστημα τήρησης της σειράς προτεραιότητας κατά την ιατρική εξέταση και την πραγματοποίηση των συνεδριών ανάλογα με το χρόνο προσέλευσης, τις ειδικές ανάγκες, το είδος της συνεδρίας και τις κρατήσεις που έχουν πραγματοποιηθεί με στόχο την ομαλή διεξαγωγή της συνεδρίας, καθώς και κάθε άλλη λεπτομέρεια που είναι απαραίτητη για την εύρυθμη λειτουργία της Μονάδας ή του Κέντρου και την προστασία του καταναλωτή.
- Ο εσωτερικός κανονισμός λειτουργίας έχει σκοπό την προστασία των χρηστών και του προσωπικού της Μονάδας ή του Κέντρου και εγκρίνεται από την αρμόδια Υπηρεσία του Ε.Ο.Τ. με την υποβολή ακριβούς αντιγράφου πριν την έναρξη λειτουργίας της Μονάδας ή του Κέντρου.

Ικανοποιητικός αριθμός αντιτύπων του Κανονισμού βρίσκεται σε εμφανές σημείο του χώρου υποδοχής της Μονάδας ή του Κέντρου και στη διάθεση των καταναλωτών.

Άρθρο 6

Γενικοί όροι λειτουργίας και υγιεινής

3. Στις Μονάδες Ιαματικής Θεραπείας και τα Κέντρα Ιαματικού Τουρισμού οι υπηρεσίες παρέχονται κατά τρόπο ευπρεπή, χωρίς θορύβους και με αυστηρή τήρηση των κανόνων υγιεινής.
4. Απαγορεύεται η άσκοπη παραμονή ατόμων στις εγκαταστάσεις που γίνεται χρήση του ιαματικού φυσικού πόρου, καθώς και μελών του προσωπικού που δεν εκτελούν υπηρεσία. Μετά το πέρας της καθημερινής λειτουργίας δεν επιτρέπεται η παραμονή άλλων ατόμων στους χώρους αυτούς, πλην των εργαζομένων για την καθαριότητα, τακτοποίηση ή συντήρηση αυτών.
5. Οι Μονάδες Ιαματικής Θεραπείας και τα Κέντρα Ιαματικού Τουρισμού πρέπει να διαθέτουν ικανοποιητικό αριθμό αποδυτηρίων, ώστε να περιορίζεται στο ελάχιστο η αναμονή των καταναλωτών. Πρέπει, επίσης, να είναι διαρκώς εφοδιασμένα με τα απαραίτητα σκεύη, εργαλεία και υλικά, που απαιτούν για το είδος χρήσης του ιαματικού φυσικού πόρου, που προβλέπεται στις άδειες που έχουν χορηγηθεί, καθώς και με μηχανικά μέσα μεταφοράς ατόμων με κινητικά προβλήματα.
6. Οι Μονάδες Ιαματικής Θεραπείας και τα Κέντρα Ιαματικού Τουρισμού πρέπει να έχουν στη διάθεσή τους σε όλη τη διάρκεια λειτουργίας τους ένα μεταφορικό μέσο κατάλληλο για την αντιμετώπιση έκτακτης μεταφοράς ασθενών στο πλησιέστερο νοσηλευτικό κέντρο.
7. Η τάξη και η καθαριότητα σε όλους ανεξαιρέτως τους χώρους πρέπει να είναι άψογη. Όλοι οι χώροι πρέπει να πληρούν τους όρους υγιεινής (φυσικός φωτισμός, αερισμός, κλιματισμός κ.λ.π.) και ασφάλεια, σύμφωνα με τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις.
8. Οι λουτήρες και ο εξοπλισμός πολλαπλών χρήσεων πρέπει να απολυμαίνονται μετά από κάθε χρήση. Η απολύμανση θα γίνεται με υλικά, που θα υποδεικνύονται από το γιατρό και δεν αλλοιώνουν τις ιδιότητες του ιαματικού φυσικού πόρου και θα βεβαιώνεται ενυπόγραφα από εκείνο που τη διενήργησε σε ειδική προς τούτο καλαίσθητη καρτέλα, που αναρτάται σε εμφανές σημείο. Ειδικότερα, οι Μονάδες Ιαματικής Θεραπείας και τα Κέντρα Ιαματικού Τουρισμού, στα οποία παρέχονται υπηρεσίες εισπνοθεραπείας, ποσιθεραπείας και ρινοπλύσεων, πρέπει να διαθέτουν σε επαρκή αριθμό και σε ειδικούς χώρους πτυελοδοχεία με σύστημα συνεχούς απολύμανσης, τα οποία πρέπει να διατηρούνται αυστηρώς καθαρά.
9. Κάθε Μ.Ι.Θ. και Κ.Ι.Τ. προμηθεύει τον καταναλωτή με τον απαραίτητο αποστειρωμένο εξοπλισμό (μαγιό, σκουφάκι, παντόφλες, μπουρνούζι, πετσέτα) για την πραγματοποίηση της

συνεδρίας. Οι επισκέπτες στους χώρους λουτροθεραπείας καλύπτουν τα υποδήματά τους με αποστειρωμένα ειδικά καλύμματα.

10. Η θερμοκρασία του ιαματικού φυσικού πόρου για κάθε χρήση καθορίζεται από τον γιατρό της Μονάδας ή του Κέντρου. Οι Μονάδες Ιαματικής Θεραπείας και τα Κέντρα Ιαματικού Τουρισμού στα οποία, σύμφωνα με την άδεια χρήσης του ιαματικού φυσικού πόρου, το ιαματικό νερό θερμαίνεται ή ψύχεται τεχνητά λόγω χαμηλής ή υψηλής πηγαίας θερμοκρασία, υποχρεούνται να δημοσιοποιούν τη διεργασία αυτή στους καταναλωτές, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παράγραφο 2 του άρθρου 7. Το μέλος του προσωπικού, που ευθύνεται για την πραγματοποίηση των συνεδριών σύμφωνα με τις οδηγίες του γιατρού, αμέσως μόλις διαπιστώσει απόκλιση από τις ανωτέρω θερμοκρασίες ειδοποιεί αμελλητί τον γιατρό και τον Δ/ντή και διακόπτει τη λειτουργία των αντίστοιχων εγκαταστάσεων, μέχρις ότου επιτευχθούν τα άνω όρια θερμοκρασίας.
11. Στις Μονάδες Ιαματικής Θεραπείας και τα Κέντρα Ιαματικού Τουρισμού, στα οποία πραγματοποιούνται λούσης ειδική τερματική συσκευή, ηχητική και φωτιζόμενη, για την ένδειξη της έναρξης και της λήξης της συνεδρίας και εύχρηστο κουδούνι κινδύνου, τα οποία συνδέονται με τον κεντρικό ηλεκτρονικό πίνακα που βρίσκεται στο Γραφείο του Προϊσταμένου για τον έλεγχο της διάρκειας κάθε λούσης και την άμεση επέμβαση σε περίπτωση ανάγκης.
12. Το νερό των δεξαμενών ιαματικής θεραπείας (πισίνων) ανανεώνεται ολοκληρωτικά με νέο, ανά 24ωρο, μετά την πλήρη εκκένωση και υγειονομική απολύμανσή τους.
13. Στις Μονάδες Ιαματικής Θεραπείας και τα Κέντρα Ιαματικού Τουρισμού απαγορεύεται το κάπνισμα, η χρήση εύθραυστων σκευών και η είσοδος ζώων.
14. Τα χρησιμοποιούμενα στα Μ.Ι.Θ. και Κ.Ι.Τ. εν γένει υλικά και προϊόντα θα πρέπει να έχουν εγκριθεί αρμοδίως.

Άρθρο 7

Υποδοχή – Γραφείο Κίνησης

- Στο χώρο υποδοχής κάθε Μονάδας Ιαματικής Θεραπείας ή Κέντρου Ιαματικού Τουρισμού λειτουργεί Γραφείο Κίνησης, το οποίο μεριμνά ιδίως για τις κρατήσεις θέσεων, τον προγραμματισμό των αφίξεων και των αναχωρήσεων των καταναλωτών, τον καθορισμό της προτεραιότητας και την τήρησή της, καθώς και την έκδοση βεβαιώσεων λουτροθεραπείας, ενημερώνοντας έγκαιρα τους αρμόδιους υπαλλήλους και τους ενδιαφερόμενους καταναλωτές.

- Η υποδοχή των καταναλωτών στις εγκαταστάσεις των Μονάδων Ιαματικής Θεραπείας και των Κέντρων Ιαματικού Τουρισμού γίνεται από επαρκές σε αριθμό εξειδικευμένο προς τούτο προσωπικό. Το προσωπικό αυτό χορηγεί στον καταναλωτή ειδικό ενημερωτικό φυλλάδιο με τη χημική ανάλυση, τις ιδιότητες του ιαματικού φυσικού πόρου, τις ενδείξεις και τις αντενδείξεις του, μνεία περί της τυχόν τεχνητής θέρμανσης ή ψύξης αυτού, τις παρεχόμενες υπηρεσίες και τον τιμοκατάλογό τους, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των καταναλωτών, το ωράριο λειτουργίας και οδηγίες για τη συμπεριφορά του καταναλωτή κατά τις συνεδρίες προς αποφυγή ατυχημάτων. Η αναγραφή στο φυλλάδιο στοιχείων που δεν ανταποκρίνονται στα τηρούμενα στον Ε.Ο.Τ. αρχεία, έχει τις συνέπειες ψευδούς δηλώσεως.
- Το Γραφείο Κίνησης συμπληρώνει στο Δελτίο Άδειας Υδροθεραπείας (Δ.Α.Υ.) τα στοιχεία του καταναλωτή και τον κατευθύνει για την αναγκαία ιατρική εξέταση.
- Μετά την ιατρική εξέταση, χορηγείται από το γιατρό η άδεια πραγματοποίησης των συνεδριών και καθορίζεται στο Δ.Α.Υ. το πρόγραμμα, ο χρόνος και η διάρκειά τους. Ο καταναλωτής επιδεικνύει το Δ.Α.Υ. στο ταμείο για την καταβολή του αντιτίμου της συνεδρίας και στο λουτρονόμο για την πραγματοποίηση της.

Άρθρο 8

Δελτίο Άδειας Υδροθεραπείας

1. Στο Δελτίο Άδειας Υδροθεραπείας (Δ.Α.Υ.) αναγράφονται:
  - Το ονοματεπώνυμο του λουόμενου
  - Η ηλικία
  - Η διεύθυνση κατοικίας
  - Το επάγγελμα
  - Ο ασφαλιστικός φορέας (εάν υπάρχει)
  - Ο αριθμός και το είδος των συνεδριών που συνιστά ο γιατρός
  - Η διάρκεια της κάθε συνεδρίας
  - Η θερμοκρασία του ιαματικού φυσικού πόρου, που θα καθορίσει ο γιατρός
  - Η ποσότητα, η συχνότητα, η θερμοκρασία και ο τρόπος χρήσης, εάν πρόκειται για πόσιμο ιαματικό νερό, που θα καθορίσει ο γιατρός
  - Ο αριθμός των εισπνοών, ρινοπλύσεων και η θερμοκρασία του Ι.Φ.Π.
  - Διάγνωση μετά από γενική ιατρική εξέταση κατά την κρίση του γιατρού, η οποία γίνεται μετά την υπογραφή υπεύθυνης δήλωσης – σύντομου ιστορικού του λουόμενου

- Γενικές οδηγίες για την πραγματοποίηση των συνεδριών χρήσεως ιαματικών φυσικών πόρων
- Παρατηρήσεις του γιατρού για εμφανή προβλήματα υγείας του λουόμενου, μετά την έναρξη των συνεδριών.

Το Δ.Α.Υ. είναι αυστηρώς προσωπικό, υπογράφεται και σφραγίζεται από τον γιατρό, με την επίδειξη της ταυτότητας του λουόμενου δημόσιου εγγράφου.

Ο γιατρός σε περίπτωση που το κρίνει αναγκαίο, μπορεί να απαγορεύσει προσωρινά ή μόνιμα την πραγματοποίηση των συνεδριών, αναγράφοντας τη γνώμά του στο ειδικό βιβλίο κίνησης των λουομένων και στο Δ.Α.Υ. Ο λουόμενος οφείλει να φέρει μαζί του το Δ.Α.Υ. για την πραγματοποίηση της κάθε συνεδρίας.

Σε κάθε συνεδρία το Δ.Α.Υ. ενημερώνεται από τον υπεύθυνο λουτρονόμο, ο οποίος και το υπογράφει. Μετά το τέλος των συνεδριών ο καταναλωτής παραδίδει το Δ.Α.Υ. στο γραφείο κίνησης, το οποίο φυλάσσεται στο αρχείο της επιχείρησης και του χορηγείται βεβαίωση για την πραγματοποίηση των συνεδριών. Η ιατρική εξέταση παρέχεται δωρεάν.

Το Δ.Α.Υ. μπορεί να τηρείται παράλληλα και σε ηλεκτρονική μορφή.

Το Δ.Α.Υ. είναι ενιαίο έντυπο για όλες τις Μονάδες ή Κέντρα Ι.Φ.Π. σύμφωνα με το παράρτημα Ι.

2. Τα στοιχεία των Δ.Α.Υ. των καταναλωτών φυλάσσονται σε Τράπεζα Στοιχείων ψηφιακής μορφής, που τηρείται σε κάθε Μονάδα ή Κέντρο με στόχο την προώθηση της ιατρικής έρευνας και τεκμηρίωσης, καθώς και για λόγους στατιστικής, επιφυλασσομένων των διατάξεων περί προστασίας των προσωπικών δεδομένων και του ιατρικού απορρήτου.

Άρθρο 9

Προσωπικό: Δικαιώματα και Υποχρεώσεις

- Στις Μονάδες Ιαματικής Θεραπείας και τα Κέντρα Ιαματικού Τουρισμού απασχολείται κύριο, διοικητικό και τεχνικό προσωπικό. Στο κύριο προσωπικό ανατίθεται η παροχή των υπηρεσιών, που προσφέρονται στη Μονάδα ή στο Κέντρο, σύμφωνα με τις άδειες που έχουν χορηγηθεί για την ίδρυση και τη λειτουργία του και τα τμήματα που λειτουργούν και αποτελείται από τους γιατρούς, τους αισθητικούς, τους λουτρονόμους, τους γυμναστές, τους φυσιοθεραπευτές, τους διαιτολόγους κ.λ.π., οι οποίοι πρέπει να κατέχουν αντίστοιχη επαγγελματική άδεια και εφόσον δεν προβλέπεται άδεια, αναγνωρισμένο πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με την επιφύλαξη του άρθρου 12 παρ.1 και τους βοηθούς τους, οι οποίοι πρέπει να κατέχουν πτυχίο ή βεβαίωση μεταδευτεροβάθμιας κατάρτισης ή πιστοποίηση από αρμόδιο φορέα. Στο διοικητικό και

τεχνικό προσωπικό ανατίθενται, ανάλογα με τα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα του καθενός, όλες οι υποστηρικτικές υπηρεσίες και ιδίως η γραμματειακή υποστήριξη, η μηχανοργάνωση των υπηρεσιών, η λειτουργία του ταμείου και του λογιστηρίου, η συντήρηση του μηχανολογικού εξοπλισμού και των ηλεκτρικών και λοιπών εγκαταστάσεων, καθώς και η καθαριότητα σύμφωνα με τους ισχύοντες κανόνες υγιεινής, όπως ειδικότερα καθορίζονται με τον Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας.

- Ο αριθμός του προσωπικού κάθε Μονάδας ή Κέντρου είναι ανάλογος με τη δυναμικότητά του, όπως αυτή προκύπτει από το ειδικό σήμα λειτουργίας του. Ειδικότερα, ο αριθμός του λουτρονομικού προσωπικού κάθε Μονάδας ή Κέντρου δεν μπορεί να είναι μικρότερος από τον αριθμό, που προκύπτει από τη σχέση ένας λουτρονόμος προς οκτώ ατομικούς ή δύο οικογενειακούς λουτήρες, ένας λουτρονόμος προς επτά συσκευές τοπικής – μερικής λούσεως ή ένας λουτρονόμος προς δέκα συσκευές ρινοπλύσεων ή ατομικών εισπνοών ή ένας λουτρονόμος για κάθε ποσιθεραπευτήριο. Στον αριθμό αυτό προστίθενται ένας λουτρονόμος ανά δεξαμενή ή άλλης μορφής ομαδική αγωγή σε ιδιαίτερο χώρο ή συγκρότημα, έτσι ώστε η Μονάδα ή το Κέντρο να μπορεί να ανταποκριθεί στον ανώτατο αριθμό ατόμων που μπορεί να εξυπηρετήσει κατά τη διάρκεια μιας μέρας. Στις Μονάδες ή τα Κέντρα που απασχολούνται περισσότεροι από οκτώ λουτρονόμοι ορίζεται ένας Προϊστάμενος λουτρονόμων.
- Τα μέλη του προσωπικού ασκούν όλες τις πράξεις που τους έχουν ανατεθεί, με την επιφύλαξη της παραγράφου 1. Η εργασία του προσωπικού δεν πρέπει να υπερβαίνει το νόμιμο ωράριο, όπως αυτό καθορίζεται κάθε φορά από την εργατική νομοθεσία.
- Όσοι πρόκειται να απασχοληθούν ή απασχολούνται με οποιαδήποτε σχέση σε Μονάδες Ιαματικής Θεραπείας ή Κέντρα Ιαματικού Τουρισμού, πρέπει να εφοδιάζονται με το βιβλιάριο υγείας, το προβλεπόμενο κατά τις οικείες διατάξεις περί υγειονομικού ελέγχου των επιχειρήσεων υγειονομικού ενδιαφέροντος, στο οποίο θα βεβαιώνεται, ότι ο κάτοχός του πέρασε από ιατρική εξέταση και δεν βρέθηκε ότι πάσχει από μεταδοτικό ή άλλο νόσημα μη συμβατό με την απασχόλησή του, ως και ότι δεν είναι φορέας εντερικών παθογόνων μικροβίων, ιών και παρασίτων.
- Το προσωπικό υποβάλλεται ετησίως σε κλινικό έλεγχο, σε συνέχεια του οποίου μπορεί να συστηθούν συμπληρωματικές ιατρικές εξετάσεις, εάν κριθούν αναγκαίες. Ο γιατρός της Μονάδας Ιαματικής Θεραπείας ή του Κέντρου Ιαματικού Τουρισμού παρακολουθεί υπεύθυνα την υγιεινή κατάσταση όλων των εργαζομένων και αναφέρει τις περιπτώσεις ασθενείας στον Διευθυντή. Σε περίπτωση ασθενείας και διαπίστωσης, μετά από κλινικό έλεγχο, προσωρινής ακαταλληλότητας για εργασία, εισηγείται την προσωρινή απομάκρυνση του νοσούντος, η

οποία γίνεται με απόφαση του Διευθυντή και τη χορήγηση της προβλεπόμενης κατά νόμο αναρρωτικής άδειας.

- Το προσωπικό πρέπει να εκτελεί την υπηρεσία που του ανατίθεται σύμφωνα με τον παρόντα Κανονισμό και τον Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας της Μονάδας ή του Κέντρου και να είναι πλήρως κατατοπισμένο από το Διευθυντή και το γιατρό στον τομέα της εργασίας του, ώστε να είναι σε θέση να δίνει ακριβείς πληροφορίες στους καταναλωτές, τους προϊσταμένους του και στον γιατρό. Έαν διαπιστώσει έλλειψη ή ανωμαλία, που ανάγεται στον τομέα των καθηκόντων του, οφείλει να το αναφέρει αμέσως αρμοδίως, αλλιώς βαρύνεται με την ευθύνη της αμέλειας και της άγνοιας ζητημάτων του τομέα του. Η παράλειψη αυτή αποτελεί πειθαρχικό αδίκημα.
- Το προσωπικό φέρει, κατά τη διάρκεια της εργασίας του, ειδικό ομοιόχρωμο κατά κατηγορία ένδυμα, που ορίζεται με τον εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας, ειδικά υποδήματα και περικάλυμμα της κεφαλής, καθώς και ένδειξη με το όνομα και την ειδικότητα του.

Άρθρο 10

Διευθυντής

- ✓ Σε κάθε Μονάδα Ιαματικής Θεραπείας ή Κέντρο Ιαματικού Τουρισμού ορίζεται από τον επιχειρηματία υπεύθυνος Διευθυντής και ο αναπληρωτής του, οι οποίοι θα πρέπει να κατέχουν τουλάχιστον πτυχίο Ανώτατου Εκπαιδευτικού Ιδρύματος της ημεδαπής ή αντίστοιχο τίτλο σπουδών της αλλοδαπής, ή τριετή αποδεδειγμένη σχετική επαγγελματική εμπειρία σε Μ.Ι.Θ. ή Κ.Ι.Τ. ή Κέντρα Θαλασσοθεραπείας, ή Spa και καλή γνώση μιας από τις γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κατά προτίμηση της αγγλικής. Το ονοματεπώνυμο και τα λοιπά στοιχεία του Διευθυντή και του αναπληρωτή του αναφέρονται στην αίτηση του επιχειρηματία για τη χορήγηση πιστοποιητικού καλής λειτουργίας και γνωστοποιούνται στην αρμόδια Διεύθυνση του Ε.Ο.Τ. όπως σε κάθε περίπτωση μεταβολής, ιδίως παραίτησης, αντικατάστασης ή απόλυσης.
- ✓ Μέχρι την τοποθέτηση Διευθυντή και τη γνωστοποίησή της κατά τα ανωτέρω, ο επιχειρηματίας ασκεί τις αρμοδιότητες του Διευθυντή και υπέχει κάθε ποινική και αστική ευθύνη.
- ✓ Ο Διευθυντής είναι υπηρεσιακός και πειθαρχικός προϊστάμενος του κύριου, του διοικητικού και του τεχνικού προσωπικού και υπέχει κάθε ποινική και αστική ευθύνη που απορρέει από

την νομοθεσία που διέπει τη λειτουργία και την αρτιότητα της Μονάδας ή του Κέντρου, καθώς και την προστασία των πηγών, των δεξαμενών, των πέριξ αυτών χώρων και του φυσικού πόρου του οποίου έχει επιτραπεί η χρήση. Μεριμνά και ευθύνεται για την πρόσληψη του αναγκαίου αριθμού κύριου, διοικητικού και τεχνικού προσωπικού, για την τήρηση του παρόντος Κανονισμού και του Εσωτερικού Κανονισμού Λειτουργίας της Μονάδας ή του Κέντρου και για την εν γένει κανονική λειτουργία τους κατά τον προορισμό τους, εφαρμόζοντας τις υποδείξεις του υπεύθυνου γιατρού σε θέματα αρμοδιότητας του τελευταίου. Δηλώνει την ημερομηνία έναρξης λειτουργίας της Μονάδας ή του Κέντρου, αποφασίζει, μετά από υπόδειξη του γιατρού, το ωράριο λειτουργίας αυτών και μεριμνά για την ενημέρωση της αρμόδιας Υπηρεσίας κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 2.

Μεριμνά για την έγκαιρη έκδοση του πιστοποιητικού καλής λειτουργίας της Μονάδας ή του Κέντρου, τη γνωστοποίηση του τιμοκαταλόγου των παρεχόμενων σε αυτά υπηρεσιών πριν την έναρξη της λειτουργίας τους και την ανάρτηση θεωρημένου από τον Ε.Ο.Τ. τιμοκαταλόγου σε εμφανές σημείο του χώρου υποδοχής.

- ✓ Ο Διευθυντής της Μονάδας Ιαματικής Θεραπείας ή του Κέντρου Ιαματικού Τουρισμού οφείλει να βρίσκεται στις εγκαταστάσεις τους κατά το χρόνο λειτουργίας τους. Κατευθύνει, παρακολουθεί, κατανέμει και ελέγχει τις εργασίες του κύριου, του διοικητικού και του τεχνικού προσωπικού, ορίζει τα καθήκοντά του, ρυθμίζει θέματα οργάνωσης και μεριμνά για την εύρυθμη λειτουργία της Μονάδας ή του Κέντρου, αποφασίζει άμεσα για κάθε ζήτημα που ανακύπτει και ρυθμίζει την εναλλαγή του προσωπικού με βάση τα νόμιμα ωράρια και τις πραγματικές ανάγκες. Σε περίπτωση απουσίας του ο νόμιμος αναπληρωτής του αποφασίζει για τα ζητήματα που χρήζουν άμεσης αντιμετώπισης.

Άρθρο 11

Γιατρός

1. α. Κατά τη διάρκεια του ωραρίου λειτουργίας της Μονάδας Ιαματικής Θεραπείας ή του Κέντρου Ιαματικού Τουρισμού πρέπει να βρίσκεται στις εγκαταστάσεις αυτών τουλάχιστον ένας γιατρός. Σε περίπτωση που υπηρετούν περισσότεροι του ενός γιατροί, οι αρμοδιότητες και τα καθήκοντά τους καθορίζονται με τον εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας.
- β. Ο γιατρός δύναται να συνεπικουρείται από πτυχιούχους νοσηλευτές.
- γ. Οι μικρής δυναμικότητας (έως και 15 λουτήρες χωρίς πισίνα αμιγούς ιαματικού ή ανάμικτου ιαματικού και θαλάσσιου ύδατος) και γειτνιάζουσες Μ.Ι.Θ., μπορούν να εξυπηρετούνται από τον ίδιο γιατρό.

- δ. Ο γιατρός δεν εξετάζει στο χώρο του υδροθεραπευτηρίου εξωτερικούς ασθενείς.
2. Ο γιατρός υποδεικνύει τις ώρες λειτουργίας της Μονάδας Ιαματικής Θεραπείας ή του Κέντρου Ιαματικού Τουρισμού.
3. Η παροχή ιατρικών υπηρεσιών από τον γιατρό στις Μονάδες Ιαματικής Θεραπείας και στα Κέντρα Ιαματικού Τουρισμού προϋποθέτει την εγγραφή του στον οικείο Ιατρικού Σύλλογο.
Η ιατρική εγκατάσταση και ο απαραίτητος ιατρικός και φαρμακευτικός εξοπλισμός πρέπει να διατηρείται σε άριστη κατάσταση, σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν κάθε φορά για την παροχή υπηρεσιών πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας.
4. Εξετάζει κάθε καταναλωτή και αφού διαπιστώσει ότι η κατάσταση της υγείας του επιτρέπει τη χρήση του ιαματικού φυσικού πόρου, καθορίζει το ατομικό του πρόγραμμα συνεδριών, την επιθυμητή θερμοκρασία και τη διάρκεια της συνεδρίας, η οποία για τις λούσεις δεν μπορεί να υπερβαίνει τα είκοσι λεπτά. Ενημερώνει σχετικά το Δ.Α.Υ., σύμφωνα με το Παράρτημα Ι.
5. Ο γιατρός οφείλει να επιθεωρεί από πλευράς υγιεινής τις εγκαταστάσεις υδροθεραπείας της Μονάδας ή του Κέντρου τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα, αλλά και όποτε του ζητηθεί από τον Διευθυντή και παρέχει τις συμβουλές του στους λουόμενους.
6. Παρακολουθεί υπεύθυνα την υγιεινή κατάσταση όλων των εργαζομένων και αναφέρει τις περιπτώσεις ασθενείας στο Διευθυντή. Σε περίπτωση ασθενείας και διαπίστωσης, μετά από κλινικό έλεγχο, προσωρινής ακαταλληλότητας για εργασία, εισηγείται την προσωρινή απομάκρυνση του νοσούντος και τη χορήγηση της προβλεπόμενης κατά νόμο αναρρωτικής άδειας.
7. Μεριμνά για την ενημέρωση του προσωπικού σε θέματα υγιεινής και ασφάλειας στον τομέα εργασίας καθενός.
8. Στο τέλος κάθε λουτρικής περιόδου ή κάθε εξαμήνου επί ετήσιας λειτουργίας υποβάλλει στον Διευθυντή γενική έκθεση με στατιστικά στοιχεία και συμπεράσματα από τη γενικότερη κίνηση του Κέντρου και προτάσεις. Αντίγραφο της έκθεσης και σε ηλεκτρονική μορφή υποβάλλεται στον Ε.Ο.Τ.

Άρθρο 12

Λουτρονόμοι

- a) Οι Λουτρονόμοι πρέπει να έχουν, τουλάχιστον, δίπλωμα ΙΕΚ του ΟΤΕΚ με ειδικότητα ειδικός λουτροθεραπείας ή ΙΕΚ του ΟΕΕΚ με ειδικότητα βοηθός φυσικοθεραπευτή σε Ιαματικές πηγές κ' λουτρά, ή αναγνωρισμένων ισοτίμων – αντιστοίχων σχολών του εξωτερικού και καλή γνώση μιας από τις γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και κατά προτίμηση της Αγγλικής. Σε

περίπτωση που σε σχετική πρόκληση δεν προσέλθουν άτομα με τα ανώτερα προσόντα, μπορούν να προσληφθούν ως λουτρονόμοι άτομα με προϋπηρεσία τριών, τουλάχιστον, λουτρικών περιόδων σε Μονάδα Ιαματικής Θεραπείας ή σε Κέντρα Ιαματικού Τουρισμού ή σε υδροθεραπευτήρια που είχαν ιδρυθεί και λειτουργούσαν κατά το προϊσχύσαν δίκαιο και πιστοποιημένες γνώσεις παροχής πρώτων βοηθειών. Η προϋπηρεσία βεβαιώνεται από τον Διευθυντή. Σε περίπτωση που από το δίπλωμα δεν προκύπτει γνώση παροχής πρώτων βοηθειών απαιτείται σχετική πιστοποίηση.

- b) Οι λουτρονόμοι έχουν την ευθύνη καθοδήγησης των καταναλωτών για τη σωστή χρήση των εγκαταστάσεων της Μονάδας ή του Κέντρου, τον συντονισμό των συνεδριών, την ασφαλή και λειτουργική πραγματοποίησή τους, σύμφωνα με τις υποδείξεις του γιατρού, για την τήρηση των όρων υγιεινής και καθαριότητας στους χώρους που γίνονται οι συνεδρίες και για την παροχή πρώτων βοηθειών. Οι καταναλωτές καλούνται από τον λουτρονόμο να εισέλθουν στους ειδικούς κατά περίπτωση χώρους για την πραγματοποίηση της συνεδρίας, με βάση τη σειρά προτεραιότητας που έχει καθοριστεί από το Γραφείο Κίνησης.
- c) Στα καθήκοντα των λουτρονόμων περιλαμβάνονται ιδίως:
  - α. Ο έλεγχος τήρησης της καθαριότητας και της απολύμανσης των εν γίνει εγκαταστάσεων και μέσων που προορίζονται για ατομική ή ομαδική χρήση από τους καταναλωτές.
  - β. Η προετοιμασία και η παρακολούθηση της πραγματοποίησης του λουτρού ή άλλης συνεδρίας, σύμφωνα με τις διατάξεις του Εσωτερικού Κανονισμού και τις οδηγίες του γιατρού στο ατομικό δελτίο του καταναλωτή (ποσότητα, διάρκεια, θερμοκρασία κ.λ.π.)
  - γ. Η παρακολούθηση και η εξυπηρέτηση των καταναλωτών κατά τη διάρκεια πραγματοποίησης της συνεδρίας, η παροχή υποστήριξης σε αυτούς και η άμεση επέμβαση σε περίπτωση ανάγκης.
  - δ. Η πιστή εφαρμογή των διατάξεων του Εσωτερικού Κανονισμού και των εντολών του Διευθυντή και του γιατρού.
  - ε. Η αναφορά αρμοδίως κάθε γεγονότος που αντιβαίνει στον Κανονισμό.

Άρθρο 13

Προϊστάμενος Λουτρονόμων

1. Στις Μονάδες Ιαματικής Θεραπείας και τα Κέντρα Ιαματικού Τουρισμού, που απασχολούνται περισσότεροι από οκτώ λουτρονόμοι, ορίζεται Προϊστάμενος λουτρονόμων, ο οποίος πρέπει, τουλάχιστον, να έχει τα εξής προσόντα:

- α. Δίπλωμα ΙΕΚ του ΟΤΕΚ με ειδικότητα ειδικός λουτροθεραπείας ή ΙΕΚ του ΟΕΕΚ με ειδικότητα βοηθός φυσικοθεραπευτή σε ιαματικές πηγές και λουτρά, ή αναγνωρισμένο ΙΕΚ άλλης παρεμφερούς ειδικότητας.
  - β. Τριετή προϋπηρεσία ως λουτρονόμου.
  - γ. Καλή γνώση μιας από τις γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και κατά προτίμηση της Αγγλικής.
2. Ο Προϊστάμενος λουτρονόμων:
    - α. Κατευθύνει, συντονίζει και επιβλέπει την εργασία των λουτρονόμων και ρυθμίζει τη σειρά αυτών στις ειδικές εργασίες.
    - β. Ευθύνεται για την τήρηση της τάξης και της καθαριότητας της Μονάδας Ιαματικής Θεραπείας ή του Κέντρου Ιαματικού Τουρισμού, για την εμφάνιση και συμπεριφορά των λουτρονόμων, για τον έλεγχο της κανονικής προετοιμασίας, διενέργειας και παρακολούθησης των συνεδριών.
    - γ. Επιβλέπει την τήρηση της σειράς προτεραιότητας και βοηθά τον Διευθυντή στην ομαλή λειτουργία της Μονάδας ή του Κέντρου.
  3. Ο Προϊστάμενος λουτρονόμων αναπληρώνεται από έναν από τους λουτρονόμους, που ορίζεται με απόφαση του Διευθυντή.

Άρθρο 14

Κοινωνική Ασφάλιση

1. Κάθε Μονάδα Ιαματικής Θεραπείας ή Κέντρου Ιαματικού Τουρισμού οφείλει να παρέχει τη συνδρομή, που ζητούν οι Ασφαλιστικοί Οργανισμοί, οι οποίοι χορηγούν στους ασφαλισμένους τους επιδόματα Υδροθεραπείας ή άλλων παροχών.
2. Οι Μ.Ι.Θ. ή τα Κ.Ι.Τ. οφείλουν να διευκολύνουν τον έλεγχο και να δίνουν πληροφορίες στα Ταμεία ή στους Ασφαλιστικούς φορείς, για την πραγματοποίηση ή μη των εγκεκριμένων συνεδριών των ασφαλισμένων τους.
3. Μετά από αίτημα ενδιαφερομένου κάθε Μ.Ι.Θ. και Κ.Ι.Τ. εκδίδει βεβαίωση πραγματοποίησης συνεδριών υδροθεραπείας ή άλλων παροχών, κατά τη διαδικασία του άρθρου 8.

Άρθρο 15

Μέτρα ασφαλείας και υγιεινής

1. Τα μέτρα που πρέπει να λαμβάνονται για την ασφάλεια των καταναλωτών είναι ανάλογα με τη σύσταση και χρήση του ιαματικού φυσικού πόρου και της υγειονομικής έκθεσης που

συνοδεύει την αίτηση αναγνώρισής του. Επίσης πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι ισχύοντες κανονισμοί ακτινοπροστασίας της Ελληνικής Επιτροπής Ατομικής Ενέργειας στις ιαματικές πηγές που γίνεται χρήση ιαματικών φυσικών πόρων που περιέχουν ραδόνιο και πιθανά αλλά ραδιενεργά στοιχεία και τα ευρωπαϊκά διεθνή πρότυπα που αφορούν στις μέγιστες επιτρεπτές περιεκτικότητες τοξικών στοιχείων στον Ιαματικό Φυσικό Πόρο, ανάλογα με τη χρήση (εσωτερική – εξωτερική).

2. Στα Κέντρα Ιαματικού Τουρισμού και Μονάδες Ιαματικής Θεραπείας εφαρμόζονται ως προς το απασχολούμενο προσωπικό οι εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις και Κανονισμοί Υγιεινής (βιβλιάριο υγείας κ.λ.π.) και Ασφάλειας, ως και Ακτινοπροστασίας της Ε.Ε.Α.Ε. και οι σχετικές εγκύκλιοί της.
3. Κάθε Μονάδα Ιαματικής Θεραπείας ή Κέντρο Ιαματικού Τουρισμού οφείλει να λαμβάνει τα ενδεικνυόμενα, σύμφωνα με τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις και τα προβλεπόμενα στις τεχνικές προδιαγραφές του Ε.Ο.Τ., μέτρα για την προστασία της υγιεινής και ασφάλεια των εργαζομένων και των καταναλωτών.

Η Γενική Γραμματεία της οικείας Περιφέρειας ή η οικεία Νομαρχία αυτοδίκαια ή κατόπιν αιτήματος του Ε.Ο.Τ., διενεργεί δειγματοληπτικούς ελέγχους προς διαπίστωση της συμμόρφωσης των Μονάδων Ιαματικής Θεραπείας ή των Κέντρων Ιαματικού Τουρισμού προς τις διατάξεις αυτές, σε συνεργασία με τις αρμόδιες Υπηρεσίες του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας και ενημερώνει την αρμόδια Υπηρεσία Ιαματικού Τουρισμού του Ε.Ο.Τ.

4. Η αίθουσα στην οποία βρίσκεται πισίνα ασφαρίζεται μετά τη λήξη του ωραρίου. Εάν η πισίνα βρίσκεται σε ανοιχτό χώρο, ασφαρίζεται με ειδικό κάλυμμα ή ειδική περίφραξη.

Άρθρο 16

Οι καταναλωτές δεν επιτρέπεται να κάνουν χρήση ιαματικού φυσικού πόρου, χωρίς την τήρηση του παρόντος κανονισμού.

Άρθρο 17

Καταργούμενες διατάξεις

Από την έναρξη της ισχύος του παρόντος Κανονισμού καταργείται η ΥΑ1177/Τ/1960 (ΦΕΚ 318/Β/11-7-60).

3.1.3 ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

ΚΕΝΤΡΑ ΘΑΛΑΣΣΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

Άρθρο 18

1. Οι διατάξεις των άρθρων 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 (παρ. 1, 3, 4, 5, 6, 7), 10, 12, 14, 15 και 16, έχουν ανάλογη εφαρμογή επί των Κέντρων Θαλασσοθεραπείας. Για τα Κέντρα Θαλασσοθεραπείας όπου προβλέπεται λουτρονόμος, ή ειδικός λουτροθεραπείας, νοείται ειδικός Θαλασσοθεραπείας – Spa.
2. Ο αριθμός του προσωπικού κάθε Κέντρου είναι ανάλογος με τη δυναμικότητά του, όπως αυτή προκύπτει από το ειδικό σήμα λειτουργίας του. Ειδικότερα, ο αριθμός του προσωπικού κάθε Κέντρου Θαλασσοθεραπείας δεν μπορεί να είναι μικρότερος από τον αριθμό, που προκύπτει από τη σχέση ένας ειδικός Θαλασσοθεραπείας προς οκτώ ατομικούς ή δύο οικογενειακούς λουτήρες ή ένας ναυαγοςώστης για κάθε πισίνα Θαλασσοθεραπείας, η οποία δεν μπορεί να έχει βάθος μεγαλύτερο του 1,20 εκ. και διαθέτει τον κατάλληλο εξοπλισμό ασφαλείας.
3. Στα Κέντρα Θαλασσοθεραπείας, στα οποία γίνεται χρήση αναγνωρισμένου φυσικού πόρου για παροχή υπηρεσιών θερμαλισμού, πρέπει να υπάρχει σε κάθε ξεχωριστή εγκατάσταση ειδική σήμανση του είδους φυσικού πόρου του οποίου γίνεται χρήση, ώστε να μην δημιουργείται αμφιβολία, αν πρόκειται για φυσικό ιαματικό πόρο ή για προϊόν που προέρχεται από επεξεργασία φυσικού ιαματικού πόρου ή για κοινό ή θαλασσινό νερό.

Άρθρο 19

Γιατρός

1. Στα Κέντρα Θαλασσοθεραπείας ο γιατρός εποπτεύει και καθοδηγεί την ομαλή λειτουργία τους στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων του.
Ο γιατρός δύναται να συνεπικουρείται από πτυχιούχους νοσηλευτές.
2. Ο γιατρός υποδεικνύει τις ώρες λειτουργίας του Κέντρου.
3. Η παροχή ιατρικών υπηρεσιών από το γιατρό στα Κέντρα Θαλασσοθεραπείας προϋποθέτει την εγγραφή του στον οικείο Ιατρικό Σύλλογο. Η ιατρική εγκατάσταση και ο απαραίτητος ιατρικός και φαρμακευτικός εξοπλισμός πρέπει να διατηρούνται σε άριστη κατάσταση, σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν κάθε φορά για την παροχή υπηρεσιών πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας.
4. Εξετάζει κάθε καταναλωτή μετά την υποβολή Υπεύθυνης Δήλωσης για την κατάσταση της υγείας του και προσκόμιση πρόσφατης ιατρικής βεβαίωσης δερματολόγου και επιτρέπει ή όχι

τη χρήση της Θαλασσοθεραπείας, αναγράφει σε καρτέλα προγραμματισμού (παράρτημα ΙΙ) τα ατομικά του στοιχεία, όπως αναγράφονται στην αστυνομική του ταυτότητα ή άλλο αποδεικτικό της ταυτότητάς του δημοσίου εγγράφου, το ατομικό του πρόγραμμα και το είδος των συνεδριών, την επιθυμητή θερμοκρασία και τη διάρκεια της συνεδρίας, η οποία για τις λούσεις σε λουτήρες δεν μπορεί να υπερβαίνει τα είκοσι λεπτά και για τις λούσεις σε πισίνες τα τριάντα λεπτά.

5. Ο γιατρός οφείλει να επιθεωρεί από πλευράς υγιεινής τις εγκαταστάσεις Θαλασσοθεραπείας του Κέντρου τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα, αλλά και όποτε του ζητηθεί από το Διευθυντή και παρέχει τις συμβουλές του στους λουόμενους.
6. Παρακολουθεί υπεύθυνα την υγιεινή κατάσταση όλων των εργαζομένων και αναφέρει τις περιπτώσεις ασθενείας στο Διευθυντή. Σε περίπτωση ασθενείας και διαπίστωσης, μετά από κλινικό έλεγχο, προσωρινής ακαταλληλότητας για εργασία, εισηγείται την προσωρινή απομάκρυνση του νοσούντος και τη χορήγηση της προβλεπόμενης κατά νόμο αναρρωτικής άδειας.
7. Μεριμνά για την ενημέρωση του προσωπικού σε θέματα υγιεινής και ασφάλειας στον τομέα εργασίας του καθενός.
8. Ασκεί κάθε άλλη αρμοδιότητα που του ανατίθεται με τον παρόντα Κανονισμό, τον Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας και τις λοιπές ισχύουσες διατάξεις.

3.1.4 ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄

ΚΕΝΤΡΑ ΑΝΑΖΩΟΓΟΝΗΣΗΣ (SPA)

Άρθρο 20

Οι διατάξεις των άρθρων 3, 4 (παρ. 1, 2 και 3), 6 (παρ. 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12), 9 (παρ.1, 3, 4, 5, 6, 7), 10, 11 (παρ. 1β', γ', 3, 5, 6, 7, 8 και 9), 12, 14, 15, 15, 16, 19 (παρ. 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8) έχουν ανάλογη εφαρμογή επί των Κέντρων Αναζωογόνησης (Spa).

Άρθρο 21

- Οι ώρες λειτουργίας του Κέντρου Αναζωογόνησης (Spa) καθορίζονται με απόφαση του Δ/ντή τους, η οποία ανακοινώνεται στην αρμόδια Υπηρεσία του Ε.Ο.Τ. και αναρτάται στην είσοδο του Κέντρου.

- Για την πραγματοποίηση των συνεδριών αρκεί η Υπεύθυνη Δήλωση του ενδιαφερομένου σχετικά με την κατάσταση υγείας του. Για τη χρήση πισίνας, σάουνας ατμόλουτρου και παρεμφερών, απαιτείται άδεια του εποπτεύοντα ή θεράποντα γιατρού.
- Το μέλος του προσωπικού που ευθύνεται για την πραγματοποίηση των συνεδριών, οφείλει να παρακολουθεί την εύρυθμη και σύμφωνη με τις οδηγίες του Γραφείου Κίνησης πραγματοποίησή τους. Μόλις διαπιστώσει εμφανές πρόβλημα υγείας του καταναλωτή, παρέχει τις πρώτες βοήθειες σ' αυτόν και ταυτόχρονα ειδοποιεί τον γιατρό και τον Διευθυντή. Σε περίπτωση δυσλειτουργίας των μέσων παροχής υπηρεσιών, διακόπτει τη λειτουργία των αντίστοιχων εγκαταστάσεων και ειδοποιεί τον Διευθυντή.
- Σε περίπτωση συνεδριών, που πραγματοποιούνται χωρίς την άμεση επίβλεψη του προσωπικού, απαιτείται η λειτουργία εύχρηστων κουδουνιών κινδύνου για την άμεση επέμβαση σε περίπτωση ανάγκης.
- Στο χώρο υποδοχής κάθε Κέντρου Αναζωογόνησης (Spa) λειτουργεί Γραφείο Κίνησης, το οποίο μεριμνά για τη διαδικασία διεξαγωγής των συνεδριών και για την ενημέρωση των καταναλωτών για τις ενδείξεις και για τις περιπτώσεις που αντενδείκνυται η χρήση κάθε παρεχόμενης υπηρεσίας.
- Η υποδοχή των καταναλωτών στις εγκαταστάσεις των Κέντρων Αναζωογόνησης (Spa) γίνεται από επαρκές σε αριθμό εξειδικευμένο προς τούτο προσωπικό, το οποίο χορηγεί στον καταναλωτή ειδικό ενημερωτικό φυλλάδιο με τις ιδιότητες των χρησιμοποιούμενων υλικών και προϊόντων, τις παρεχόμενες υπηρεσίες, τις ενδείξεις και τις αντενδείξεις τους, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των καταναλωτών, τιμοκατάλογο, ωράριο λειτουργίας και οδηγίες για τη συμπεριφορά του καταναλωτή προς αποφυγή ατυχημάτων. Σε περίπτωση που χρησιμοποιείται φυσικός ιαματικός πόρος, το ενημερωτικό φυλλάδιο περιέχει και τη χημική ανάλυση αυτού.
- Στα Κέντρα Αναζωογόνησης (Spa) απασχολείται εξειδικευμένο προσωπικό, σύμφωνα με τις άδειες που έχουν εκδοθεί για την ίδρυση και λειτουργία του και τον εσωτερικό κανονισμό του.
- Ο αριθμός του προσωπικού του Spa θα είναι ανάλογος με τη δυναμικότητα, τις παρεχόμενες υπηρεσίες και τους χώρους λειτουργίας του.
- Το Κέντρο πρέπει να έχει την απαραίτητη υποδομή και εξοπλισμό φαρμακείου για πρώτες βοήθειες με την εποπτεία του γιατρού.
- Εάν το Κέντρο Αναζωογόνησης (Spa) δεν χρησιμοποιεί ιαματικό φυσικό πόρο ή θαλασσίνο νερό, το πιστοποιητικό μικροβιολογικού ελέγχου του άρθρου 4 παρ. 1δ' αφορά στους φυσικούς πόρους στις εγκαταστάσεις που χρησιμοποιεί (πισίνες, σάουνες, ντουζιέρες κ.λ.π.).

Άρθρο 22

Εσωτερικός κανονισμός λειτουργίας

Κάθε Κέντρο Αναζωογόνησης (Sra), οφείλει να έχει εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας, ο οποίος περιλαμβάνει τον αριθμό, τις αρμοδιότητες και την οργάνωση του προσωπικού, τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα του, τον προσδιορισμό του ειδικού ενδύματος που φέρει κάθε κατηγορία προσωπικού ανάλογα με την ειδικότητά του, τον χρόνο αντικατάστασής του ειδικού αυτού ενδύματος και οδηγίες σχετικά με τις παρεχόμενες υπηρεσίες και τη λειτουργία των θεραπευτικών εγκαταστάσεων το σύστημα τήρησης της σειράς προτεραιότητας κατά την ιατρική εξέταση και την πραγματοποίηση των συνεδριών ανάλογα με το χρόνο προσέλευσης, τις ειδικές ανάγκες, το είδος της συνεδρίας και τις κρατήσεις που έχουν πραγματοποιηθεί με στόχο την ομαλή διεξαγωγή της συνεδρίας, καθώς και κάθε άλλη λεπτομέρεια που είναι απαραίτητη για την εύρυθμη λειτουργία του Κέντρου και την προστασία του καταναλωτή.

Ο εσωτερικός κανονισμός λειτουργίας έχει σαν σκοπό την προστασία των χρηστών και του προσωπικού Κέντρου και γνωστοποιείται στην αρμόδια Υπηρεσία του Ε.Ο.Τ. με την υποβολή ακριβούς αντιγράφου πριν την έναρξη λειτουργίας του Κέντρου. Ικανοποιητικός αριθμός αντιτύπων του Κανονισμού βρίσκεται σε εμφανές σημείο του χώρου υποδοχής του Κέντρου και τίθεται στη διάθεση των καταναλωτών.

3.2 ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

ΟΡΟΙ – ΠΡΟΫΠΟΘΡΣΕΙΣ – ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΑ – ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ – ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΕΙΣ για απόκτηση του Ειδικού Σήματος Λειτουργίας του άρθρου 17 παρ.1 του Ν.3498/2006.

a) ΟΡΟΙ:

Το Ειδικό Σήμα Λειτουργίας (Ε.Σ.Λ.) του άρθρου 17 παρ.1 του Ν.3498/2006 χορηγείται εφάπαξ με τους με τους όρους, ότι: α) καθ'όλη τη διάρκεια της λειτουργίας της επιχείρησης θα εφαρμόζεται Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ του ΠΡΩΤΟΥ ΜΕΡΟΥΣ της απόφασης αυτής, β) τα δικαιολογητικά που έχουν συγκεκριμένη χρονική ισχύ, θα ανανεώνονται και θα υποβάλλονται στη λήξη τους, γ) το δικαιολογητικό της παρ.3 με στοιχείο θ', θα υποβάλλεται ανά πενταετία και δ) θα υποβάλλονται αμελλητί τα στοιχεία για κάθε μεταβολή των δικαιολογητικών της παρ.3. Σε αντίθετη περίπτωση, αν δεν ορίζεται διαφορετικά, το Ε.Σ.Λ. ανακαλείται.

b) ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ:

Για τη χορήγηση του Ειδικού Σήματος Λειτουργίας του άρθρου 17 παρ.1 του Ν.3498/2006 απαιτείται, να συντρέχουν οι εξής προϋποθέσεις:

- α) Να έχει εκδοθεί απόφαση αναγνώρισης του ιαματικού φυσικού πόρου, του οποίου θα γίνει χρήση, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν 3498/06 και τις σε εκτέλεση αυτού προβλεπόμενες Υπουργικές αποφάσεις.
- β) Να έχουν εγκριθεί από τον Ε.Ο.Τ. οι αρχιτεκτονικές μελέτες των εγκαταστάσεων.
- γ) Να έχει διενεργηθεί από τον Ε.Ο.Τ. αυτοψία στις εγκαταστάσεις της επιχείρησης και να έχει διαπιστωθεί, ότι εφαρμόστηκαν οι εγκεκριμένες μελέτες και τηρήθηκαν οι προβλεπόμενες προδιαγραφές.

c) ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΑ:

Για τη χορήγηση του Ειδικού Σήματος Λειτουργίας (Ε.Σ.Λ.) του άρθρου 17 παρ.1 του Ν.3498/2006 υποβάλλεται στην αρμόδια Διεύθυνση του Ε.Ο.Τ. αίτηση του επιχειρηματία ή του νόμιμου εκπροσώπου νομικού προσώπου. Στην αίτηση περιέχεται και αίτημα για έγκριση του επιθυμητού τίτλου, κατ' ανάλογη εφαρμογή όσων ισχύουν για τίτλους ξενοδοχείων.

Την αίτηση συνοδεύουν τα ακόλουθα δικαιολογητικά:

- α) Εάν πρόκειται για νομικό πρόσωπο, Φ.Ε.Κ. σύστασης, οργανισμός ή καταστατικό και απόφαση του νομικού οργάνου ή πρακτικό του Δ.Σ., με το οποίο θα προτείνεται το φυσικό πρόσωπο, στο όνομα του οποίου θα εκδίδεται το Ε.Σ.Λ. και επιθυμητός τίτλος.
- β) Βεβαίωση της Υγειονομικής Υπηρεσίας της οικείας Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης 1) για την καλή λειτουργία του αποχετευτικού συστήματος, για την υγιεινή διάθεση των λυμάτων των χώρων υγιεινής ή βεβαίωση του οικείου Ο.Τ.Α., ότι η Μονάδα ή το Κέντρο είναι συνδεδεμένο με το αποχετευτικό δίκτυο του Δήμου και 2) για την καλή λειτουργία του συστήματος διάθεσης των χρησιμοποιηθέντων ιαματικών φυσικών πόρων του υδροθεραπευτηρίου, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην Υπουργική απόφαση του αρ.16 παρ.1 του Ν.3498/2006.
- γ) Πιστοποιητικό μικροβιολογικού ελέγχου του ιαματικού φυσικού πόρου, ή του θαλασσινού νερού του ιαματικού φυσικού πόρου, ή του θαλασσινού νερού του οποίου θα γίνει χρήση, που εκδίδεται από τη Διεύθυνση Δημόσιας Υγείας της οικείας Νομαρχίας, μετά τη διενέργεια ελέγχων και δειγματοληψιών, σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις και περιλαμβάνει έκθεση μικροβιολογικού ελέγχου στην πηγή και στους χώρους χρήσης, με ειδική αναφορά για διαπίστωση ή όχι των μικροβίων *Legionella SPP*, *Escherichia coli* & *Pseudomonas aeruginosa*. Ο μικροβιολογικός έλεγχος πρέπει να έχει διενεργηθεί το αργότερα ένα μήνα πριν από την έκδοση

του πιστοποιητικού. (Για τα Κέντρα Αναζωογόνησης (Spa) εάν δεν χρησιμοποιούν ιαματικούς φυσικούς πόρους ή θαλασσινό νερό, ο μικροβιολογικός έλεγχος αφορά στους φυσικούς πόρους στις εγκαταστάσεις που θα χρησιμοποιηθούν (πισίνες, σάουνες, ντουζιέρες κ.λ.π.)).

δ) Πιστοποιητικό καταλληλότητας από την άποψη της Ακτινοπροστασίας. Το πιστοποιητικό αυτό εκδίδεται από την Ελληνική Επιτροπή Ατομικής Ενέργειας (Ε.Ε.Α.Ε.) με βάση ραδιολογική μελέτη, η οποία θα εκπονείται είτε από την Ε.Ε.Α.Ε. ή από εξουσιοδοτημένο από αυτήν φορέα. (Δεν απαιτείται για τα Κέντρα Αναζωογόνησης (Spa) εάν δεν χρησιμοποιούν ιαματικούς φυσικούς πόρους ή θαλασσινό νερό).

ε) Έγγραφο κρατικού ή διαπιστευμένου εργαστηρίου, με το οποίο θα πιστοποιείται, ότι η περιεκτικότητα του θαλασσινού νερού, που θα χρησιμοποιηθεί, σε αλάτι δεν διαφέρει σε ποσοστό μεγαλύτερο του 2% της αντίστοιχης του νερού της ανοικτής θάλασσας, ότι το νερό αυτό δεν παρουσιάζει ίχνη υδρογονανθράκων (πίσσας, κ.λ.π. ή άλλων τοξικών προϊόντων) και ότι η περιεκτικότητα του σε ραδιενέργεια δε είναι εκτός φυσιολογικών ορίων.

Το σημείο λήψης πρέπει να είναι περίπου 5 μέτρα κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας και πάνω από τα θαλάσσια ρεύματα και οι αναλύσεις θα πρέπει να συμπληρώνονται με ποσοτική και ποιοτική ανάλυση του πλαγκτού σε ζώνη 100 μέτρων από το προβλεπόμενο σημείο λήψης. (Απαιτείται μόνο για τη χορήγηση Ειδικού Σήματος σε Κέντρα Θαλασσοθεραπείας).

στ) Οικοδομική άδεια για όλες τις εγκαταστάσεις της επιχείρησης με την πλέον πρόσφατη αναθεώρηση ή επέκτασή της και με τα σχέδια που τη συνοδεύουν (αρχιτεκτονικά – ηλεκτρομηχανολογικά).

ζ) Έγκριση Μελέτης Περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την αρμόδια υπηρεσία

η) Συμφωνητικό μίσθωσης εφόσον πρόκειται για μη ιδιόκτητη εγκατάσταση.

θ) Αντίγραφο ποινικού μητρώου Γενικής Χρήσεως του επιχειρηματία ή σε περίπτωση νομικού προσώπου, του νόμιμου εκπροσώπου του, από το οποίο να προκύπτει, ότι δεν έχουν καταδικασθεί αμετάκλητα για οποιοδήποτε κακούργημα ή για πλημμέλημα λόγω κλοπής, υπεξαίρεσης, απάτης, εκβίασης, πλαστογράφησης, παραχάραξης, βαριάς σωματικής βλάβης, παράβασης των διατάξεων περί ναρκωτικών ή των διατάξεων που αναφέρονται στα ήθη.

ι) Πιστοποιητικό πυρασφάλειας.

ια) Υπεύθυνη δήλωση του Διευθυντή της επιχείρησης, στην οποία θα αναφέρεται το ονοματεπώνυμο και η ειδικότητα του υπεύθυνου γιατρού και του αναπληρωτή του και ο αριθμός μητρώου τους στον οικείο ιατρικό σύλλογο.

ιβ) Εγκεκριμένος Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας της Επιχείρησης.

ιγ) Παράβολα.(Τουρισμός και Οικονομία, 2008)

4. Καινούργιες τάσεις στον Τουρισμό Υγείας

Ευζωία και ευεξία αποτελούν λέξεις που έχουν περάσει στο καθημερινό λεξιλόγιο πολλών ανθρώπων και οι διακοπές δείχνουν να συνδέονται στενά με την ευκαιρία και για ευζωία και για ευεξία σε κάθε της έκφραση. Έτσι, οι τουρίστες – πελάτες μίας μονάδας ενθουσιάζονται στην ιδέα ότι εκεί που θα διαμένουν θα βρουν χώρους κι ανθρώπους κατάλληλους για να περιποιηθούν και να ξεκουράσουν τον εαυτό τους, προσφέροντας σε πρόσωπο, σώμα, ψυχή και νου, την φροντίδα που κάποτε απείχαν στον εαυτό τους μόνο λιγιστοί και προνομιούχοι.

Τα spa, όλο και πιο οργανωμένα, όλο και πιο ατμοσφαιρικά, ανακαλύπτουν καινούρια προϊόντα, καινούρια χρώματα, καινούρια αρώματα, λαδιά, μουσικές, παίζουν με τα υλικά της φύσης αλλά και με τις εξελίξεις στην κοσμετολογία και στην τεχνολογία και συντηρούν το αιώνιο παιχνίδι της ομορφιάς με τη χλιδή σχεδόν όπως παιζόταν από αρχαιοτάτων χρόνων στα μπάνια βασιλιάδων και βασιλισσών, μόνο που αυτό αφορά πλέον όλους όσοι αισθάνονται την ανάγκη για χαλάρωση και προσωπική φροντίδα, δηλαδή όλους μας.

Κανείς δεν υποχρεώνει κανένα να επενδύσει σε spa. Αλλά στη μάχη του ανταγωνισμού, ο εχθρός της καλής προσφοράς είναι η ακόμη καλύτερη προσφορά. Κι επειδή τα πράγματα άλλαξαν και τα πάντα εξελίσσονται, ένα μικρό έστω, αλλά σύγχρονο spa ή ένας μεγαλύτερος χώρος του είδους εντυπωσιακός και καλύτερα οργανωμένος, αποτελεί σήμερα για το ξενοδοχείο ότι αποτελούσε πριν από δεκαετίες μια μεγάλη πισίνα υψηλών προδιαγραφών στον κήπο, ή μια απλή μπανιέρα υδρομασάζ εντός του μπάνιου.

4.1 Μόδα ή αναγκαιότητα;

Τα τελευταία χρόνια, η επίσκεψη σ'ένα χώρο Wellness & Spa είναι μια εικόνα που συναντά κανείς πάρα πολύ συχνά σε περιοδικά μεγάλης κυκλοφορίας και σε οδηγούς τουριστικούς: ως διαφήμιση ή ως προτροπή. Αυτή η εικόνα δεν ήταν καθόλου δύσκολο να ταξιδέψει στην φαντασία, να βρει χώρο και να εγκατασταθεί. Και έτσι να γίνει μια φαντασίωση για το σύγχρονο άνθρωπο. Όταν έχει κάποιος ξοδέψει ψυχικά και σωματικά, το spa παίρνει στο μυαλό του διαστάσεις μυθικές και οι δυνατότητες του μοιάζουν τεράστιες. Η μέγιστη επιθυμία να αφεθεί... Η ηρεμία, η ευεργετική δύναμη του νερού, τα ντελικάτα αρώματα που διαχέονται στην ατμόσφαιρα και κυρίως τα έμπειρα χέρια του ειδικού... θα κάνουν το θαύμα τους σίγουρα. Θα διώξουν την κούραση, το στρες. Ποιος θα μπορούσε να τη χαρακτηρίσει – με ελαφρότητα, σίγουρα – «μόδα»; Είναι αναμφισβήτητα μια αναγκαιότητα για το σύγχρονο άνθρωπο.

Ίσως μια καλοσχεδιασμένη μηχανή να έχει ανεξάντλητες δυνατότητες λειτουργίας, ο άνθρωπος όμως δεν είναι έτσι πλασμένος. Γι' αυτόν η ποιότητα στην καθημερινότητα του είναι απαραίτητη. Ο κύκλος, καθαρισμός – ξεκούραση – ψυχική ανάσταση είναι και ο λόγος που τον οδήγησε στο διάβα της ιστορίας στα κάθε είδους λουτρά. Από την αρχαιότητα ως τις μέρες μας, οι λαοί που δημιούργησαν πολιτισμό, είχαν μια αδυναμία στη διαδικασία του λουτρού. Ίσως κάποιες φορές να νομίζουμε ότι ήταν βασιλικό προνόμιο ή χλιδή, ωστόσο δεν ήταν αποκλεισμένες και κατώτερες τάξεις. Αν ανατρέξουμε στην αρχαία Ελλάδα αλλά και στην αρχαία Ρώμη, τα συμπεράσματα θα βγουν αβίαστα. Οι συναθροίσεις στα λουτρά δεν έχουν σκοπό μόνο την καθαριότητα του σώματος – το οποίο είναι έτσι κι αλλιώς υπερεκτιμημένο. Είναι κυρίως κοινωνικές εκδηλώσεις, όπου οι άνθρωποι «φρεσκάρουν» πέρα από το σώμα τους, τον πολιτισμό, τις απόψεις τους και το πνεύμα τους. Μέσα από την ιστορική τους εξέλιξη, τα λουτρά με τη μεγάλη τους ποικιλία αποδεικνύουν την αναγκαιότητα της ύπαρξής τους.

Τα λουτρά κατείχαν ιδιαίτερη θέση στη ζωή των αρχαίων Ελλήνων και των Ρωμαίων, όπως μαρτυρούν οι πολυπληθείς αναφορές της αρχαίας γραμματείας και η πληθώρα των ερειπίων λουτρικών εγκαταστάσεων που μας σώζονται από τον αρχαίο ελληνορωμαϊκό κόσμο. Εγκαταστάσεις που διέθεταν ζεστό και κρύο νερό γνωρίζουμε ότι υπήρχαν ήδη από τους Προϊστορικούς χρόνους, ενώ δημόσια λουτρά, τα βαλανεία, μαρτυρούνται τουλάχιστον από τα μέσα του 5^{ου} αι.π.Χ. Γνωστές είναι και οι ρωμαϊκές Θέρμες που είναι ένας ιδιαίτερος και πιο εξελιγμένος τύπος κυρίως δημόσιων λουτρών που αναπτύχθηκαν στα πρώιμα αυτοκρατορικά χρόνια. Στον σκοτεινό Μεσαίωνα, η χαλαρότητα των προηγούμενων χρόνων χάθηκε αφήνοντας τη θέση της στον πουριτανισμό και στην εσωστρέφεια. Χρειάστηκε το πρόσχημα της ίασης για να αποκτήσουν κάποιοι άνθρωποι το δικαίωμα στην απόλαυση. Τα λουτρά έπρεπε να είναι θεραπευτικά για να έχουν την κοινωνική ανοχή. Έστω όμως και με αυτό τον περιορισμό παραμένει μια απολαυστική διαδικασία. Το νερό συνεχίζει να λατρεύεται ως Θεός και απόδειξη είναι τα υπέροχα λουτρά στην Κεντρική Ευρώπη, που είναι τα χρόνια αυτά το λίκνο της Αναγέννησης και εδώ θα μετρήσουμε στην εξαιρετική αισθητική των χώρων την αναγκαιότητα και τη σπουδαιότητα του λουτρού.

4.2 Τι μπορεί να είναι ένα αληθινό spa

Ποιος δεν θα ήθελε μια επίσκεψη στο Κάρλο Βιβάρι; Να βυθιστεί μέσα στην απόλαυση με τη σκέψη στο παρελθόν... Αν βέβαια το Κάρλο Βιβάρι μοιάζει λίγο ή πολύ μακρινό, υπάρχουν πολλοί χώροι και στην Ελλάδα όπου μπορεί κανείς να μνηθεί στις χαρές του spa... Έχοντας ξεκάθαρα άποψη τι μπορεί να είναι ένα αληθινό spa, ο επισκέπτης θα φύγει αληθινά ικανοποιημένος, ξεκούραστος και αναζωογονημένος όταν επισκεφθεί τον ιδανικό χώρο. Χώρο spa μπορούμε να έχουμε δημόσιας

χρήσης αλλά και ενταγμένο σε κατοικία. Στα δημόσια spa ανεξάρτητα, ή σε χώρο γυμναστηρίου ή ξενοδοχείου είναι εφικτή η επίσκεψη και η χρήση του χώρου και από μη – ενοίκους, με αμοιβή. Αίσθηση φιλοξενίας, καθαριότητα, περιβάλλον υψηλών αισθητικών και τεχνικών προδιαγραφών, παρουσία έμπειρου και εξειδικευμένου προσωπικού αποτελούν εγγύηση για το επιθυμητό αποτέλεσμα.

4.3 Wellness & Spa

Εννοείται ότι ως Wellness & Spa δεν ορίζεται ο χώρος που διαθέτει μια απλή καμπίνα σάουνας. Η φιλοσοφία σχεδιασμού και η τυπολογία κατασκευής ενός Wellness & Spa απαιτεί ως μίνιμουμ προδιαγραφών τις εξής βασικές ενότητες: χώρους υποδοχής – αποδυτήρια, ακολουθούν τα λουτρά (πισίνα, μικροπισίνα υδροθεραπείας, χαμάμ, σάουνα, caldarium, frigidarium, adventure showers κ.λ.π.), στη συνέχεια οι χώροι των θεραπειών (treatments: μασάζ, υδροθεραπείες, rasul κ.λ.π.) και τέλος ο χώρος χαλάρωσης (relax). Η έννοια του spa δηλαδή είναι παρόμοια με μια πορεία ανακούφισης, αναγέννησης και ευ ζην.

Ο χώρος υποδοχής είναι πολύ σημαντικός, γιατί εδώ γίνεται το πρώτο βήμα. Δημιουργεί οικειότητα και διάθεση χαλάρωσης.

Ευγενικοί και διακριτικοί οι άνθρωποι της υποδοχής οδηγούν τον επισκέπτη στα κυρίως λουτρά. Θερμότητα, υγρασία και η εναλλαγή τους με τις ψυχρές ζώνες επαναφέρουν αρχέγονες μνήμες και αισθήσεις. Η κούραση, ψυχική και σωματική, αναδύεται και χάνεται... Το δεύτερο βήμα είναι πραγματικότητα. Έχει δημιουργηθεί το υπόβαθρο για τις διαδικασίες που θα ακολουθήσουν, τα διάφορα treatments. Σκοπός τους είναι η αναζωογόνηση γι' αυτό, σ' αυτό το τρίτο βήμα υπάρχει πολλές φορές εναλλαγή ζεστού και κρύου νερού. Το τέλος αυτής της διαδρομής γράφεται στο τέταρτο και τελευταίο βήμα, στον χώρο relax. Απαλλαγμένος από κούραση και αγχωτικές σκέψεις, αναζωογονημένος και χαλαρός, ο επισκέπτης θα βρεθεί ξαπλωμένος σ' ένα θερμαινόμενο ανάκλιτρο για να απολαύσει τον προσωπικό και ποιοτικό χρόνο του. Είναι η ευκαιρία για μια πιο βαθιά ματιά εντός του, γιατί απλούστατα η αισιοδοξία είναι δεδομένη. Οι όμορφες σκέψεις και το λαμπερό χαμόγελο θα τον συνοδέψουν στην έξοδο και τον κάνουν να προγραμματίσει το συντομότερο την επόμενη επίσκεψη. Και ας μην ξεχνάμε ότι:

1. Το χαμάμ είναι ένα θερμό λουτρό σε ατμόσφαιρα ατμού, ένας χώρος – δωμάτιο όπου διοχετεύεται ατμός για τη δημιουργία κατάλληλων συνθηκών θερμοκρασίας και υγρασίας (43 – 46 °C με 100% σχετική υγρασία) οπότε με την παραμονή μας σε αυτές τις συνθήκες προκαλείται εφίδρωση, διαστολή των πόρων και αποτοξίνωση. Είναι ιδιαίτερα ωφέλιμο για το

αναπνευστικό σύστημα, βελτιώνει την κυκλοφορία και η υγρή θερμότητα καθαρίζει και τονώνει το δέρμα. Το χαμάμ περιλαμβάνει και κάποια άλλα είδη όπως το laconicum, το tepidarium και το caldarium.

2. Η σάουνα είναι ένα μονωμένο ξύλινο δωμάτιο κατασκευασμένο από ατόφιο ξύλο με έναν, δύο ή περισσότερους πάγκους, ανάλογα με τις διαστάσεις της καμπίνας. Το «δωμάτιο» αυτό είναι εφοδιασμένο με μια θερμάστρα (σόμπα) γεμάτη με ηφαιστειογενείς γκριζόμαυρες πέτρες, τις οποίες υγραίνουμε κάθε τόσο για να ρυθμίσουμε την υγρασία του χώρου στο 15% (σχετική υγρασία). Η θερμοκρασία του δωματίου ρυθμίζεται με τη βοήθεια της θερμάστρας από 700-930 °C.
3. Η ιαματική μικροπισίνα υδροθεραπείας (spa) περιέχει σχετική μικρή ποσότητα νερού που έχει υψηλή θερμοκρασία. Η θερμοκρασία αυτή είναι σχεδόν ίδια με τη θερμοκρασία του σώματος. Ο λουόμενος δέχεται φυσαλίδες αέρα οι οποίες τροφοδοτούνται στο νερό διαμέσου οπών στον πυθμένα, το αναταράζουν και κάνουν μασάζ στο σώμα, παράλληλα με τροφοδότηση σημαντικής ποσότητας νερού από διάφορα σημεία των πλευρών της μικροπισίνας.
4. Χώροι ντους όπου έχετε τη δυνατότητα να κάνετε ντους αλλά και μασάζ σε όλο σας το σώμα. Ένας συνδυασμός σκοτσέζικου ντους, πρωινής κρύας ομίχλης, αρωματοθεραπείας, χρωματοθεραπείας. Τα ντους είναι ιδανικά μετά τη χρήση σάουνας, ατμόλουτρου ή άλλων ζεστών χώρων, τα οποία έχουν ευεργετική επίδραση στην καρδιά και το κυκλοφοριακό.
5. Ζώνες ανάπαυσης για τους επισκέπτες, οι οποίες είναι απαραίτητες για τις μονάδες wellness. Οι μονάδες εντατικής χαλάρωσης παρέχονται σε μορφή ατομικών δωματίων ή και χώρων μαζικής χρήσης, είτε με ατομικά ανάκλιτρα είτε με θερμαινόμενες πολυθρόνες είτε με πάγκους μασάζ.
6. Κυρίως λουτρά: Στο θερμό στοιχείο και στο υγρό στοιχείο, όπου στο πρώτο συμπεριλαμβάνονται οι σάουνες, τα χαμάμ, τα caldarium, τα tepidarium, τα laconicum κ.α. και στο δεύτερο οι κολυμβητικές δεξαμενές, οι ιαματικές μικροπισίνες υδροθεραπείας (spa), τα ντους, κ.α.
7. Χώροι ανάπαυσης (relax) όπου συγκαταλέγονται τα θερμαινόμενα ανάκλιτρα.
8. Χώροι θεραπειών (treatments), όπου συγκαταλέγονται οι πάγκοι χειρομάλαξης και τα rasul.
9. Το rasul είναι ειδικό χαμάμ με δυνατότητα εφαρμογής μάσκας φυτικής προέλευσης με την παράλληλη χρήση αρωματισμένου ατμού. Παραδοσιακή αραβική θεραπεία / τεχνική για τον καθαρισμό του σώματος και του πνεύματος. Εφαρμόζεται σε ειδική καμπίνα ατμόλουτρου με θερμαινόμενα καθίσματα και τοίχους με δυνατότητα εφαρμογής μάσκας φυτικής προέλευσης (mud treatment) με την παράλληλη χρήση αρωματισμένου ατμού. Η θεραπεία διαρκεί

τουλάχιστον 30 λεπτά και ολοκληρώνεται με τον καθαρισμό των λουομένων με τροπική βροχή.

4.4 Αναγκαιότητα η δημιουργία spa ακόμη και στα μικρά ξενοδοχεία

Η εταιρία UNEO UNIQUE SPA SOLUTION² δραστηριοποιείται στον τομέα του σχεδιασμού, κατασκευής και εξοπλισμού spa και γυμναστηρίων σε ξενοδοχεία. Ο κ. Σταύρος Ψαρουλάκης, Διευθύνων Σύμβουλος της εταιρίας UNEO, εξηγεί πως «η ανάπτυξη των spa στην ξενοδοχειακή βιομηχανία δεν θα μπορούσε ποτέ να θεωρηθεί σαν ένα είδος φαινομένου των τελευταίων χρόνων. Με αυξητικές τάσεις, τα spa αποτελούν ένα αναπόσπαστο μέρος των ξενοδοχείων: μια υπηρεσία που οι επισκέπτες και περιμένουν και απαιτούν». Όπως λέει χαρακτηριστικά ο κ. Ψαρουλάκης, «στη δεκαετία του 1980, πολύ λίγα ξενοδοχεία διέθεταν πισίνα και spa ούτε κουβέντα. Στις μέρες μας το spa θεωρείται ως το σπουδαιότερο κομμάτι κερδών».

Υπάρχουν κράτη που έχουν την εμπειρία της αναβίωσης των spa καθώς όλο και περισσότεροι άνθρωποι ενστερνίζονται την ολιστική προσέγγιση στην υγεία και την καλοπέραση π.χ. βελονισμός, yoga, pilates, μέθοδοι που έχουν δοκιμαστεί εδώ και χιλιάδες χρόνια. Η προσθήκη εγκαταστάσεων spa, το εξειδικευμένο προσωπικό και οι ολιστικές θεραπείες σε ένα ξενοδοχείο λειτουργούν θετικά για το μέλλον. Αυτές οι υπηρεσίες έχουν καλά εδραιωθεί στην Ευρώπη και στον υπόλοιπο κόσμο.

Αυτό που οδηγεί στην αναβίωση των spa είναι οι σημαντικές επενδύσεις από τον ξενοδοχειακό τομέα σε εγκαταστάσεις σε μια προσπάθεια να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις των πελατών για ένα διάλειμμα ανανέωσης και ξεκούρασης. Τα υπερπολυτελή spa θεωρούνται τώρα ως ένα «πρέπει» για οποιονδήποτε τουριστικό προορισμό. Οποιοσδήποτε ταξιδιώτης – που βρίσκεται ή σε επαγγελματικό ή σε ταξίδι αναψυχής – θα διαλέξει ένα ξενοδοχείο που περιλαμβάνει spa στο τουριστικό πακέτο από ένα που δεν έχει. Στη δεκαετία του 1980, πολύ λίγα ξενοδοχεία διέθεταν πισίνα, για spa ούτε κουβέντα. Στις μέρες μας το spa θεωρείται ως το σπουδαιότερο κομμάτι κερδών. Κατά το παρελθόν τα spa θεωρούντο σαν μέρη που κάποιος πήγαινε όταν ήταν άρρωστος, ηλικιωμένος ή πλούσιος. Στις μέρες μας, αυτός ο μύθος έχει καταργηθεί και είμαστε περισσότερο δεκτικοί στην ξεκούραση και στην

---

² Η εταιρία εδρεύει στην Αθήνα (οδός Βεντήρη 9) και ως εταιρία consulting παρέχει ξεχωριστές προτάσεις για κάθε πελάτη βασισμένη στις ιδιαίτερες ανάγκες του στο χώρο του ξενοδοχείου. Αναλαμβάνει εξειδικευμένες λύσεις σε όλα τα στάδια κατασκευής του spa, χρησιμοποιώντας την τελευταία λέξη της τεχνολογίας και του εξοπλισμού.

Το εύρος των υπηρεσιών αρχίζει με την παροχή συμβουλών και τελειώνει με την ολοκλήρωση του κάθε έργου που απευθύνεται ξεχωριστά στον κάθε πελάτη, λαμβάνοντας υπόψη τους συγκεκριμένους στόχους του. Η εταιρία διαθέτει μία εξειδικευμένη ομάδα διεθνών σχεδιαστών και αρχιτεκτόνων, οι οποίοι διαθέτουν πολύχρονη εργασιακή πείρα, όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και στο εξωτερικό. Οι ειδικοί της εταιρίας έχουν σχεδιάσει τα spa πολύ γνωστών ξενοδοχείων στην Αθήνα και σε άλλα μέρη της Ελλάδας.

Η εταιρία αναλαμβάνει επίσης την εύρεση έμπειρου και εξειδικευμένου προσωπικού καθώς και την εκπαίδευση του προσωπικού από ειδικούς εκπαιδευτές. Αντιπροσωπεύει γνωστούς οίκους εξοπλισμού spa και γυμναστηρίων.

ηρεμία που μπορεί να προσφέρει ένα spa. Υπάρχει μια αύξηση πελατών spa με πολύ καλή γνώση που έχουν πολύ σωστές και προχωρημένες ιδέες για το τι θα ήθελαν κατά την επίσκεψή τους στο spa.

4.5 Οι άντρες πελάτες των spa

Εδώ και μερικά χρόνια οι άνδρες αποτελούν ένα νέο κομμάτι στην αγορά spa. Ο κάθε μεγάλος οίκος προϊόντων φροντίδας δέρματος έχει ή βγάζει ανδρικές σειρές, και πολλά spa, απευθύνονται σε άνδρες με ένα μοναδικό και αποκλειστικό τρόπο που δεν είχαμε ποτέ κατά το παρελθόν. Οι προσδοκίες έχουν αυξηθεί, καθώς οι χρήστες έχουν εξοικειωθεί με τις εγκαταστάσεις, τόσο εδώ όσο και στο εξωτερικό, είναι ικανοί να κρίνουν τι είναι κατάλληλο και τι εξαιρετικό. Αναμφισβήτητα, υπάρχει ένας τρομερός ανταγωνισμός μεταξύ των διαφόρων spa, καθώς πρέπει να ανανεώνονται συνεχώς τόσο στις εγκαταστάσεις τους όσο και στην παροχή υπηρεσιών.

4.6 Τα spa (και) στα μικρά ξενοδοχεία

Εάν κάποιος αποφασίσει να χτίσει τώρα ένα ξενοδοχείο χωρίς spa, αυτό θα ήταν υπό αμφισβήτηση. Ακόμα και μικρά ξενοδοχεία πρέπει να επενδύσουν σε υψηλή ποιότητα εμπειριών spa. Πιστεύω ότι η απόδοση από τα spa θα φτάσει στα επίπεδα που έχουν δημιουργηθεί για το φαγητό και τα ποτά. Ένα ξενοδοχείο θα πρέπει να αποφασίσει τι είδος spa θέλει να έχει και σε τι αγορά απευθύνεται. Όλα τα ξενοδοχειακά spa θα μπορούσαν να είναι spa προορισμού, αν έχουν σχεδιαστεί για αυτόν το σκοπό. Οι ξενοδόχοι πρέπει να καταλάβουν ότι για να έχουν γεμάτο το ξενοδοχείο, πρέπει να έχουν ένα spa μέσα στο ξενοδοχείο διαφορετικά θα ψάχνουν για νέους πελάτες κάθε χρόνο.

Η βιομηχανία spa δίνει περισσότερες πληροφορίες και επιλογές στους καταναλωτές. Είναι πολυταξιδεμένοι με καλές εμπειρίες spa και μπορούν να χρησιμοποιήσουν αυτές τις γνώσεις για να πάρουν τις αποφάσεις τους. Ο σχεδιασμός spa προόδευσε από το πολύ βασικό στο μεγαλοπρεπές και πολυτελές. Οι πελάτες που ταξιδεύουν σε όλο τον κόσμο περιμένουν να βρουν τις ανάλογες υποδομές και υπηρεσίες στη χώρα μας.

4.7 Οργανωμένα SPA σε ξενοδοχεία πόλης

Μια ενδιαφέρουσα πρόταση στην υπηρεσία του «city break» (διάλειμμα στην πόλη)

Τα τελευταία χρόνια, όλο και περισσότερα ξενοδοχεία στην ελληνική επικράτεια μπαίνουν στη διαδικασία να προσαρμοστούν με τις σύγχρονες ανάγκες και τις διεθνείς τάσεις στην παροχή

υπηρεσιών. Δεν ήταν λίγοι οι επιχειρηματίες που κινήθηκαν εγκαίρως και δημιούργησαν εντός των ξενοδοχειακών μονάδων, αυτόνομους, ατμοσφαιρικούς και κατάλληλα εξοπλισμένους χώρους που παρέχουν εξαιρετικές «spa & beauty» υπηρεσίες... Οι περισσότεροι απ' αυτούς χρησιμοποίησαν σε ικανό βαθμό τις επιδοτήσεις που δόθηκαν τα τελευταία χρόνια και ανταποκρίνονται πλέον πλήρως σε αυτό που η εποχή και η μόδα επέβαλλε ως σύμβολο πολυτέλειας και ευζωίας. Τα spa εντός των ξενοδοχείων έρχονται να εμπλουτίσουν όχι μόνο το ξενοδοχειακό προϊόν, αλλά και αυτό του προορισμού, αφού συχνά προσελκύουν όχι μόνο τους ενοίκους της μονάδας, αλλά και επισκέπτες ή κατοίκους της ευρύτερης περιοχής. Αυτός, ίσως, είναι ένας σοβαρός λόγος που τα spa ιδιαίτερα των ξενοδοχείων πόλεων – π.χ. σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη και όχι μόνο – μπορούν να συμβάλλουν τα μέγιστα στη γενικότερη προσπάθεια για καθιέρωση των πόλεων αυτών, ως προορισμών city break. Ακολουθούν μερικά ενδιαφέροντα – ενδεικτικά – παραδείγματα:

4.7.1 ΑΘΗΝΑ

Grande Bretagne GB Spa

Στην καρδιά της Αθήνας και στο ξενοδοχείο της Μεγάλης Βρετανίας βρίσκεται το GB Spa, ένας ιδανικός προορισμός spa για κάθε επισκέπτη της Αθήνας. Εξασφαλίζει παράλληλα στους Αθηναίους την «απόδραση» από τους έντονους ρυθμούς του σύγχρονου τρόπου ζωής και αποτελεί μία πραγματική όαση στο κέντρο της πόλης.

Το ολοκληρωμένο πρόγραμμα περιποίησης, ειδικά σχεδιασμένο για κάθε ανάγκη του σώματος και του νου, είναι μία απόλυτη εμπειρία φροντίδας και πολυτέλειας. Η ολιστική φιλοσοφία των περιποιήσεων ωφελεί και το πρόσωπο και το σώμα, ενώ παράλληλα ξεκουράζει και αναζωογονεί. Η Valmont, από τις πολυτελέστερες περιποίησης προσώπου στον κόσμο (από τη γνωστή ελβετική εταιρία), είναι ειδική στην αναζωογόνηση και αναγέννηση του δέρματος. Η Algoane, η γαλλική πρωτοπόρος στη θαλασσοθεραπεία, προτείνει την ανακάλυψη της αναζωογονητικής δύναμης των φρέσκων άλγεων από τη Βρετάνη μέσω των αδυνατιστικών και συσφικτικών περιποιήσεων σώματος.

Classical King George Palace Hotel & Spa

Βρίσκεται στο κέντρο των Αθηνών, στην πλατεία Συντάγματος και έχει εξαιρετική θέα στην Ακρόπολη. «Simply the best!» Είναι ο τίτλος του πρωτοσέλιδου που αφιερώνει το ένθετο περιοδικό των Sunday Times Λονδίνου στο ξενοδοχείο King George Palace. Είναι γεγονός πως το King George Palace έχει φέρει ξανά τη χώρα μας στις υψηλότερες θέσεις των προτιμήσεων παγκοσμίως, αφού έχει βραβευτεί ως το καλύτερο ελληνικό ξενοδοχείο, τόσο από τους αναγνώστες στα Reader As Choice

Awards, όσο και από τους συντάκτες στην Gold list 2008 του εγκυρότερου ταξιδιωτικού περιοδικού στον κόσμο, του Αμερικανικού Conde Nast Traveller.

Το Palace Spa και το άρτι αφιχθέν Teta's Beauty Salon με κομμωτήριο (και εξαιρετικό μανικιούρ) σε ιδανικό περιβάλλον: γαλαζοπράσινα νερά στην πισίνα, το νερό που αναπλύζει από το βυθό του τζακούζι (με πολύχρωμα ψηφιδωτά), χαμάμ και τη σάουνα... Κατόπιν οι επισκέπτες παραδίνονται στα χέρια των ειδικών, για τις διάσημες θεραπείες προσώπου και σώματος Carita.

Grecotel Cape Sounio

Τη διαφορά την καταλαβαίνετε προτού ακόμα περάσετε τη βαριά μπρούτζινη πόρτα. Εμπνευσμένο από τον Δρα Νο, μια από τις πρώτες ταινίες του Τζέιμς Μποντ, το οκταγωνικό spa διαθέτει γυάλινους εξωτερικούς τοίχους, που δημιουργούν την αίσθηση ότι κάποιος βρίσκεται σε εξωτερικό χώρο. Η υποδοχή, διακοσμημένη με πετρώματα και μέταλλα από τα πλούσια κοιτάσματα του Σουνίου, είναι επιπλωμένη με χαμηλές ψάθινες καρέκλες, ιδανικές για αν χαλαρώνουν οι επισκέπτες ανάμεσα στις θεραπείες ή απλώς να απολαμβάνουν ένα φρέσκο, θρεπτικό φρουτοχυμό ή μια σαλάτα. Αρωματικά κεριά, χαμηλός φωτισμός και απαλή μουσική που ηρεμεί τα... «τσάκρα» βοηθούν τη μετάβαση από την ευρύχωρη αίθουσα υποδοχής στα ιδιωτικά δωμάτια θεραπείας. Απαλά παστέλ και γήινοι τόνοι συγκροτούν το χαλαρωτικό φόντο στις σουίτες μασάζ. Καθένα από τα επτά δωμάτια είναι ξεχωριστά διακοσμημένο για να πλαισιώνει αρμονικά τις θεραπείες, όπως σιάτσου, αρωματοθεραπεία, ρεφλεξολογία, λεμφικό μασάζ και θεραπεία με ζεστές πέτρες. Φυτά οργανικής καλλιέργειας και εκχυλίσματα από σπάνια αρωματικά φυτά αποτελούν τα συστατικά πολλών θεραπειών. Όμως αυτό που αποτίνει φόρο τιμής στο θεό της θάλασσας είναι το Poseidon Elixir, το «Ελιξίριο του Ποσειδώνα», εμπνευσμένο από τις τεχνικές καλλωπισμού που χρησιμοποιούσαν οι καλλονές της κλασικής αρχαιότητας: τριμμένοι σπόροι ελιάς, φυσικό θαλασσίνο αλάτι και πλούσιος πηλός αλείφονται σε διαδοχικά στρώματα, σε συνδυασμό με διαστήματα στη σάουνα για να απομακρυνθούν οι τοξίνες. Η θεραπεία ολοκληρώνεται με ένα 45λεπτο μασάζ με μια φυσική κρέμα βαθιάς δράσης με εκχυλίσματα αγλαδιού, που αφήνει το δέρμα απαλό και λαμπερό.

Divani Apollon Palace & Spa

Το καινούριο Divani Athens Spa & Thalasso Centre, μέλος των Leading Spas, είναι κέντρο θαλασσοθεραπείας και ένα από τα πιο σύγχρονα και πολυτελή spa. Είναι εξοπλισμένο με τα πιο ενδεδειγμένα μηχανήματα ανανέωσης και το προσωπικό που εργάζεται σ' αυτό είναι άρτια εκπαιδευμένοι. Για όσους θέλουν να συνδυάσουν το επαγγελματικό τους ταξίδι ή το ταξίδι αναψυχής με προγράμματα ανανέωσης και επιθυμούν να επιστρέψουν σπίτι τους σε φόρμα, υγιέστεροι, πιο δυνατοί, ανανεωμένοι και χαλαροί, το ξενοδοχείο παρέχει ιδανικό περιβάλλον γι' αυτόν το σκοπό. Το

κέντρο θαλασσοθεραπείας διαθέτει μία εσωτερική πισίνα 270 m² με θαλασσίνο νερό, ρωμαϊκά λουτρά, που περιλαμβάνουν 2 σάουνες, 2 χαμάμ, 2 δωμάτια απολέπισης και διαθέτουν 10 ακόμα δωμάτια για θαλασσοθεραπείες, εξοπλισμένα με τα πιο σύγχρονα μηχανήματα.

Προσφέρει 6 δωμάτια για μασάζ και 7 για θεραπείες σώματος, καθώς επίσης κέντρο ομορφιάς και καταστήματα καλλυντικών. Για όσους επιθυμούν να γυμνάζονται κατά τη διάρκεια των προγραμμάτων χαλάρωσης και ανανέωσης, το κέντρο διαθέτει μία ευρύχωρη αίθουσα γυμναστικής με βάρη και μία αίθουσα για αεροβική γυμναστική, οι οποίες εποπτεύονται από έμπειρους γυμναστές. Στο spa υπάρχει σαλόνι όπου προσφέρονται υγιεινά γεύματα και φρέσκοι χυμοί. Η ιατρική ομάδα του κέντρου είναι πρόθυμη να βοηθήσει με συμβουλές και οδηγίες και να παρακολουθήσει τη σταδιακή σωματική βελτίωση κατά τη διάρκεια του προγράμματος θεραπειών.

4.7.2 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

City Hotel & Spa

Βρίσκεται στην καρδιά της Θεσσαλονίκης, στη συμβολή των οδών Τσιμισκή και Κομνηνών. Απέχει λίγα μέτρα από την παραλία και είναι πολύ κοντά στον Λευκό Πύργο και στην περιοχή της Διεθνούς Έκθεσης Helexpo. Πρόκειται για ένα υπερσύγχρονο ξενοδοχείο πόλης 4 αστερών superior, που προσφέρει στους επισκέπτες του 125 άνετα δωμάτια (εκ των οποίων τα 23 είναι σουίτες). Όλα είναι πρόσφατα πλήρως ανακαινισμένα, έχουν σύγχρονο στυλ και είναι πλήρως εξοπλισμένα. Πρόσφατα ξεκίνησε τη λειτουργία του στο City Hotel, το πρώτο Elemis Spa της πόλης. Ένας μοναδικός χώρος αναζωογόνησης περιμένει γυναίκες και άνδρες να αποδράσουν από την ένταση της καθημερινότητας και να ζήσουν στο μαγικό κόσμο των αισθήσεων και των αρωμάτων, να κάνουν ένα διάλειμμα από την ένταση του γραφείου και να χαρίσουν στον εαυτό τους μερικές στιγμές χαλάρωσης και ευεξίας. Το Central Spa βρίσκεται στην καρδιά της αγοράς και διαθέτει αίθουσες γυμναστηρίου (διάδρομους, power plate), χαμάμ και solarium, δωμάτιο χαλάρωσης, μανικιούρ και πεντικιούρ, αλλά και δύο δωμάτια για θεραπείες προσώπου και σώματος.

Η πληθώρα των παροχών του ξενοδοχείου (δορυφορική τηλεόραση, δωρεάν filmnet, πλούσιο αμερικάνικο πρωινό, mini bar, café, coffee & tea facilities, 24ωρο room service, lunch & dinner brasserie, γραμματειακή υποστήριξη, ελληνικός και διεθνής Τύπος, shoe polisher) και το άρτια εξοπλισμένο συνεδριακό κέντρο που φιλοξενεί μικρά συνέδρια έως 100 ατόμων, εκπαιδευτικά σεμινάρια, δειγματισμούς προϊόντων, private & board meeting, είναι μερικοί ακόμη λόγοι που εξηγούν την ορθότητα της επιλογής των 50.000 και πλέον επισκεπτών του ετησίως.

Electra Palace Hotel Thessaloniki

Το μοναδικής αρχιτεκτονικής κτίριο του ξενοδοχείου, παραπέμπει στην πλούσια Βυζαντινή ιστορία της πόλης και δεσπόζει μέρα – νύχτα στην πλατεία Αριστοτέλους, εκεί όπου χτυπάει ο οικονομικός, πολιτιστικός και εμπορικός παλμός της Θεσσαλονίκης. Το ξενοδοχείο απέχει μόνο 500μ. από το Εκθεσιακό Κέντρο της Θεσσαλονίκης, το Αρχαιολογικό και Βυζαντινό Μουσείο της πόλης, 300μ. από το Λευκό Πύργο και το λιμάνι, 1 χλμ. από τον Σιδηροδρομικό Σταθμό και 15 χλμ. από το Διεθνή Αερολιμένα Μακεδονίας. Το Electra Spa & Fitness Center προσφέρει μία μοναδική εμπειρία για το σώμα και το πνεύμα. Η θερμαινόμενη πισίνα, η σάουνα, το Jacuzzi, το χαμάμ, ο χώρος για μασάζ, καθώς και το γυμναστήριο, προσφέρουν στους πελάτες του ξενοδοχείου, αλλά και στους επισκέπτες της πόλης, μοναδικές στιγμές ξεκούρασης, χαλάρωσης, αναζωογόνησης και ευεξίας.

Hotel Nikopolis Thessaloniki (πρώην Kempinski)

Με το μοναδικό σχεδιασμό και τις σύγχρονες εγκαταστάσεις του, το Hotel Nikopolis Thessaloniki προσφέρει τόσο στους επαγγελματίες, όσο και τους επισκέπτες αναψυχής, υπηρεσίες υψηλού επιπέδου. Το Aqua Club Spa του Hotel Nikopolis Thessaloniki παρουσιάζει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση ευεξίας και προσφέρει στους φιλοξενούμενους και στα μέλη του προσωποποιημένες υπηρεσίες υγείας και φυσικής κατάστασης σε σύγχρονο και πολυτελές περιβάλλον.

Το Club διαθέτει αίθουσα γυμναστικής με τα πιο εξελιγμένα όργανα της Precor USA, με πέντε διαδρόμους, ποδήλατα ελλειπτικά και μηχανήματα ενδυνάμωσης, εσωτερική θερμαινόμενη πισίνα, εγκαταστάσεις spa που περιλαμβάνουν σάουνα, ατμόλουτρο και υδρομασάζ, κρύο λουτρό (σοκ), ευρύχωρα ατομικά ερμάρια και βεβαίως τη μεγαλύτερη εξωτερική πισίνα στην Ελλάδα 1.700τ.μ. Επίσης παρέχονται: προηγμένο – όρθιο – solarium και μία ευρεία γκάμα θεραπευτικών και χαλαρωτικών μασάζ και θεραπειών σώματος ή προσώπου για γυναίκες και άνδρες, με φυτικά προϊόντα της κορυφαίας εταιρίας στον κόσμο Elemis.

Egnatia Palace Hotel

Το Egnatia Palace είναι ένα Art Hotel 4 αστέρων που έχει όλα τα πλεονεκτήματα ενός City Hotel και προσφέρει τις ανέσεις ενός Spa Resort, στην καρδιά του ιστορικού κέντρου της Θεσσαλονίκης. Αποτελεί τη ναυαρχίδα του ομίλου ξενοδοχείων ΑΙΓΑΙΟΝ ΑΕ, προσθέτοντας τον τρίτο στην αλυσίδα που δημιουργήθηκε το 1974 με το ξενοδοχείο ΑΙΓΑΙΟΝ (3 αστέρων) και συνεχίστηκε το 1997 με το ξενοδοχείο ΕΓΝΑΤΙΑ (4 αστέρων).

Διακριτική πολυτέλεια, κομψές ισορροπίες, ποιοτικές επιλογές και μοναδική ατμόσφαιρα, περιμένουν τον επισκέπτη. Διαθέτει το Wellness Paradise, πρόκειται για έναν υπερσύγχρονο χώρο με πισίνα, spa, χαμάμ, solarium, φινλανδική σάουνα, κομψά θερμαινόμενα ανάκλιτρα, πλήρως εξοπλισμένο σύγχρονο γυμναστήριο, Nuvola (ειδικό κρεβάτι θερμαινόμενου νερού για φυσιοθεραπεία, ειδική

αρωματική θεραπεία σε συνδυασμό με σιάτσου για πρόσωπο και σώμα, απολέπισης και επάλειψης με φύκια) και χώρο μασάζ με καυτές ηφαιστιογενείς πέτρες και θαλασσινά κοχύλια. Έμπειρο και ειδικευμένο προσωπικό, σας υπόσχονται πλήρη χαλάρωση και αναζωογόνηση σε ένα υπέροχο περιβάλλον.

Hyatt Regency

Ένας παράδεισος ηρεμίας, χαλάρωσης και αναζωογόνησης για όσους επιλέγουν για τη διαμονή τους το ξενοδοχείο Hyatt Regency Θεσσαλονίκη. Το Club Olympus είναι ένα πλήρως εξοπλισμένο αθλητικό κέντρο, το οποίο διαθέτει δύο αίθουσες γυμναστηρίου για αερόβια και αναερόβια ενδυνάμωση, ατμόλουτρα, σάουνα και αίθουσα μασάζ για γυναίκες και άνδρες, ψηδιακό cardio και εξοπλισμό αντοχής, δύο φωτιζόμενα γήπεδα τένις, κλιματιζόμενη αίθουσα squash, θερμαινόμενη εσωτερική πισίνα και Jacuzzi, εξωτερική πισίνα ελεύθερου σχήματος 1200τ.μ. και παιδικά πισίνα.

Ένα καλαίσθητο και διακριτικό περιβάλλον, ιδανικό για καθημερινές αποδράσεις, στιγμές χαλάρωσης, αναζωογονητικές δραστηριότητες, τόνωση και ευεξία με την υποστήριξη ειδικευμένου προσωπικού. Επίσης, προσφέρονται: σουηδικό – κλασικό μασάζ, ρεφλεξολογία, αρωματοθεραπεία, σιάτσου.

4.7.3 SPA ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

Τα τελευταία χρόνια, ένα – ένα τα μαργαριτάρια των spa στα ξενοδοχεία της περιφέρειας, άρχισαν να κοσμούν το τουριστικό προϊόν των προορισμών που επί σειρά ετών ξεχώρισαν στην κορυφή των προτιμήσεων των αλλοδαπών τουριστών. Στην Κρήτη, στη Ρόδο, στη Χαλκιδική, στην Κω, παντού, ένα – ένα τα ξενοδοχεία εμπλουτίζουν την προσφορά τους σε εγκαταστάσεις spa και θαλασσοθεραπείας και ενισχύουν την τουριστική πρόταση της ευρύτερης περιοχής που τα φιλοξενεί. Δεν είναι φυσικά δυνατόν να αναφερθούμε σε όλα, αλλά παρουσιάζουμε ενδεικτικά ορισμένες προσπάθειες που ξεχώρισαν σ' αυτήν τη διαδρομή...

Elounda Mare Hotel

Six Senses Spa στην Κρήτη

Ο ελκυστικός σχεδιασμός του spa αντανακλά την αγάπη και την αφοσίωση στη φύση, καθώς και την προσπάθεια αποκάλυψης της έκτης αίσθησης. Το Six Senses Spa του Elounda Mare Hotel στην Κρήτη αποτελείται ένα μοναδικό διαμάντι του είδους ανάλογα με όσα τα ξενοδοχεία Elounda Mare συνηθίζουν. Διαθέτει από θερμαινόμενες εσωτερικές πισίνες, καμπίνες θεραπειών σώματος και προσώπου, μέχρι γυμναστήρια, χώρους ξεκούρασης και χαλάρωσης και κέντρα αισθητικής. Φυσικά παρέχονται ποικιλία μασάζ, θεραπείες σώματος και προσώπου, λουτρά, μανικιούρ – πεντικιούρ κ.λ.π.

Το ξενοδοχείο διαθέτει και παρέχει στους ενδιαφερόμενους τις εξής υπηρεσίες: **Turkish Hamam**, **Seaweed Wrap** (απολέπιση με φύκια), **Marine Salt Bath με ή χωρίς αιθέρια έλαια** (αναζωογονητικό μπάνιο με θαλασσινό αλάτι και βότανα), **Cleopatra Bath** (μπάνιο με γάλα και αρωματικά έλαια), **Thai Massage** (χαλαρωτικό μασάζ), **Natural Thai Facial** (μασάζ με μέλι, γάλα, σουσάμι και jojoba), **Thai Herbal Body Mask** (απολεπιστική μάσκα σώματος), **Thai Herbal Compress** (μασάζ με θεραπευτικά βότανα όπως plai, κουρκούμη, μινθόλη, χυμό λεμονιού), **Natural Sunburn Soother** (ενυδατική μάσκα σώματος), **Nurturing with Six Senses** (μασάζ προσώπου με φυσικά αιθέρια έλαια), **Thermal Regenerative** (τονωτική μάσκα προσώπου με μεταλλικά στοιχεία), **Αρωματική Ενυδάτωση Προσώπου**, **Radiance Facial** (μάσκα προσώπου που ελαττώνει τα ορατά σημάδια της ηλικίας), **Purifying Facial** (μάσκα καθαρισμού προσώπου), **Sensitive Skin Facial** (ενυδατική μάσκα προσώπου), **Heart of Six Senses** (χαλαρωτικό μασάζ), **Holistic Massage**, **Swedish** (σουηδικό μασάζ), **Energizer** (αναζωογονητικό μασάζ), **Oriental** (χαλαρωτικό μασάζ), **Jet Lag Recovery** (τονωτική θεραπεία), **Anti – Cellulite** (ενδυναμωτικό μασάζ), **Massage for the Mother to – be** (χαλαρωτικό μασάζ για εγκύους), **Manual Lymphatic Drainage** (θεραπεία για την απελευθέρωση τοξινών), **Indian Head Massage**, **Balinese Massage**, **Sense of Renewal** (ενυδατικές και αναζωογονητικές θεραπείες σώματος), **Sense of Vitality** (θεραπείες απολέπισης και ενυδάτωσης), **Personal Training**, **Water Fitness**, **Μαθήματα κολύμβησης**, **Aqua Body Firming Program**, **Mint Foot Soother Treatment** (θεραπεία για τα πόδια – πεντικιούρ), **Foot Treatment with Delux Pedicure** (πεντικιούρ), **Radiance Hand Treatment** (μασάζ χεριών – μανικιούρ), **Hand Treatment with Delux Manicure**, **Private sauna & private steam**. Επιπλέον, προσφέρει πολυτελή πρόγραμμα περιποίησης όπως: το **Sense of Love**, το **Sense of Luxury**, το **Sense of Balance**, το **Sense of Body Shape**, **συνδυασμένα** με τα παραπάνω μασάζ, θεραπείες και υπηρεσίες που παρέχει το ξενοδοχείο.

NEPTUNE SPA

Όαση αναζωογόνησης στην Κω

Όαση αναζωογόνησης, ηρεμίας και ψυχικής χαλάρωσης χαρακτηρίζεται και το Neptune Spa στην Κω... Το συγκεκριμένο spa (1.600τ.μ.) αποτελείται από δύο αυτόνομους χώρους, το «Wet Spa» και τον «Ομορφιά & Μασάζ». Το Neptune Wet Spa παρέχει την απόλαυση της ιεροτελεστίας των λουτρών. Και φυσικά προσφέρονται διάφορα μασάζ, φυσιοθεραπείες, θεραπείες σώματος, θεραπείες Thalasso, λουτρά, θεραπείες κοσμετολογίας, μανικιούρ – πεντικιούρ, Πακέτα Spa, ημερήσια προγράμματα και Wet Spa. Στην περιοχή της ομορφιάς και μασάζ υπάρχουν 11 δωμάτια θεραπείας και οι ειδικοί χρησιμοποιούν εκλεκτά προϊόντα των εταιριών Thalgo, Decleor και Horst Kirchberger. Πιο συγκεκριμένα, στο ξενοδοχείο υπάρχουν:

Πριβέ Σουίτα Spa (ιδιαίτερη ατμόσφαιρα για ένα άτομο ή για ζευγάρια, με πισίνα ομορφιάς, μασάζ βούρτσας με σαπούνι, δωμάτιο ατμού και χώρο ξεκούρασης). **Λουτρό Thalasso** (λουτρό με jet – μασάζ, όπου χρώματα και φώτα εναλλάσσονται). **Λουτρό Herbal** (μια απαλή σάουνα με καταπληκτικά αρώματα από φρέσκα βότανα όπως χαμομήλι, φασκόμηλο και λεβάντα). **Laconium / Λουτρό Εισπνοής Αλάτων** (δωμάτιο ξηράς ζεστής με θερμοκρασία στους 65⁰C). **Λουτρό Serail** (ασυνήθιστη ανατολική spa διαδικασία, που συνδυάζει τη χαλαρωτική εμπειρία του ιδρώματος και των ατμών μαζί με μια απολαυστική θεραπεία σώματος). **Χώρος Ξεκούρασης** (με προθερμασμένα κρεβάτια νερού σε κομψή ατμόσφαιρα). **Experience Showers** (διάφορες εμπειρίες ζεστού νερού, συνδυασμένες με φως και άρωμα, αναζωογονούν και φρεσκάρουν το σώμα). **Ice Fountain** (η ιδανική αντίθεση σε οποία ζεστή θεραπεία). **Εσωτερική Πισίνα** (εσωτερική θερμαινόμενη πισίνα 25 μέτρων).

ALDEMAR HOTELS & SPA

Ταξίδι αρμονίας σε Κρήτη και Δυτ. Πελοπόννησο

Ονειρικό ταξίδι στην αρμονία και στην πολυτέλεια της χαλάρωσης (σε χώρους 3.000 και 4.000τ.μ.) προσφέρουν τα **ALDEMAR HOTELS & SPA** στην Κρήτη και τη Δυτική Πελοπόννησο. Και τα δύο spa διαθέτουν πισίνες, καμπίνες θεραπειών, κέντρα αισθητικής και γυμναστήρια. Τα ξενοδοχεία διαθέτουν προγράμματα και υπηρεσίες spa, χρησιμοποιώντας εξαιρετικής ποιότητας υλικά και αισθητικής. Πιο συγκεκριμένα υπάρχουν: **Μασάζ Thai** (χαλαρωτικό μασάζ), **Abhyanga** (χαλαρωτικό μασάζ), **Radjamandari με 4 χέρια** (αγιουβερδικό μασάζ 4 χεριών), **Vishesh** (μασάζ στο κεφάλι), **Shirogriva** (μασάζ στο πρόσωπο και στον αυχένα με τεχνικές ρεφλεξολογίας), **Αρωματοθεραπεία, Ρεφλεξολογία, The Original Hot & Cold Stone Massage** (με ζεστές ηφαιστιογενείς πέτρες και κρύα μαρμάρινα βότσαλα που τοποθετούνται κατά μήκος της σπονδυλικής στήλης, στο υπόλοιπο σώμα, μέσα στα χέρια και ανάμεσα στα δάχτυλα των ποδιών), **Pinda Swedana** (χαλαρωτικό μασάζ), **Affusion Massage 2 ή 4 χέρια, Φυσιοθεραπεία, Πρεσοθεραπεία, Λεμφικό μασάζ, Υδροθεραπεία** (επικάλυψη με φύκια, επικάλυψη με θαλασσινή λάσπη του Guerande), **Κρυοθεραπεία, Μπάνιο Thalaxion, Μπάνιο υδρομασάζ, Αρωματικό μπάνιο υδρομασάζ, Μασάζ με εκτόξευση νερού, Ντους υψηλής βροχής, Ντους με πίεση, Ποδόλουτρο, Εισπνοές, Θαλασσινή λάσπη, Aquaroyal Gym, Aqua Bike, Aquastream, Hammam.**

SANI RESORT

My SPA στη Χαλκιδική

Οι προτεινόμενες θεραπείες και τα προγράμματα του My SPA στην Χαλκιδική είναι σχεδιασμένα από ειδικούς με τέτοιο τρόπο, ώστε να τρέφουν τα δέρμα με όλα εκείνα τα συστατικά ομορφιάς και

λάμπης, που βρίσκονται στην ελληνική φύση. Οι βιταμίνες φρούτων, τα βότανα, τα φύκια από το Αιγαίο και οι αρχαίες ελληνικές τεχνικές, που εφαρμόζονται στον κάθε επισκέπτη μπορούν να τον κάνουν να αισθανθεί ξεκούραστο, φρέσκο και αναζωογονημένο, γεμάτο ευεξία και ενέργεια. Το ξενοδοχείο Sani Resort διαθέτει: **Fitness Studio, Indoor spa pool με Jacuzzi, Relaxation Area με Tisannerie, Thermal Suite με Hammam, Caldarium και Sauna.** Μάσκες περιποίησης προσώπου και σώματος, διάφορα μασάζ, θεραπείες και λουτρά δεν θα μπορούσαν να λείπουν από το My SPA του ξενοδοχείου. Και πιο συγκεκριμένα: **Hair Salon** (θεραπεία μαλλιών), **Nail Salon** (για μανικιούρ – πεντικιούρ), **Beauty corner, Exclusive Face Treatments** (θεραπείες προσώπου), **Express Body Treatments, Express Face Treatments, Exclusive Treatments, Spesial Therapies, Massage.**

THERMAE SYLLA – Wellness Hotel

Απόδραση στην Αιδηψό...

Το spa του Thermae Sylla – Wellness Hotel στη Β. Εύβοια είναι το ιδιλικό κίνητρο για να αποδράσει κανείς από τη - γεμάτη άγχος και στρες – καθημερινότητά του. Οι χώροι αποπνέουν «άρωμα» φρεσκάδας, ξεκούρασης και χαλάρωσης, ενώ προσφέρονται θεραπευτικά προγράμματα όπως: η λουτροθεραπεία, η λασποθεραπεία, η εισπνοθεραπεία, η μασαζοθεραπεία, η ρεφλεξολογία.

Επιπλέον, το Thermae Sylla – Wellness Hotel Spa δεν θα μπορούσε να μην προσφέρει και διάφορες περιποιήσεις αναζωογόνησης. Τέτοιες είναι: **Stress Reduction, Renaissance** (τονωτική περιποίηση), **Thalasso** (θεραπεία σώματος με θαλασσινό νερό), **Spa Escapa** (θεραπεία με ιαματικό νερό), **Royal Beauty Plus** (θεραπεία με φυσικά προϊόντα), **Classic Complete Fangocure** (λασποθεραπεία), **The Elixir og Life for Him** (αναζωογονητική θεραπεία για άνδρες με ιαματικό νερό), **Revitalization for Him & Her, Body & Face Tightening** (θεραπεία σύσφιξης σώματος και προσώπου), **Spa Experience for Teenagers, Gift Certificate.**

GRECOTEL – ELIXIR SPA

Ανά την Ελλάδα...

Ομορφιά, ευεξία και χαλάρωση παρέχονται στα πολυτελή spa των ξενοδοχείων της αλυσίδας Grecotel, που βρίσκονται σε διάφορα σημεία της Ελλάδας (Σούνιο, Κέρκυρα, Κρήτη, Κω, Μύκονο και Πελοπόννησο). Αίθουσες με την κατάλληλη ατμόσφαιρα, πολυτελή λουτρά, γυμναστήρια και κέντρα αισθητικής κοσμούν τα spa, μεταφέροντας τον επισκέπτη σε μια εντελώς άλλη διάσταση, διάσταση ηρεμίας, χαλάρωσης και αναζωογόνησης. Τα ξενοδοχεία διαθέτουν συγκεκριμένα προγράμματα και υπηρεσίες spa. Αυτές είναι: η **Elixir Thalassotherapy** (θαλασσοθεραπεία με ατμό, φύκια και νερό) που χαρίζει ακτινοβολία και λάμψη στο σώμα (Thalasso Energy Revital, Thalasso Relax Anti – stress, Thalasso Be Fit Slimming).

Το **Elixir Spa** με την Aqua Elixir Pool, τα Aqua Elixir Loundes, το Τζακούζι, χώρο Υδροθεραπείας, το Χαμάμ, το χώρο φυκιοθεραπείας / λασποθεραπείας σε συνδυασμό με βότανα και αρωματικά έλαια περιποιείται και ενυδατώνει την επιδερμίδα του σώματος.

Το **Elixir Fitness Gallery** με το γυμναστήριο StarTrac – σύστημα Cardiotheatre και το γυμναστήριο Technogym παρέχει μεγάλη ποικιλία προγραμμάτων για κάθε επισκέπτη που επιθυμεί μια καλή φυσική κατάσταση. Τέλος, η **Ayouverda** (αγιουβερδικές θεραπείες) αποτοξινώνει και αναζωογονεί το σώμα και το πνεύμα.(Τουρισμός και Οικονομία, 2008)

5. Συμπεράσματα και προτάσεις

Στην Ελλάδα έχει γίνει μία στροφή κάποιων ξενοδοχείων επιχειρήσεων προς τη θαλασσοθεραπείας, ως αποτέλεσμα των τάσεων που περιγράφηκαν παραπάνω. Έτσι μέσα στα τελευταία 6 περίπου χρόνια έχουν κάνει την εμφάνιση τους 5 κέντρα θαλασσοθεραπείας στην Ελλάδα (η πλειοψηφία των οποίων βρίσκεται στην Κρήτη), ενώ προγραμματίζονται αρκετές νέες επενδύσεις στην Κω, τη Ρόδο, την Κεφαλλονιά και την Κρήτη. Μερικά από αυτά τα κέντρα είναι υψηλών προδιαγραφών και μπορούν να ανταγωνιστούν και κέντρα θαλασσοθεραπείας στην Ευρώπη, ενώ είναι πολύ ανταγωνιστικά σε σχέση με τις τιμές αντίστοιχων ευρωπαϊκών κέντρων. Επιπρόσθετα, πρόσφατα δημιουργήθηκαν και 2 ανεξάρτητα κέντρα αιμοκάθαρσης στην Κρήτη, ένα εκ των οποίων έχει και τουριστικό προσανατολισμό.

Εκτός όμως από αυτές τις περιπτώσεις, δεν έχουν γίνει άλλες προσπάθειες προς την κατεύθυνση του Τουρισμού Υγείας στην Ελλάδα. Το 1998 τα ξενοδοχεία Maris σε συνεργασία με την ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Κρήτης είχαν εξετάσει τη δημιουργία ενός ξενοδοχείου – νοσοκομειακού συγκροτήματος / θέρετρου υγείας στην Κρήτη. Τα συγκρότημα θα περιελάμβανε 3 κέντρα οφθαλμιατρικής, σπονδυλικής στήλης και πλαστικής χειρουργικής και πολυτελή ξενοδοχειακή μονάδα. Τα σχέδια αυτά όμως δεν προχώρησαν περαιτέρω.(Α. Ικκος – Τ.Σκλαβόλια, 2002)

Ο Ιαματικός Τουρισμός είναι δυνατό να αποτελέσει και μέσο ξεκούρασης, αναζωογόνησης και ανανέωσης εκτός από μέσο θεραπείας. Έτσι από κοινού ο θερμαλισμός, η κλιματοθεραπεία, η θαλασσοθεραπεία και η πηλοθεραπεία που έχουν μεγάλη σχέση μεταξύ τους μπορούν να αποτελέσουν μορφές τουρισμού που θα συμβάλλουν στην πρόληψη, αποκατάσταση της υγείας, ξεκούραση, ομορφιά, δηλαδή ταυτόχρονα ανάγκη για διακοπές και θεραπεία μαζί σε ένα πρότυπο περιβάλλον. Οι

ελληνικές λουτροπόλεις μπορούν να αναπτυχθούν και να εξελιχθούν σε κέντρα Τουρισμού Υγείας, δηλαδή σε θεραπευτικά κέντρα, τα οποία ταυτόχρονα είναι και κέντρα αναψυχής κι ηρεμίας για όλες τις ηλικίες για περισσότερους μήνες του έτους, αφού οι περισσότερες βρίσκονται κοντά στη θάλασσα και έχουν καλό κλίμα, βασικά στοιχεία για ποικίλες εφαρμογές στην θαλασσοθεραπεία και την κλιματοθεραπεία.

Η βελτίωση των εγκαταστάσεων των λουτροπόλεων της χώρας με σύγχρονη υποδομή και εξοπλισμό είναι αναγκαία για την πλήρη αξιοποίηση των ιαματικών ιδιοτήτων των νερών των πηγών. Ταυτόχρονα, με την ένταξη των πηγών σε ένα πλέγμα ποικίλων εγκαταστάσεων, οι οποίες να συνδυάζουν κι άλλες δραστηριότητες (αθλητισμός για όλες τις ηλικίες, πολιτιστικά, εγκαταστάσεις αναψυχής για νέους και τα παιδιά, πάρκα πρασίνου) επιτυγχάνεται η ανάδειξη των πηγών σε παραθεριστικά κέντρα τουρισμού μακράς παραμονής και όλων των ηλικιών.

Επομένως βασικός σκοπός της ανάπτυξης του τομέα του τουρισμού θα πρέπει να είναι η προσέλκυση επενδύσεων, ώστε να αναπτυχθούν και στην Ελλάδα σύγχρονα κέντρα Τουρισμού Υγείας, όπως γίνεται με ταχείς ρυθμούς στις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης. Τα κέντρα αυτά προσφέρονται για την ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών του τουριστικού προϊόντος και παρουσιάζουν τελευταία αυξημένη ζήτηση. Το ελληνικό κράτος προκειμένου να στηρίξει και να προωθήσει τον Τουρισμό Υγείας επιδοτεί επενδύσεις θαλασσοθεραπείας και Τουρισμού Υγείας μέσω του αναπτυξιακού Νόμου 2601/98. Το ποσοστό επιχορήγησης ανέρχεται σε 35% της επένδυσης αλλά οι προδιαγραφές για τις επιδοτήσεις για επενδύσεις Τουρισμού Υγείας είναι ακόμα υπό έκδοση. Ήδη έχει επιδειχθεί ενδιαφέρον από ξένους και Έλληνες επενδυτές για την αξιοποίηση των ιαματικών πηγών της Ελλάδας και τη μετατροπή τους σε σύγχρονα κέντρα Τουρισμού Υγείας.

Τα απαιτούμενα έργα υποδομής για τις λουτροπόλεις και γενικά τους τόπους έλξης επισκεπτών καθ όλη σχεδόν τη διάρκεια του έτους θα πρέπει να είναι μεγάλης κλίμακας γιατί οι χώροι που θα προσφέρονται προορίζονται εκτός της θεραπείας ιατρικών παθήσεων και τη γενικότερη βελτίωση της φυσικής κατάστασης κι υγείας των επισκεπτών τους.

Επισημαίνεται ότι, τα κέντρα λουτροθεραπείας, τα οποία έχουν δημιουργηθεί σε μερικές λουτροπόλεις αποτελούν και κέντρα παραθερισμού συγκεντρώνοντας έτσι και ένα αρκετά μεγάλο αριθμό παραθεριστών. Οι περιοχές με ήδη αναπτυγμένη υποδομή για τις ανάγκες του εποχιακού τουρισμού ξεκινούν με σημαντικό πλεονέκτημα συγκριτικά με περιοχές που δεν έχουν αναδειχθεί σε τουριστικά κέντρα. Τα μη καθιερωμένα τουριστικά κέντρα παρόλα τα φυσικά πλεονεκτήματα που διαθέτουν αποτελούν " νέους τουριστικούς τόπους", οι οποίοι θα πρέπει να διαθέτουν πολύ καλό εξοπλισμό για να μπορέσουν να ανταγωνιστούν με επιτυχία τα ήδη καθιερωμένα κέντρα.

Βασικό αίτημα είναι η ευχέρεια προσπέλασης, δηλαδή οι περιοχές που προορίζονται για κέντρα τουρισμού μακράς παραμονής πρέπει να βρίσκονται κοντά σε αερολιμένα και να εξυπηρετούνται από

καλό οδικό δίκτυο. Γενικότερα, η σωστά οργανωμένη υποδομή μεταφορών εκτός των άλλων συμβάλλει και στην αξιοποίηση του φυσικού δυναμικού των πηγών λόγω της μεγαλύτερης έκτασης και προβολής, την οποία θα αποκτήσουν.

Η πλήρης αξιοποίηση μετά από αξιολόγηση της θεραπευτικής ικανότητας αλλά και της δυναμικότητας των ιαματικών πηγών στην Ελλάδα θα αποτελέσουν τομέα αναπτυξιακών και επενδυτικών πρωτοβουλιών προς όφελος της οικονομίας σε εθνικό αλλά και σε τοπικό επίπεδο. Η αξιοποίηση των πηγών είτε από ιδιώτες είτε από την Τοπική Αυτοδιοίκηση με τη δημιουργία κοινοτικών επιχειρήσεων αποτελεί και μια μορφή τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης της χώρας.

Τα οικονομικά οφέλη θα είναι πολλά για την Τοπική Κοινωνία κι εφόσον υπάρξει ανάπτυξη των πηγών, θα υπάρξει και τόνωση της οικονομίας. Ενδεικτικά αναφέρονται:

- ✓ εισροή περισσότερου συναλλάγματος εφόσον θα έχουμε τουρισμό μακράς παραμονής,
- ✓ νέες θέσεις απασχόλησης με την τόνωση της οικονομικής δραστηριότητας λόγω της ανάπτυξης των ιαματικών πηγών αλλά και λόγω κατασκευής αρχικής υποδομής όπως είναι η υποδομή υγείας και αθλητικών εγκαταστάσεων (νοσοκομείων, γηπέδων κλπ.),
- ✓ ζήτηση για ανάπτυξη υπηρεσιών αγοράς (τράπεζες, καταστήματα, εστιατόρια κλπ.),
- ✓ ζήτηση αγαθών για περισσότερους μήνες το χρόνο και εξομάλυνση της εποχικότητας των τουριστικών δραστηριοτήτων κατά τη διάρκεια των θερινών μηνών - φορολογικά και άλλα έσοδα για τις τοπικές αρχές,
- ✓ βελτίωση των υπηρεσιών στον τομέα μεταφορών (αεροδρόμια, οδικές συνδέσεις κλπ.),
- ✓ ζήτηση για εγκαταστάσεις και ειδική υποδομή (ιατρική) υψηλού επιπέδου για τον εξοπλισμό των υδροθεραπευτηρίων και των ιατρικών μονάδων.

Επίσης, δεν θα πρέπει να διαφεύγει της προσοχής ότι πριν από κάθε είδους ανάπτυξη για την αξιοποίηση των ιαματικών πηγών χρειάζεται να ληφθούν μέτρα για την προστασία του τοπίου και την εξασφάλιση της ποιότητας του περιβάλλοντος γιατί οι περισσότερες ιαματικές πηγές βρίσκονται σε περιοχές όπου συνδυάζεται βουνό με θάλασσα κάτω από εξαιρετικές κλιματολογικές συνθήκες. Η διατήρηση του γνήσιου φυσικού περιβάλλοντος στα κέντρα παραθερισμού- λουτροπόλεων αποτελεί κύριο μέλημα. Η προστασία των ιαματικών νερών, σημαντικών φυσικών πόρων οι οποίοι εντάσσονται γενικότερα στο υδάτινο δυναμικό της χώρας, αποτελεί πρωταρχικό σκοπό. Είναι γνωστό ότι η υποβάθμιση του περιβάλλοντος, πέρα από τη καταστροφή της αρχικής φυσικής ομορφιάς, συντελεί και στη μείωση της ανταγωνιστικότητας του συγκεκριμένου θέρετρου στην τουριστική αγορά.

Βασική είναι κι η σημασία της έρευνας αγοράς και διαφήμισης, η οποία γίνεται σε χώρες της Ευρώπης θέμα στο οποίο η Ελλάδα υστερεί πολύ, με αποτέλεσμα οι ιαματικές πηγές της Ελλάδος να μην είναι διεθνούς φήμης. Παρόλα αυτά, όμως όπως έχει αναφερθεί σε διεθνή συνέδρια ακόμα και από ξένους ειδικούς, η Ελλάδα έχει πολύ καλές ιαματικές πηγές οι οποίες μπορούν να συνδυαστούν

με το θαλάσσιο τουρισμό και οι λουτροπόλεις της να αποτελέσουν " πρότυπο " για όλες τις σχετικές πόλεις της περιοχής της Μεσογείου.

Το συμπέρασμα που προκύπτει για τις ελληνικές λουτροπόλεις είναι, ότι ο σημερινός προορισμός τους που είναι κυρίως μόνο για θεραπευτικούς σκοπούς, θα έπρεπε να επεκταθεί. Πρωταρχικός σκοπός είναι να αξιοποιηθούν οι δυνατότητες που προσφέρουν, ώστε να διευρυνθεί το πεδίο των δραστηριοτήτων τους και να αποτελέσουν κέντρα έλξης τουριστών όλων των ηλικιών για τους περισσότερους μήνες του χρόνου. Οι περισσότερες πηγές συνδυάζουν βουνό, θάλασσα, και θερμό κλίμα. Αυτό αποτελεί ιδανικό προνόμιο με πολλά περιθώρια αξιοποίησης κι ανάδειξής τους σε αξιόλογα τουριστικά κέντρα υγείας για τουρισμό μακράς παραμονής για όλες τις ηλικίες.(Θ. Κοκάλας, 2002)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Σφακιανάκης Μ. (2000): Εναλλακτικές μορφές τουρισμού, εκδόσεις ΕΛΛΗΝ, Αθήνα
- Κοκκώσης Χ. – Τσάρτας Π. (2001): Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και περιβάλλον, εκδόσεις ΚΡΙΤΙΚΗ, Αθήνα
- Σπαθή Σ. (2000): Ο Ιαματικός Τουρισμός και η ανάπτυξη του Τουρισμού Υγείας στην Ελλάδα, ΚΕΠΕ, Αθήνα
- Μαυροδόντη Θ. – Χρήστου Ευ.: Εναλλακτικές μορφές τουρισμού και Αγροτουρισμός, περιοδ. Τουρισμός και Οικονομία, τεύχος 255, Απρίλιος 2001
- Αφιέρωμα «Spa & Health Products», περιοδ. Τουρισμός και Οικονομία, τεύχος 339, Απρίλιος 2008
- Στην τελική ευθεία ο Κανονισμός για τον Ιαματικό Τουρισμό, περιοδ. Τουρισμός και Οικονομία, τεύχος 337, Φεβρουάριος 2008

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

- Ικκος Α. – Σκλαβόλια Τ.: μελέτη «Τουρισμός Υγείας: Νέα πρόκληση στον τουρισμό», JBR HELLAS LTD. (www.brhellas.gr)
- Κοκάλας Θ: Θερμαλισμός και Ιαματικός Τουρισμός σύγχρονη εξέλιξη στην Ελλάδα και στο εξωτερικό (www.iama.gr)